

Sikkerhedspolitisk barometer: CMS Survey 2018

Projektgruppe:

Henrik Ø. Breitenbauch
Mikkel Broen Jakobsen
Kristian Søby Kristensen

December 2018

Kolofon

Sikkerhedspolitisk barometer: CMS Survey 2018

Denne rapport er en del af Center for Militære Studiers forskningsbaserede myndighedsbetjening for Forsvarsministeriet og de politiske partier bag forsvarsforliget. Formålet med rapporten er at skabe en faktuel basis for diskussionen om mål og midler i dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Surveyet gentages årligt.

Center for Militære Studier er et forskningscenter på Institut for Statskundskab på Københavns Universitet. På centret forskes der i sikkerheds- og forsvarspolitik samt militær strategi. Forskningen danner grundlag for forskningsbaseret myndighedsbetjening for Forsvarsministeriet og de politiske partier bag forsvarsforliget.

Denne rapport er et analysearbejde baseret på forskningsmæssig metode. Rapportens konklusioner er ikke et udtryk for holdninger hos den danske regering, det danske forsvar eller andre myndigheder.

Læs mere om centret og dets aktiviteter på: <http://cms.polsci.ku.dk/>.

Projektgruppe:

Centerleder, ph.d. Henrik Ø. Breitenbach

Fuldmægtig, cand.scient.pol. Mikkell Broen Jakobsen

Vicecenterleder, ph.d. Kristian Søby Kristensen

Stud.scient.pol. Jonas Groesmeyer og Mark Gundestrup Belling har bistået projektgruppen med dataindsamling og databehandling.

Masthead

Security Policy Barometer: CMS Survey 2018

This report is a part of Centre for Military Studies' policy research services for the Ministry of Defence and the political parties to the Defence Agreement. The purpose of the report is to create a factual base for the discussion of ends and means in Danish foreign, security and defence policy. The survey is carried out on an annual basis.

The Centre for Military Studies is a research centre at the Department of Political Science at the University of Copenhagen. The Centre undertakes research on security and defence issues as well as military strategy. This research constitutes the foundation for the policy research services that the Centre provides for the Ministry of Defence and the political parties to the Defence Agreement.

This report contains an analysis based on academic research methodology. Its conclusions should not be understood as a reflection of the views and opinions of the Danish Government, the Danish Armed Forces or any other authority.

Read more about the Centre and its activities at <http://cms.polsci.ku.dk/>.

Project Group:

Director, Dr. Henrik Ø. Breitenbach

Academic Officer, MSc. Mikkell Broen Jakobsen

Deputy Director, Dr. Kristian Søby Kristensen

ISBN: 978-87-7393-834-8

Indholdsfortegnelse

1. Highlights	1
1.1 Brexit og Trump: Bør Danmark orientere sig mere mod Kontinentaleuropa?	2
1.2 Cyberangreb: En stadigt større trussel	6
1.3 Nyt forsvarsforlig: Prioriteringer, balancer og det substantielle løft	8
2. Metode	11
3. Resultater	13
3.1 Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske prioriteter	13
3.2 Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitik	36
4. Noter	50

1

Highlights

Center for Militære Studier (CMS) udgiver for femte gang sit sikkerhedspolitiske barometer. Barometret måler trykforandringer i dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik ved at lade politikere, embedsmænd, officerer, journalister, forskere og meningsdannere vurdere betydningen af tidens centrale emner og begivenheder.

Meget er sket det seneste år. Danmark har fået et nyt forsvarsforlig med et løft på 12,8 mia. kr. og en ny udenrigs- og sikkerhedspolitisk strategi som svar på aktuelle og kommende udfordringer. Udfordringer er der nok af omkring Danmark, hvor Trump i Det Hvide Hus har været ensbetydende med både uforudsigelighed og et pres for øgede forsvarsudgifter, mens Putin har fortsat Ruslands selvhævdende kurs i kølvandet på annekteringen af Krim. Samtidig sås der i stigende grad tvivl om Kinas intentioner i forbindelse med investeringer i Europa, og i netop Europa slider May, Merkel og Macron med såvel internationale som indenrigspolitiske dagsordener. Alligevel har året også budt på momentum i internationalt forsvarssamarbejde, herunder dansk tilslutning til European Intervention Initiative (EI2) og Joint Expeditionary Force (JEF), ligesom der også er taget nye skridt i udformningen af EU's styrkede forsvars- og sikkerhedspolitik og i udviklingen af NATO-alliancen og dens samarbejde med EU. Der er således mere end nok at spørge vores ekspertpanel om.

I dette års barometer har vi ligesom tidligere år spurgt de personer, som former, forstår og fortæller om dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Den årlige gentagelse af surveyet giver os mulighed for at undersøge udviklinger over tid og skabe et grundlag for at diskutere både kontinuitet og forandring i respondenternes holdninger. Samtidig kan de nye spørgsmål, som knytter sig til aktuelle begivenheder, blive holdt op mod den generelle udvikling, og herved kan også de bidrage til en fremadrettet diskussion af dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Det gælder betydningen af trusler, institutioner og begivenheder, værdier og interesser, samt effekten og betydningen af centrale politiske redskaber og prioriteringer. Til sammen skaber CMS' sikkerhedspolitiske barometer en fremadrettet platform for en årlig diskussion af udfordringer, mål og midler i dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik.

Sammenligner vi dette års resultater med tidligere års undersøgelser, kan vi se en høj grad af kontinuitet. Det ser vi i respondenternes karakteristik af dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik, hvor der fortsat er bred enighed om, at denne kan betegnes som aktivistisk, primært interessedrevet, men også værdidrevet. Andelen af respondenter, som mener, at dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik i høj grad kan beskrives som aktivistisk, og at aktivisme er svaret på fremtidige udfordringer, ligger dog for første gang i fem år på under 60 procent, men om der her er tale om begyndelsen på en faldende tendens, må de følgende års undersøgelser vise.

Kontinuitet ser vi også i respondenternes vurdering af Danmarks håndtering af de sikkerhedspolitiske udfordringer, som spænder i den såkaldte konfliktbue fra Ruslands annektering af Krim i øst til bekæmpelsen af ISIL i

syd og håndteringen af migrationsudfordringen *fra* syd. Meningerne om, hvorvidt den vestlige sanktionspolitik over for Rusland virker efter hensigten, er fortsat delte, mens der til gengæld stadig er stor enighed om, at Vesten bør bestrebe sig på at øge dialogen med Rusland, men samtidig også bør øge sin militære afskrækkelse og sin støtte til Ukraine. Opbakningen til det danske militære engagement i koalitionen mod ISIL, herunder i Syrien, er også fortsat stor, og op mod 2/3 af respondenterne mener, at størrelsen på det danske militære bidrag til koalitionen er passende. Der er således fortsat stor tilslutning til den politiske konsensus fra 2016 om at lade de danske styrker operere i både Irak og Syrien. Med hensyn til migration er der blandt respondenterne også stadig en stor konsensus om, at dette er en vigtig strategisk udfordring for Danmark, som bør håndteres vha. diplomati, udviklingsbistand og en humanitær indsats snarere end en militær indsats.

Ud over stabilitet i respondenternes holdninger, afspejler den fortsatte kontinuitet ofte en stærk konsensus, hvor besvarelsener i stedet for at være normalfordelt samler sig i den positive ende af svarskalaen. Særligt når betydningen af forskellige udenrigs- og sikkerhedspolitiske redskaber eller militære kapaciteter skal vurderes, er der en tendens til, at det hele bliver vurderet som vigtigt, og forskellene derfor bliver små. Det kan være et udtryk for, at det grundlæggende er svært at foretage prioriteringer i udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitikken. Prioritering er imidlertid et grundvilkår, og vi mener derfor, det understreger behovet for fortsat at debattere udfordringer, mål og midler i dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Forsvarsforliget 2018-2023 sætter netop rammerne for det kommende års prioriteringer i forsvarspolitikken, og vi ser det derfor som en vigtig opgave at bidrage til at skabe en oplyst offentlig debat, både om de beslutninger, som allerede er lagt ned i forliget, og om hvordan disse beslutninger vil blive udmøntet i de kommende år.

Fra dette års survey vil vi gerne fremhæve tre temaer, som vi mener er særligt interessante, og som kan bidrage til forståelsen af, hvordan dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik befinder sig i en brydningstid:

- Brexit og Trump: Bør Danmark orientere sig mere mod Kontinentaleuropa?
- Cyberangreb: En stadigt større trussel
- Nyt forsvarsforlig: Prioriteringer, balancer og det substantielle løft

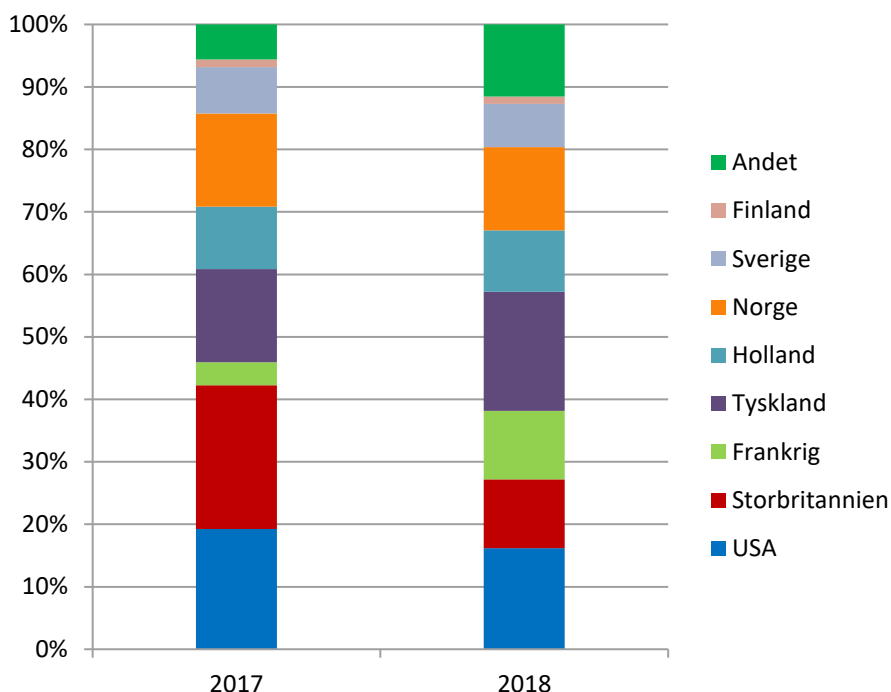
1.1

Brexit og Trump: Bør Danmark orientere sig mere mod Kontinentaleuropa?

Det har været en gennemgående tendens i de sidste fire års barometre, at nålen har peget på den angelsaksiske akse, når respondenterne er blevet bedt om at angive, hvilket land de foretrækker som foregangsland for Danmark og mere specifikt som koalitionspartner for det danske forsvar. Fra 2014-2016, hvor respondenterne skulle vælge, hvilket land der *var* foregangsland for Danmark i udenrigs- og sikkerhedspolitikken, fordelte USA og Storbritannien over halvdelen af stemmerne imellem sig. I 2017, hvor respondenterne i stedet skulle angive, hvilket land der *burde være* foregangsland for Danmark, så vi en øget tilslutningen til de kontinentaleuropæiske lande, men over 40 procent af respondenterne valgte fortsat USA eller Storbritannien med Norge og Tyskland som nærmeste forfølgere, hver med ca. 15 procent tilslutning. I dette års barometer ser vi et markant stød til re-

spondenterne udenrigs- og sikkerhedspolitiske orientering i retning mod de kontinentaleuropæiske lande, særligt Tyskland og Frankrig, på bekostning af især Storbritannien, men også USA.

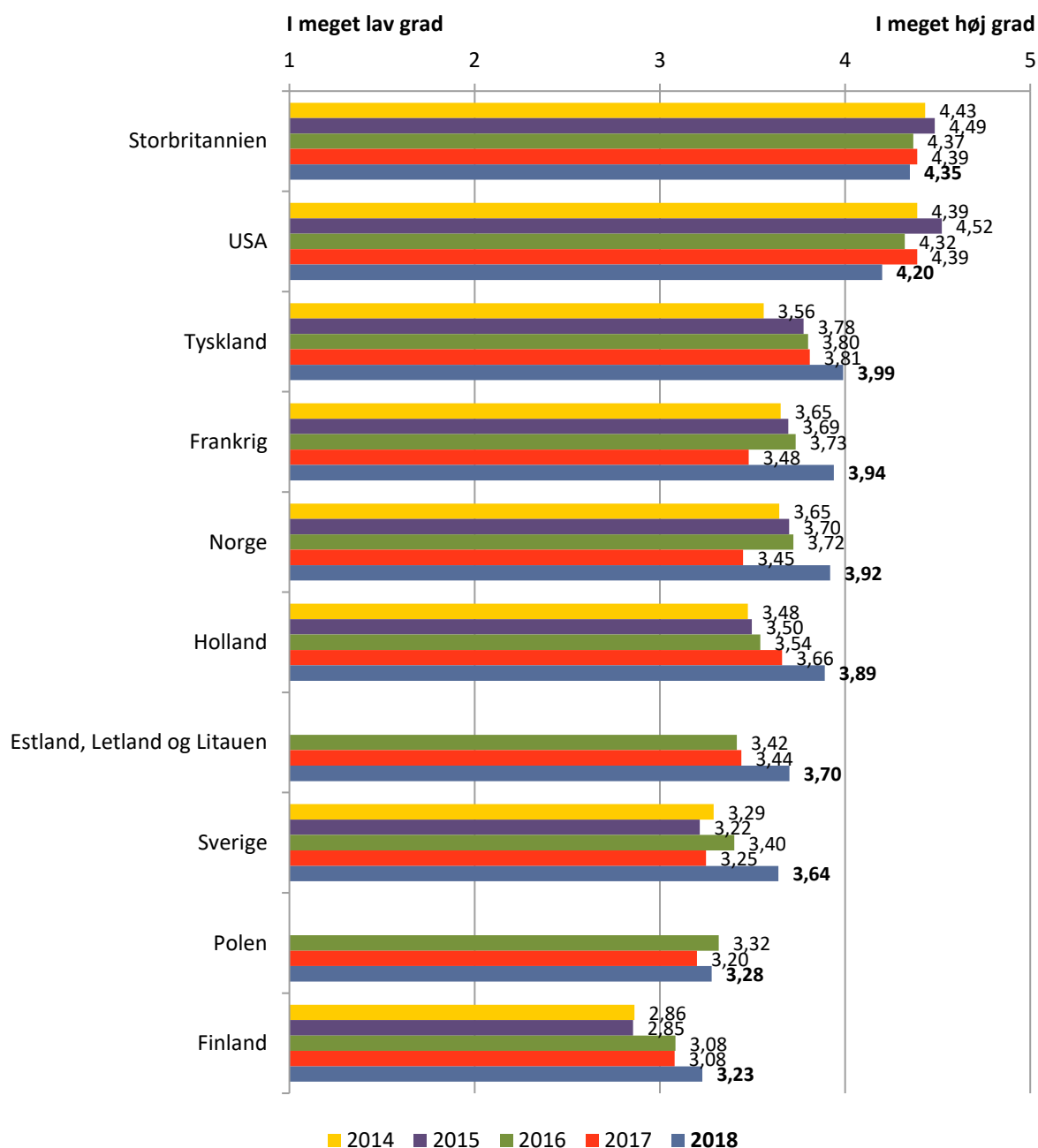
Figur 1: Respondenternes vurdering af, hvilket land der bør være foregangsland for Danmark på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område. Procent (2017-2018).

Som det fremgår af figur 1 valgte over 20 procent af respondenterne Storbritannien som foregangsland for Danmark i 2017. I år er andelen halveret til blot 11 procent. Opbakningen til USA er også faldet, dog mindre markant, fra 19 til 16 procent. Tilsvarende er der sket en markant stigning i tilslutningen til især Frankrig (fra knap 4 til 11 procent), Tyskland (fra 15 til 19 procent) og residualkategorien Andet (fra 6 til 11 procent). Med cirka en tredobling er Frankrig det land, som har oplevet den største stigning i procent fra 2017 til 2018, mens Tyskland er det land i 2018, som opnår den største tilslutning blandt respondenterne.

Samme tendens, dog mindre markant, ses i figur 2, som viser respondenterne vurdering af, hvilke lande det danske forsvar har fordel af at operere sammen med i internationale koalitioner. Selvom Storbritannien og USA fortsat bliver vurderet som de mest fordelagtige koalitions partnere, er præferencen for de kontinentaleuropæiske lande vokset markant i 2018, mens den omvendt er faldet lidt for de to angelsaksiske nationer.

Figur 2: I hvilken grad respondenterne mener, at det danske forsvar har fordel af at operere sammen med følgende lande. 5 = i meget høj grad, 1 = i meget lav grad. Gennemsnit.¹

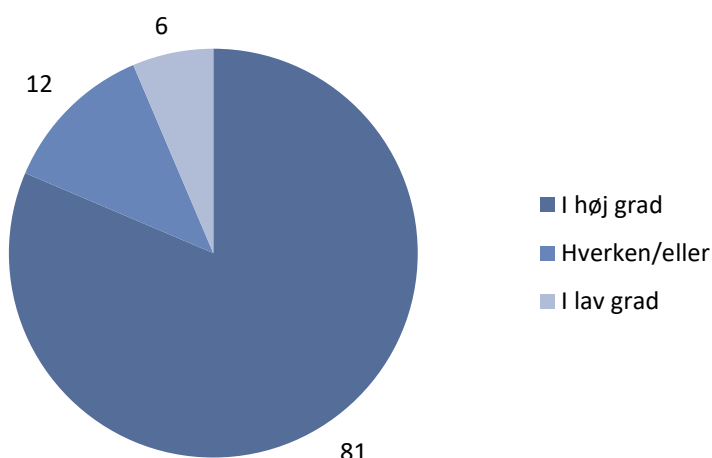

Forklaringen på denne bevægelse fra en relativt mindre foretrukket angelsaksisk akse til en relativt mere foretrukket kontinentaleuropæisk akse, både på et overordnet plan som foregangsland og (i mindre grad) på et operationelt plan som koalitionspartner, skal formentlig findes i de markante begivenheder, som har tegnet forholdet mellem Europa, Storbritannien og USA det seneste år. Det virker sandsynligt, at forhandlingerne om Brexit vil slå negativt igennem i flere af respondenternes vurdering af Storbritannien som foregangsland, fordi omkostningerne ved at melde sig ud bliver mere synlige som forhandlingerne skrider frem og for respondenterne snarere fremstår som et skræmmeeksempel end et eksempel til efterfølgelse for en lille, åben økonomi som den danske. Det synes også plausibelt, at Storbritanniens fortsat høje anseelse som dansk

koalitionspartner i forbindelse med militære operationer kan forklares med, at Danmark, uagtet Brexit, kan fortsætte samarbejdet med Storbritannien om militære operationer i regi af NATO eller andre samarbejds-konstellationer. Også præsident Trumps uforudsigelighed og tvetydighed med hensyn til USA's vilje til at efterleve NATO's sikkerhedsgaranti har sammen med presset for øgede forsvarsudgifter i Europa og uviljen til at indgå i multilaterale aftaler formentlig haft en påvirkning på respondenterne, hvor det at rykke nærmere lande som Tyskland og Frankrig kan virke som en logisk reaktion i usikre transatlantiske tider. Og med Macrons indrykning i Élysée-palæet og formulering af en fælleseuropæisk forsvarspolitik vision har der rent faktisk været et alternativ, som flere af respondenterne ser ud til at have fundet attraktivt.

Hvorvidt Trump er en del af forklaringen på denne bevægelse i retning mod de kontinentaleuropæiske lande som foretrukne foregangslande og koalitionspartnere, kan vi få en indikation på ved at se nærmere på, hvordan respondenterne rent faktisk vurderer betydningen af valget af Trump som USA's præsident.

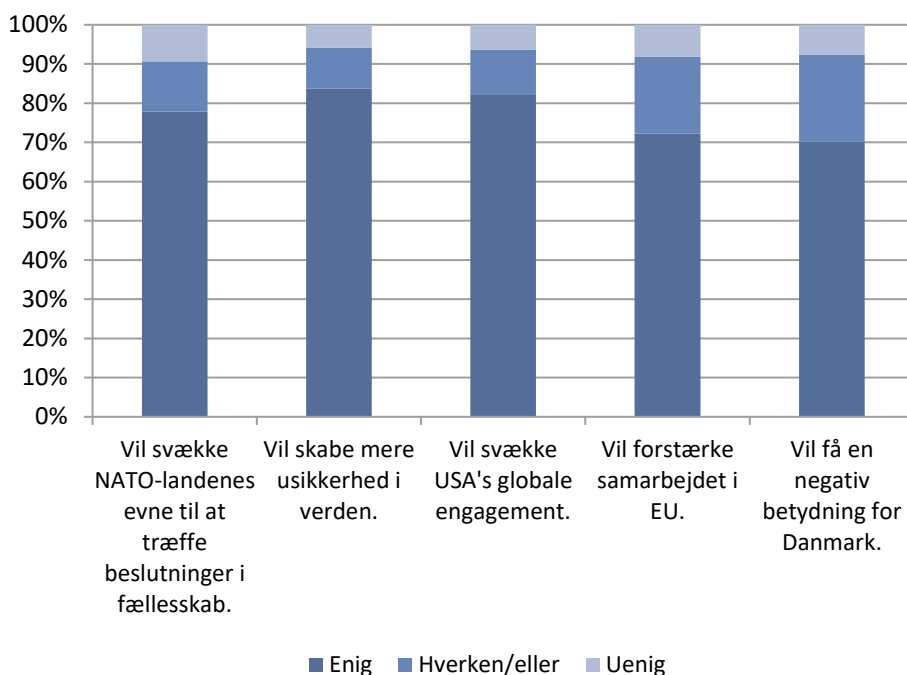
Figur 3: I hvilken grad respondenterne mener, at valget af Donald Trump som USA's præsident vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2018).

Som det fremgår af figur 3 vurderer 81 procent, at valget af Trump vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Hvorvidt der her menes en negativ betydning, som giver komplikationer for Danmark og for forholdet til USA, giver figur 4 en indikation på. Her ser vi, at mellem 70 og 82 procent af respondenterne er enige i, at Trump vil svække NATO-landenes evne til at træffe beslutninger i fællesskab, skabe mere usikkerhed i verden, svække USA's globale engagement, forstærke samarbejdet i EU og vil have en negativ betydning for Danmark. Samtidig mener 45 procent af respondenterne, at Danmark pga. valget af Trump bør søge andre sikkerhedspolitiske samarbejdspartnere end NATO, mens 36 procent er imod (figur ikke vist). Tilsammen stemmer disse relativt negative vurderinger af Trumps betydning godt overens med tendensen i respondenternes holdning om, at Danmark i stigende grad bør orientere sig mod Kontinentaleuropa. Det kan næsten vække en lille undren, at opbakningen til USA som foregangsland og koalitionspartner i internationale militære operationer ikke er faldet mere, end den er, når vi ser på disse relativt negative vurderinger af Trump. Forklaringen på det skal måske findes i en opfattelse af, at international politik er

mere end personer, og at stærke institutioner på sigt skaber en kontinuitet og stabilitet, som rækker længere end en enkelt eller to præsidentperioder.

Figur 4: Respondenternes vurdering af en række udsagn om konsekvenserne af valget af Donald Trump som USA's præsident. Procent (2018).

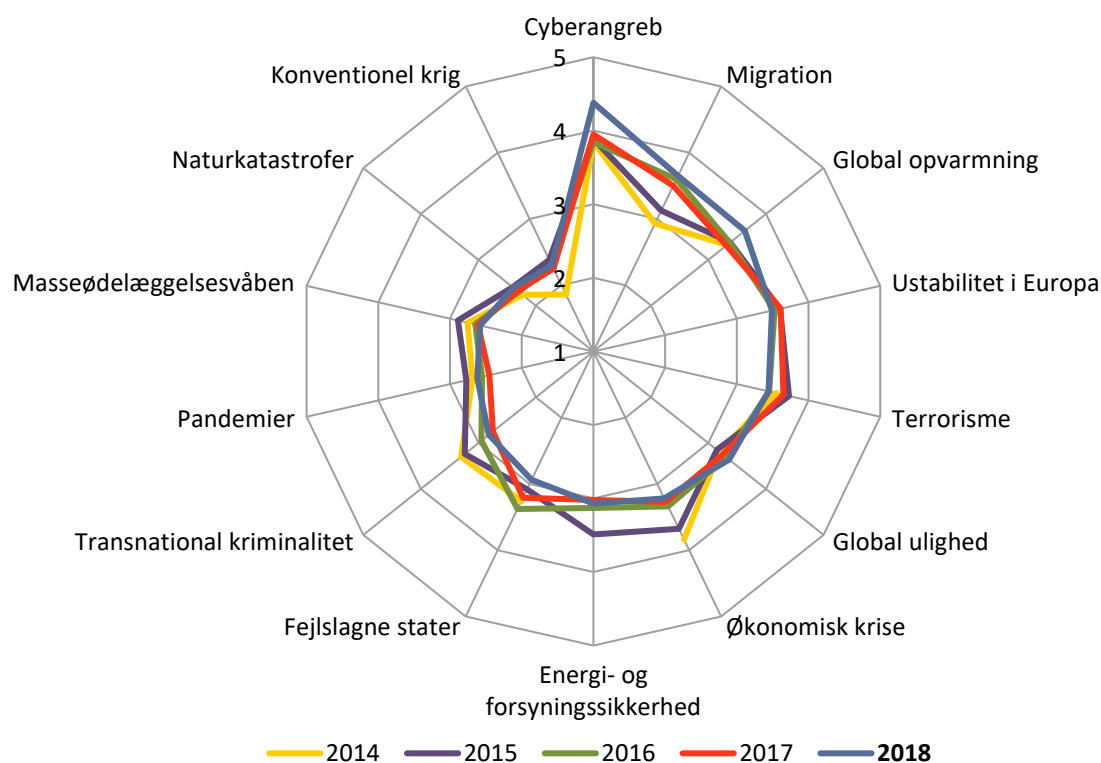

1.2

Cyberangreb: En stadig større trussel

Som en fast del af det sikkerhedspolitiske barometer beder vi hvert år respondenterne om at vurdere, i hvor høj grad en række forhold udgør en trussel mod Danmark. Figur 5 sammenholder dette års resultater med tidligere år.

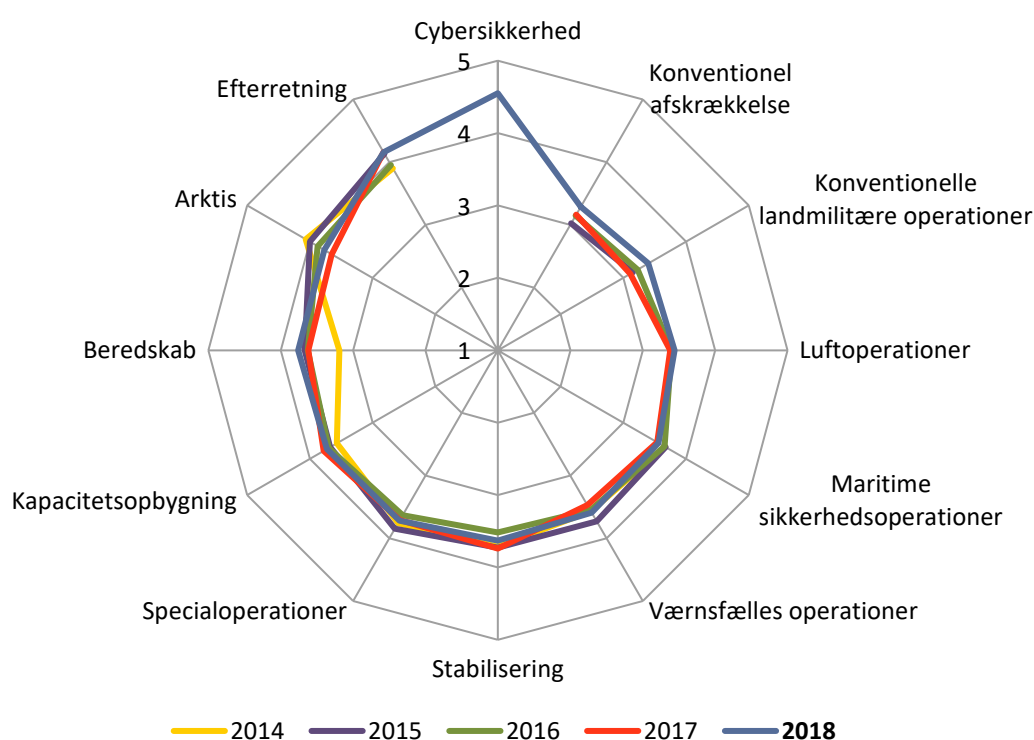
Figur 5: I hvilken grad respondenterne mener, at nedenstående forhold udgør en trussel mod Danmark. 5 = i meget høj grad, 1 = i meget lav grad. Gennemsnit (2014-2018).²

Figuren viser, at cyberangreb for femte år i træk bliver vurderet som den største trussel mod Danmark. Samtidig fremgår det, at truslen fra cyberangreb vurderes til at være voksende, og den når i 2018 et markant højere niveau end tidligere år. I eksakte tal er truslen fra cyberangreb vokset fra et gennemsnit på 3,95 i 2017 til 4,38 i 2018, hvilket svarer til en stigning på 0,43 eller mere end 1/10 af variationsbredden på trusselbarometrets skala fra 1-5. Det er en betydelig stigning, som har øget afstanden ned til de efterfølgende trusler. På andenpladsen kommer i 2018 truslen fra migration (3,65), mens vi på tredjepladsen finder truslen fra global opvarmning (3,63), som begge har oplevet en mindre stigning fra 2017 til 2018 på bekostningen af truslen fra terrorisme og ustabilitet i Europa, som begge har oplevet et mindre fald i samme periode og derfor er blevet fortrængt fra de øvre placeringer. Det giver en afstand på 0,73 eller mere end 1/6 af trusselskalens bredde mellem den største og næststørste trussel i 2018, hvilket understreger, hvor alvorligt vores respondenter vurderer truslen fra cyberangreb. Det er ikke i sig selv overraskende, at cybertruslen bliver vurderet som høj. De årlige trusselsvurderinger fra FE drager samme konklusioner, og efter data til det seneste barometer blev indsamlet, har Danmark oplevet flere konkrete eksempler på den skade, cyberangreb kan udrette.

Figur 6: I hvilken grad respondenterne mener, at forsvaret har behov for at udvikle sine kapaciteter på følgende områder inden for de næste fem år for at kunne imødegå nye trusler.

5 = i meget høj grad, 1 = i meget lav grad. Gennemsnit (2014-2018).³

Cybertruslernes uomgængelighed for dansk forsvars- og sikkerhedspolitik genfinder vi i respondenternes holdning til, på hvilke områder forsvaret har størst behov for at udvikle sine kapaciteter de næste fem år. Som det fremgår af figur 6 indtager cybersikkerhed en næsten lige så suveræn førsteplads her som på trusselsbarometret. I eksakte tal ligger cybersikkerhed nummer ét med et gennemsnit på 4,55 på en skala fra 1-5 efterfulgt af efterretning

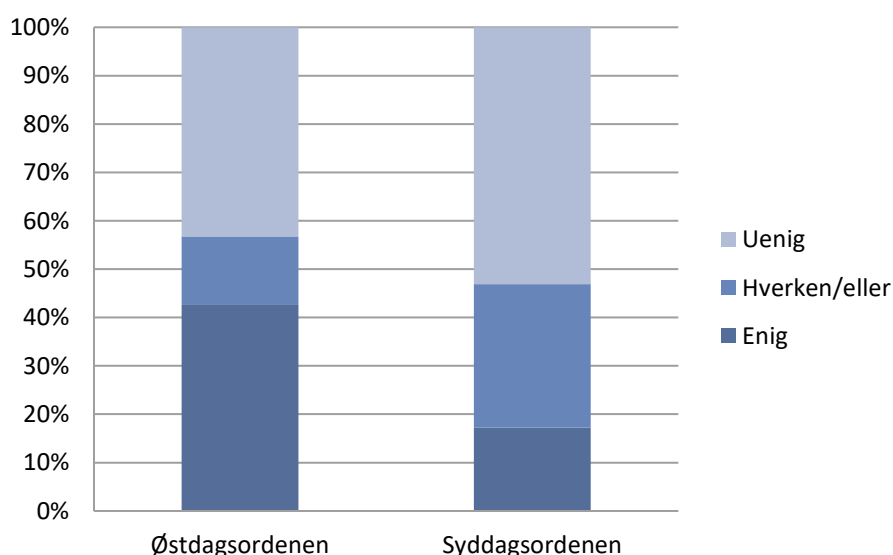
(4,16) og Arktis (3,77). Hos vores respondenter er der således ingen tvivl om, at cyberangreb udgør den største trussel mod dansk sikkerhed, og at det danske forsvar i den nuværende situation ikke er tilstrækkeligt rustet til at kunne imødegå denne type trussel. Dermed ligger de på linje med den politiske prioritering i forsvarsforliget 2018-2023 om at øge investeringerne i en dansk cyberkapacitet med henblik på at øge modstandsdygtigheden overfor cyberangreb. Eftersom forliget var indgået, da indsamlingen af besvarelser til nærværende survey blev foretaget, kan det imidlertid ikke udelukkes, at forliget har haft en vis selvstændig indflydelse på respondenternes vurderinger, både af truslens omfang og behovet for kapacitet. Det kan være svært at erklære sig uenig i tiltag, som der i forvejen er etableret en bred politisk konsensus om, og det kan være endnu sværere at erklære sig uenig i et problems omfang, nu hvor pengene til at løse det er blevet bevilget. Der kan således være et element af en selvforstærkende effekt på spil, hvor cybertruslen bliver vurderet højt i kraft af, at der allerede ligger en politisk aftale og enighed om at bruge penge på området, som det er let at ride med på.

1.3

Nyt forsvarsforlig: prioriteringer, balancer og det substantielle løft

Cyberområdet er langt fra det eneste, der bliver prioriteret i det nye forsvarsforlig. Som den store rammesættende beslutning for de kommende års danske forsvarspolitik indeholder forliget en række strategiske prioriteringer eller balancer, som vi har bedt vores respondenter komme med deres vurdering af. For det første den geografiske balance mellem østdagsordenen (Rusland, nærområdet, territorialforsvar og afskrækkelse) og syddagsordenen (skrøbelige stater, antiterror, internationale operationer og stabilisering). Figur 7 viser, at respondenterne er splittede på spørgsmålet om, hvorvidt forliget indeholder et for stort fokus på østdagsordenen. Godt 40 procent erklærer sig hhv. enige og uenige i det spørgsmål.

Figur 7: Hvor enige respondenterne er i, at forsvarsforliget 2018-2023 indeholder et for stort fokus på hhv. østdagsordenen og syddagsordenen. Procent (2018).

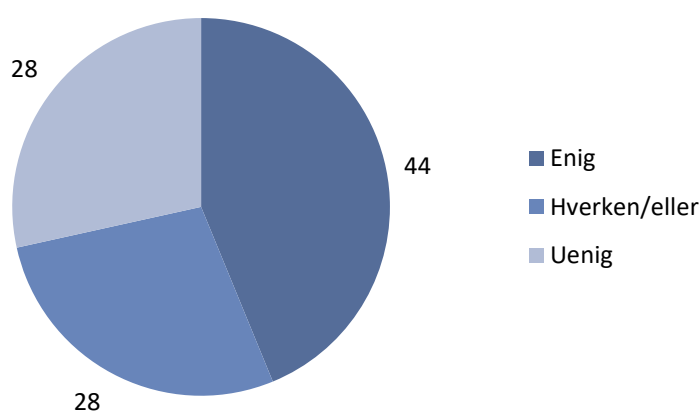

Spørger vi ind til syddagsordenen er billedet lidt mere entydigt med en overvægt på godt 50 procent, som er uenige i, at forliget indeholder et for stort fokus herpå, mens blot knap 20 procent mener, at syddagsordenen fylder for meget. Det er ikke overraskende, eftersom pendulet med forsvarsforliget 2018-2023 i høj grad har bevæget sig mod øst, og det kunne tyde på, at re-

spondenterne vurderer forsvarsforliget som mere velegnet til at håndtere de sikkerhedspolitiske udfordringer fra øst end fra syd.

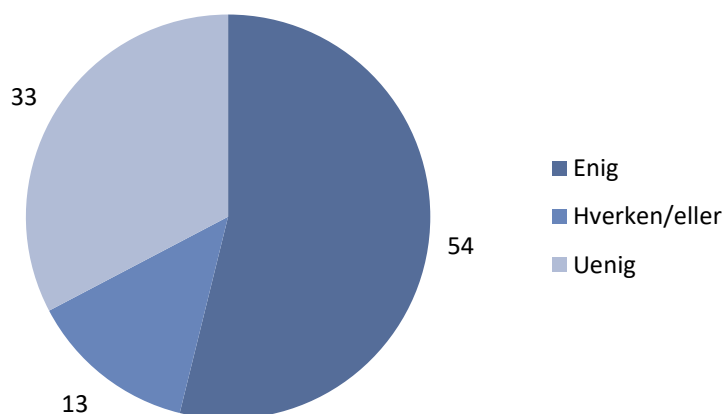
Ser vi for det andet på balancen mellem personel og materiel, er der relativt stor opbakning blandt vores respondenter til den balance, som beslutningstagerne har lagt ind i forliget. Det fremgår af figur 8, hvor 44 procent erklærer sig enige i, at balancen er hensigtsmæssig, mens 28 procent er uenige. Nogenlunde samme resultat, når vi frem til ved, for det tredje, at spørge ind til balancen mellem de tre værn, hvor knap 50 procent finder den hensigtsmæssig, mod 22 procent, som finder den uhensigtsmæssig (ikke vist). Der er altså relativt stor enighed om, at prioriteringen af midler mellem de tre værn ikke er skævvredet.

Figur 8: Hvor enige respondenterne er i, at forsvarsforliget 2018-2023 indeholder en passende balance mellem materiel og personel. Procent (2018).

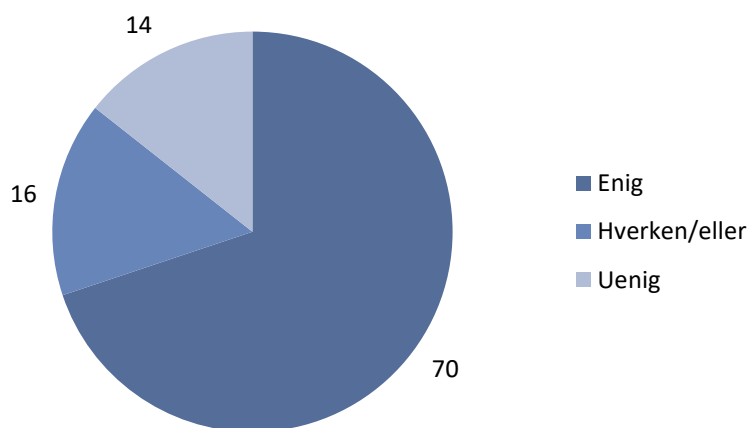

Et af de store spørgsmål i forbindelse med forligsforhandlingerne var størrelsen på det såkaldte "substantielle løft", som blev lovet i regeringsgrundlaget af november 2016. Resultatet blev 12,8 mia. kr. over forligsperioden, hvilket fortsat er langt fra en målsætning om to procent af BNP, som USA vedbliver at presse på for. At det også er *for* langt fra de to procent synes at være holdningen blandt en stor del af vores respondenter. Det viser figur 9 og 10, hvor det fremgår, at 54 procent er enige i, at det substantielle løft er for lidt, mens hele 70 procent vurderer, at forsvarsbudgettet vil blive yderligere forøget i den næste forligsperiode. Kun 14 procent vurderer, at forsvarsbudgettet ikke vil blive yderligere forøget i den kommende periode. Samlet set kunne det tyde på, at respondenterne forholder sig til, at perioden efter Den Kolde Krig er slut, og at den negative udvikling, vi har set i trusselsbilledet de senere år, er et blivende fænomen, som vil fortsætte med at udfordre dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik på lang sigt, og som fortsat vil kræve et modsvar i form af et stigende forsvarsbudget.

Figur 9: Hvor enige respondenterne er i, at "det substantielle løft" på 12,8 mia. kr. over forligsperioden 2018-2023 er for lidt. Procent (2018).

Figur 10: Hvor enige respondenterne er i, at forsvarsbudgettet vil blive yderligere forøget i den næste forligsperiode fra 2024. Procent (2018).

I ovenstående afsnit har vi præsenteret vores udvalgte highlights fra dette års barometer. Undersøgelsen spænder dog langt bredere, og i kapitel 3 præsenterer vi derfor undersøgelsens samlede resultater. Først vil vi dog kort redegøre for, hvordan det sikkerhedspolitiske barometer er blevet gennemført.

2

Metode

Center for Militære Studiers sikkerhedspolitiske barometer 2018 er udarbejdet på grundlag af en spørgeskemaundersøgelse foretaget af Center for Militære Studier ved Institut for Statskundskab på Københavns Universitet mellem d. 4. juni og d. 22. juni 2018. Spørgeskemaundersøgelsen er foretaget blandt personer med særlig viden, indsigt og erfaring på det udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitiske område. Der er således tale om et ekspertsurvey, der ikke kortlægger, hvad alle danskere mener, men har til formål at formidle, hvad de, som må formodes at have den største viden om dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik, mener. En tilsvarende undersøgelse er gennemført de seneste år.

Undersøgelsen i 2018 omfatter 424 personer og inkluderer højtstående ansatte i centraladministrationen og i forsvaret, politikere, forskere, meningsdannere og erhvervslivet. I udvælgelsen af respondenter er der – ud over deres indsigt i udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitiske forhold – taget hensyn til at sikre en bred repræsentation af interesser, og det er blevet tilstræbt at skabe en ligelig fordeling af personer med tilknytning til det politiske system og personer, som står uden for dette. Det sikkerhedspolitiske barometer kan derfor ses som en valid måling af, hvad et bredt udsnit af danske eksperter mener om dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik.

Svarprocenten for undersøgelsen var 41 procent, hvilket er acceptabelt for undersøgelser af denne karakter. Tabel 1 viser fordelingen mellem respondenter fra statsmagten og respondenter uden for statsmagten blandt hhv. de adspurgte og de, som har besvaret undersøgelsen. Tabellen viser, at der er en underrepræsentation af respondentsvar fra statsmagten og en overrepræsentation af svar fra respondenter uden for statsmagten, hvilket man skal være opmærksom på i tolkningen af resultaterne.

Tabel 1: Andelen af respondenter fra statsmagten og uden for statsmagten blandt hhv. adspurgte og indkomne svar. Procent (antal i parentes).

	Statsmagt	Ikke-statsmagt	Total
Adspurgte	44,3% (188)	55,7 % (236)	100 % (424)
Svar	34,7 % (60)	65,3 % (113)	100 % (173)

Tabel 2 viser fordelingen af forskellige erhvervsgrupper blandt hhv. de adspurgte og de, som har besvaret undersøgelsen. Tabellen viser at journalister og NGO'er er stort set ligeligt repræsenteret i gruppen af adspurgte og i gruppen af besvarelser, mens der er en underrepræsentation af politiker- og embedsmandssvar og en overrepræsentation af svar fra især forskere, men også fra forsvaret samt erhvervs- og brancheorganisationer.

Tabel 2: Andelen af forskellige erhvervsgrupper blandt hhv. adspurgte og indkomne svar. Procent (antal i parentes).

	Adspurgte	Svar
Politikere	14,6 % (62)	9,2 % (16)
Embedsmænd	19,6 % (83)	13,3 % (23)
Forsvaret	10,1 % (43)	12,1 % (21)
Forskere	25,2 % (107)	31,2 % (54)
Journalister	8,5 % (36)	9,2 % (16)
Erhvervs- og brancheorganisationer	11,3 % (48)	13,9 % (24)
NGO'er og andet	10,6 % (45)	11,0 % (19)
Total	100 % (424)	100 % (173)

Det sikkerhedspolitiske barometer indeholder spørgsmål, der falder inden for følgende to temaer:

- Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske prioriteter
- Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitik

Der kan desuden skelnes mellem spørgsmål af mere generel karakter og spørgsmål, der knytter sig til specifikke, aktuelle problematikker. Spørgsmålene har været formuleret som påstande, hvor respondenterne kunne erklære deres grad af enighed ved at svare "meget enig"/"i meget høj grad", "enig"/"i høj grad", "hverken-eller", "uenig"/"i lav grad", "meget uenig"/"i meget lav grad" eller "ved ikke".

For overskuelighedens skyld er undersøgelsens resultater præsenteret ved at slå hhv. de to positive kategorier og de to negative kategorier sammen. Fx er kategorierne 'meget enig' og 'enig' slået sammen til kategorien 'enig', mens kategorierne 'uenig' og 'meget uenig' er slået sammen til kategorien 'uenig'. 'Ved ikke'-svar er konsekvent udeladt af de præsenterede resultater, mens neutralkategorien "hverken-eller" er bevaret. Udeladelsen af "ved ikke"-svar betyder, at antallet af gyldige besvarelser, der bruges som basis for procentberegningerne, i nogle af figurerne vil variere en smule fra de i alt 173 modtagne besvarelser. Det eksakte antal gyldige besvarelser (dvs. fraregnet "ved ikke"-svar) på hvert spørgsmål er tilgængeligt via download af undersøgelsens datasæt fra CMS' hjemmeside.

I det følgende kapitel præsenteres resultaterne af Center for Militære Studiers sikkerhedspolitiske barometer 2018 opdelt i de to overordnede temaer. I fremstillingen har vi udarbejdet figurer med resultaterne fra undersøgelsen i 2018 kombineret med resultaterne fra de foregående år, så det er muligt at se, om der er sket en udvikling i besvarelserne. Desuden er der i dette års undersøgelse tilføjet en række nye spørgsmål for at få eksperternes vurdering af aktuelle begivenheder herunder det nye forsvarsforlig for perioden 2018-2023. Det har betydet, at nogle få spørgsmål fra sidste års undersøgelse er udgået, fordi de knyttede sig til begivenheder, der er blevet mindre aktuelle i det forløbne år.

Det skal slutteligt nævnes, at dataindsamlingen i forbindelse med de foregående års undersøgelser er foretaget i efteråret. Pga. forligsforhandlinger i efteråret og vinteren 2017 blev dataindsamlingen udskudt til efter forligets indgåelse, og den er derfor blevet gennemført i 2018. Data er tilgængelig på Center for Militære Studiers hjemmeside, og det står således enhver interesseret frit for at foretage sine egne analyser på baggrund heraf.⁴

3

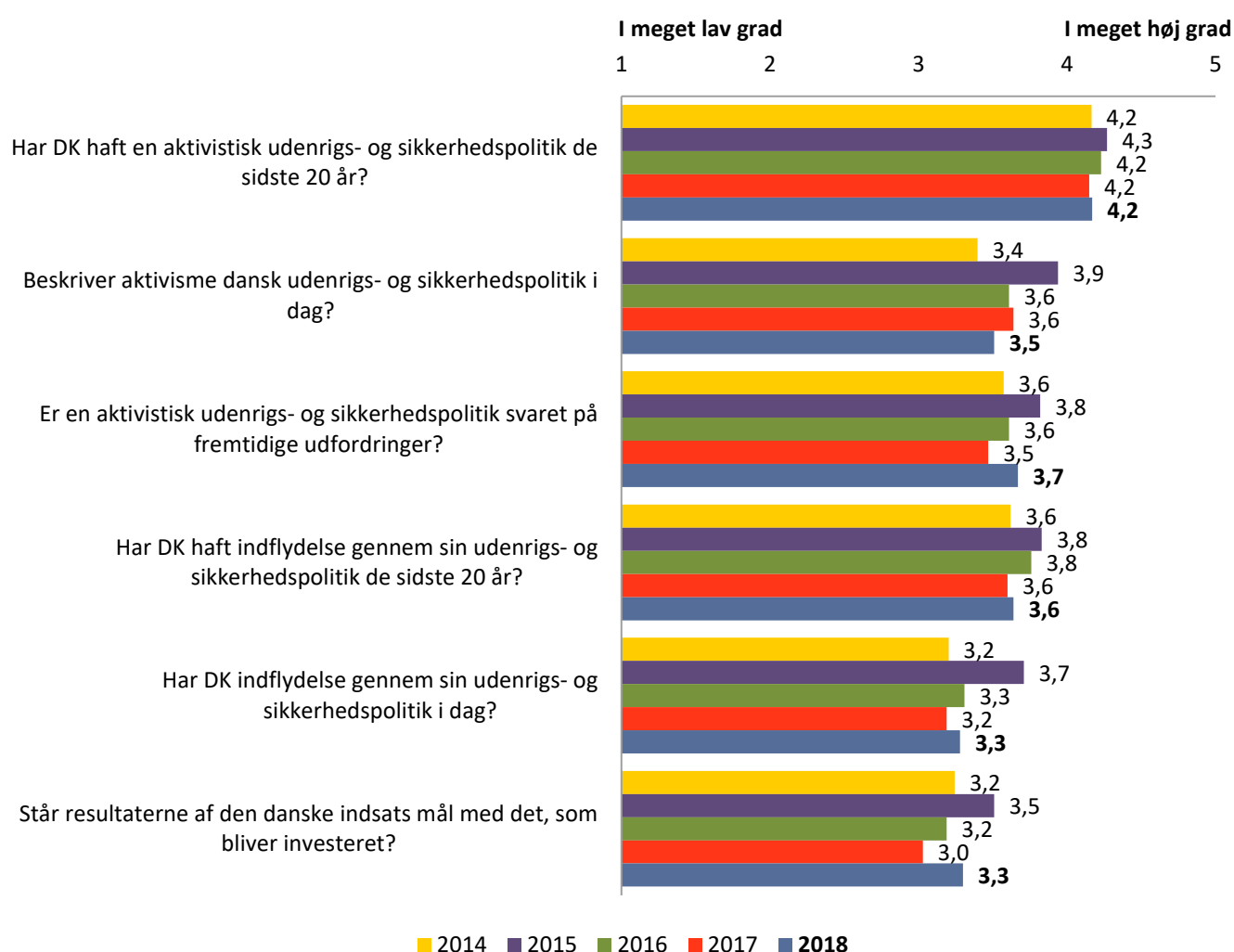
Resultater

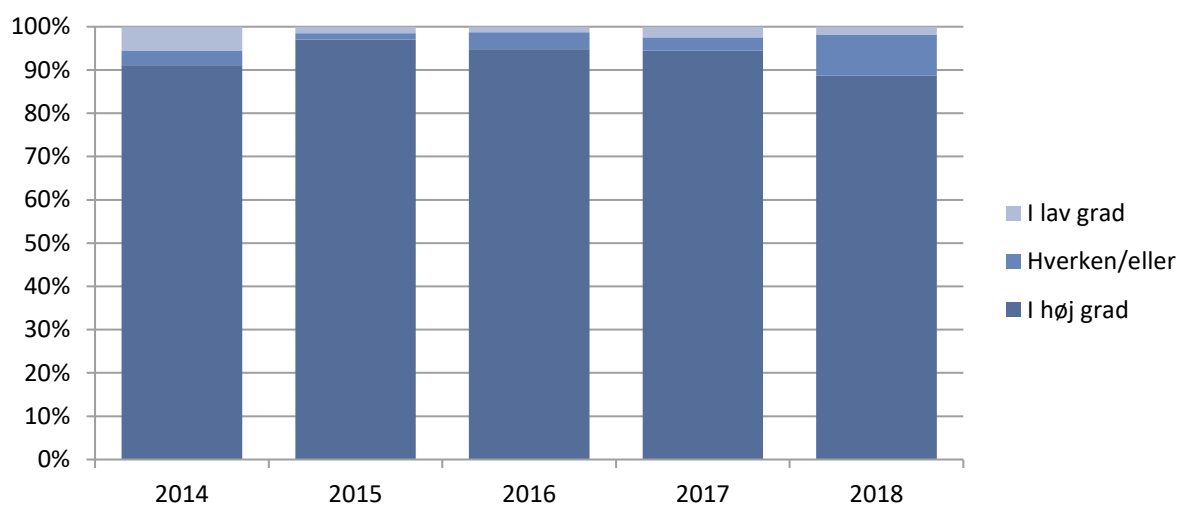
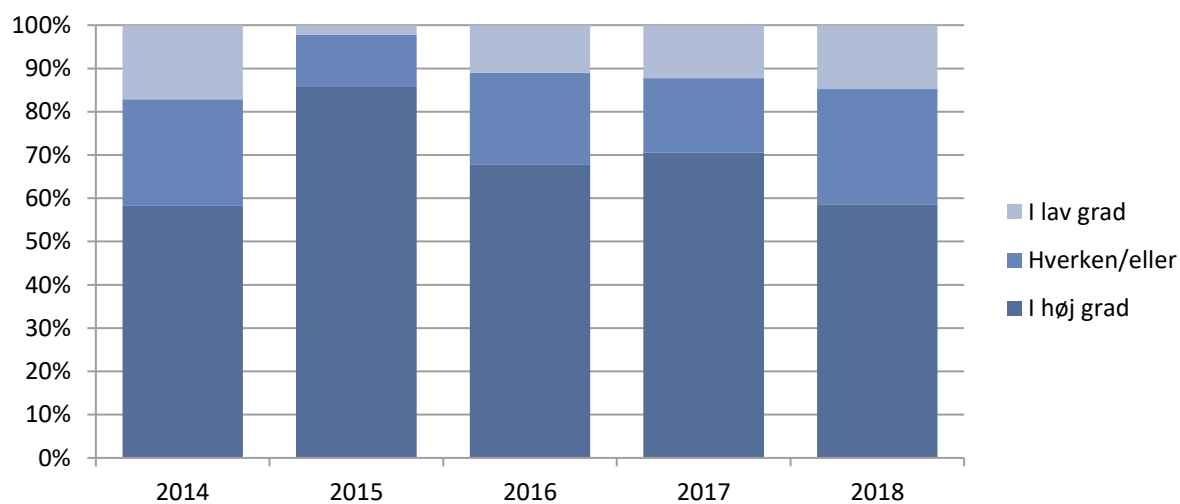
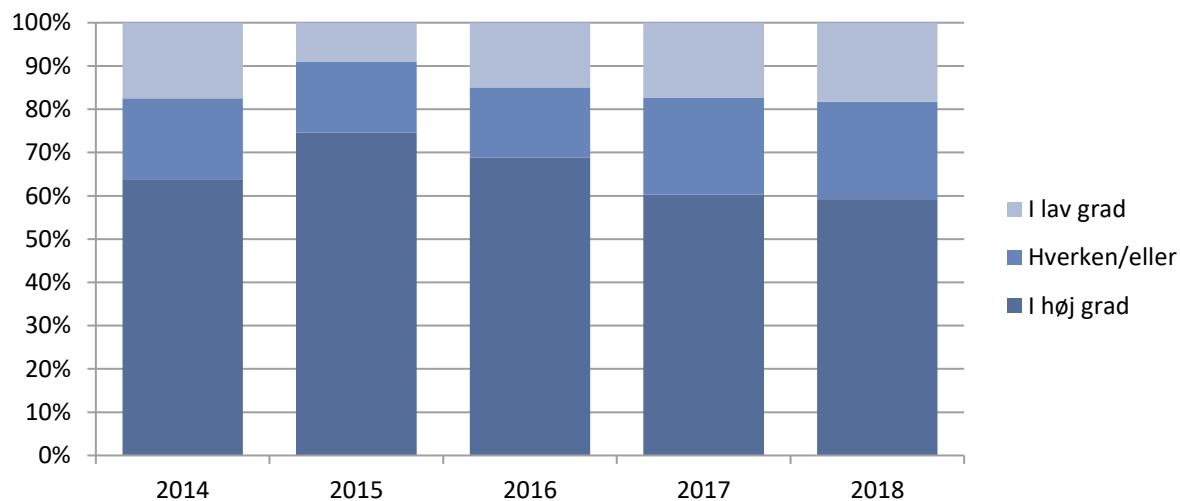
I dette kapitel præsenteres først spørgsmål vedrørende Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske prioriteter og dernæst spørgsmål vedrørende Danmarks forsvarspolitik.

3.1

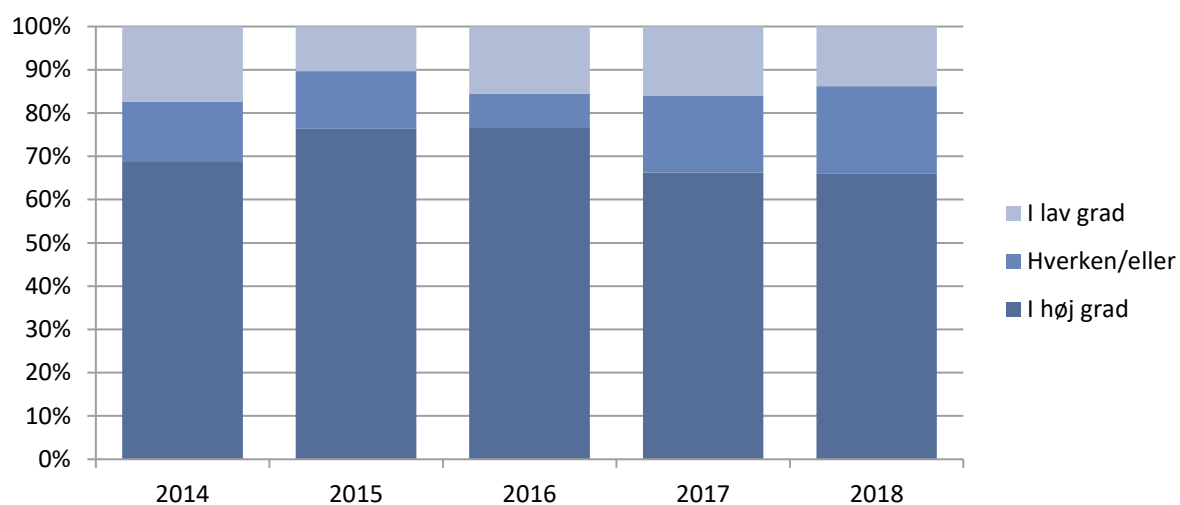
Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske prioriteter

Figur 11: Respondenternes syn på dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Gennemsnit (2014-2018).

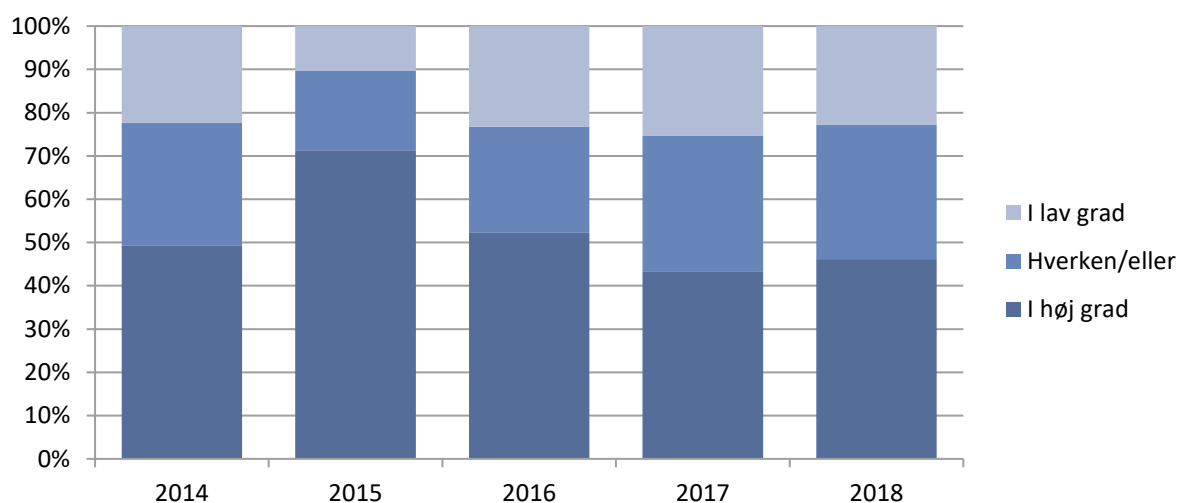

Figur 12: I hvilken grad respondenterne mener, at Danmark har haft en aktivistisk udenrigs- og sikkerhedspolitik de sidste 20 år. Procent (2014-2018).**Figur 13: I hvilken grad respondenterne mener, at aktivisme beskriver dansk udenrigspolitik i dag. Procent (2014-2018).****Figur 14: I hvilken grad respondenterne mener, at en aktivistisk udenrigs- og sikkerhedspolitik er svaret på fremtidige udfordringer. Procent (2014-2018).**

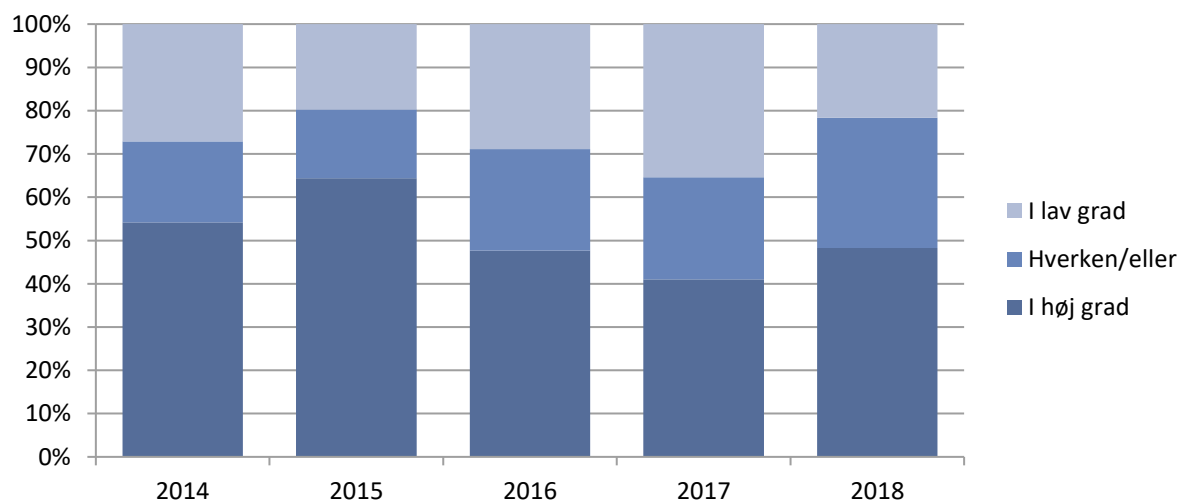
Figur 15: I hvilken grad respondenterne mener, at Danmark har haft indflydelse gennem sin udenrigs- og sikkerhedspolitik de sidste 20 år. Procent (2014-2018).

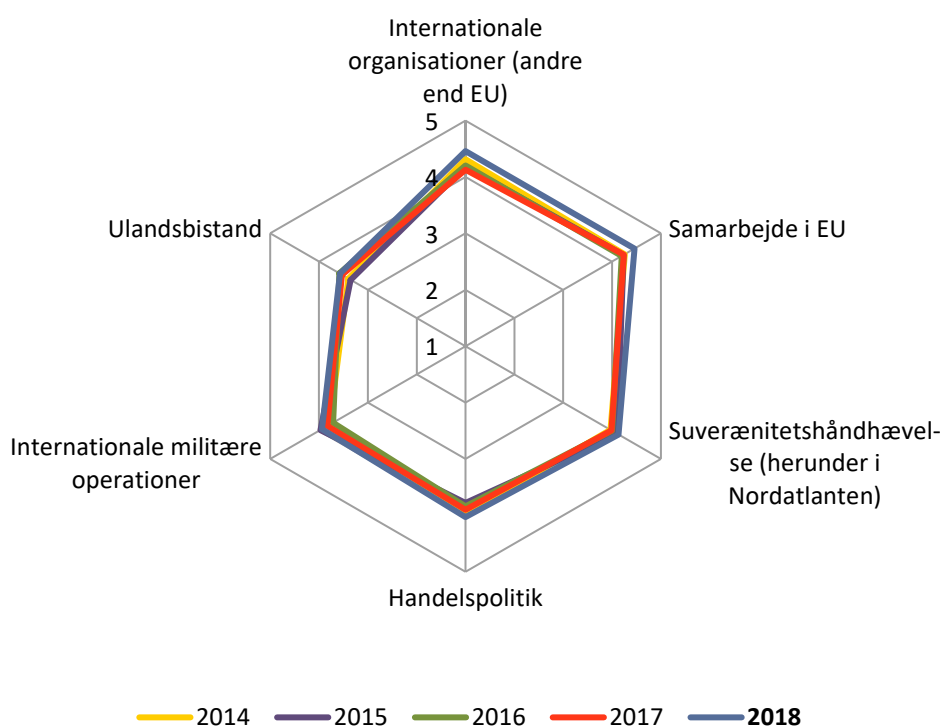
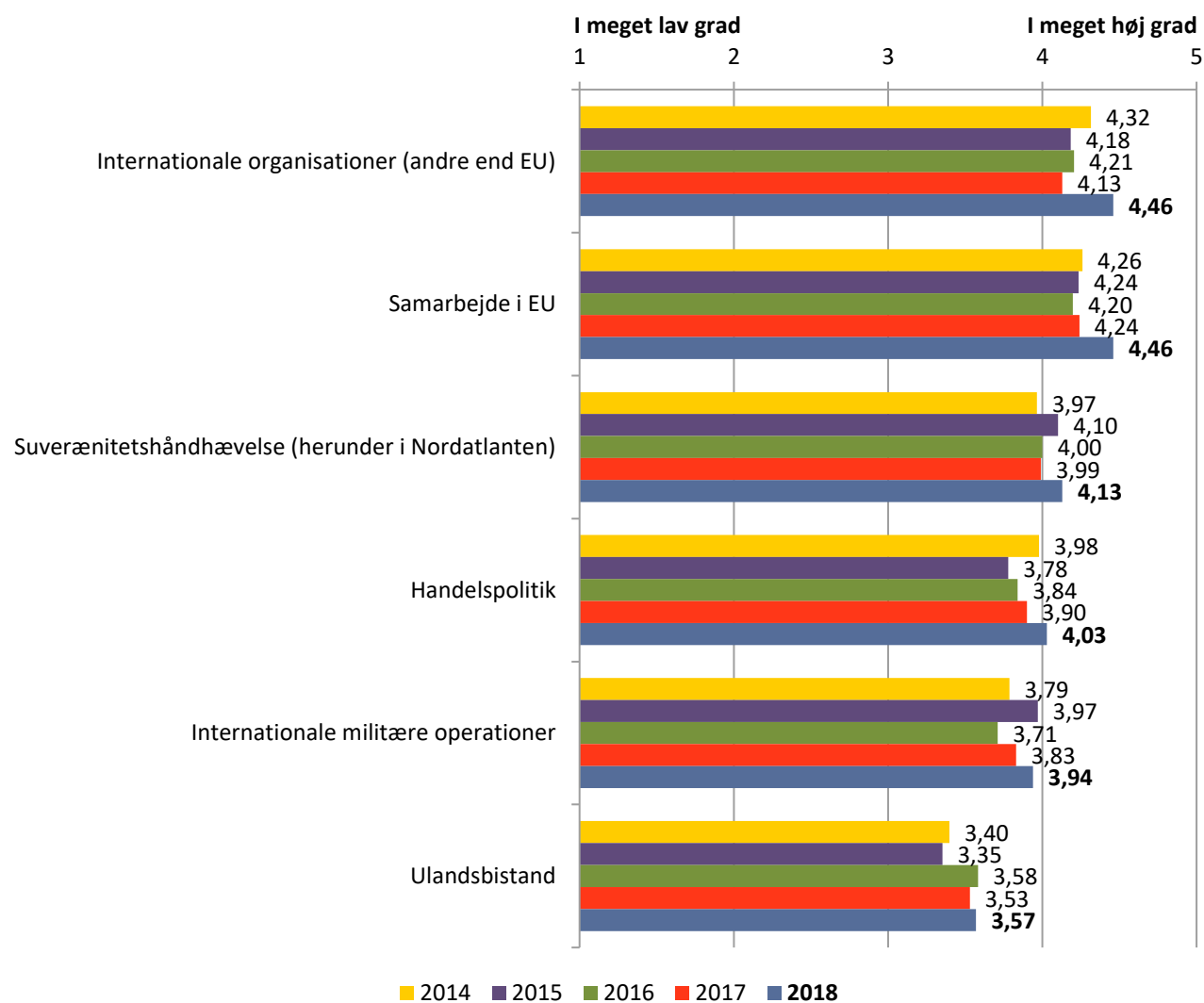
Figur 16: I hvilken grad respondenterne mener, at Danmark har indflydelse gennem sin udenrigs- og sikkerhedspolitik i dag. Procent (2014-2018).

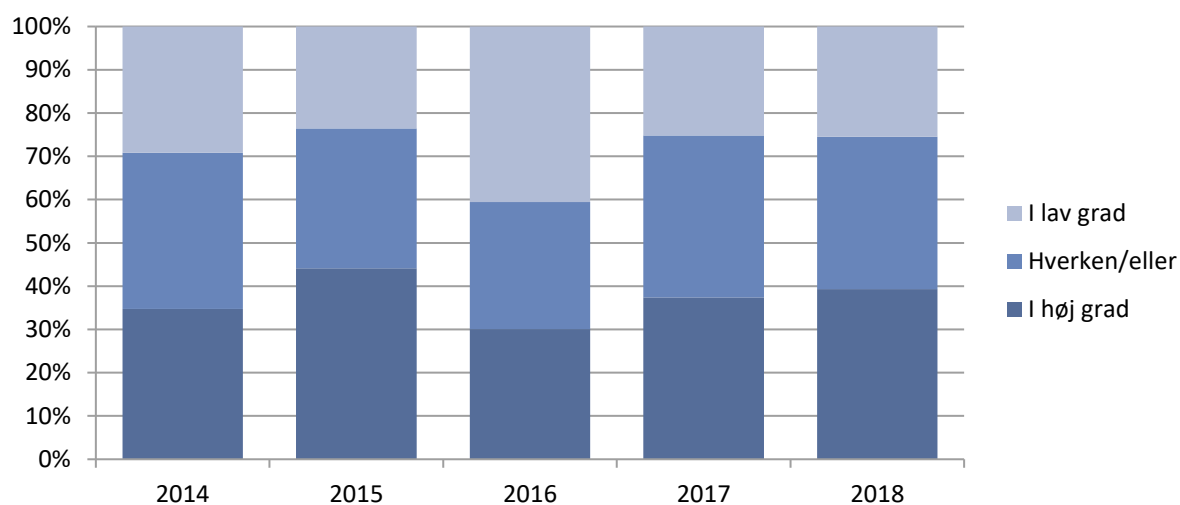
Figur 17: I hvilken grad respondenterne mener, at resultaterne af den danske indsats står mål med det, som bliver investeret. Procent (2014-2018).⁵

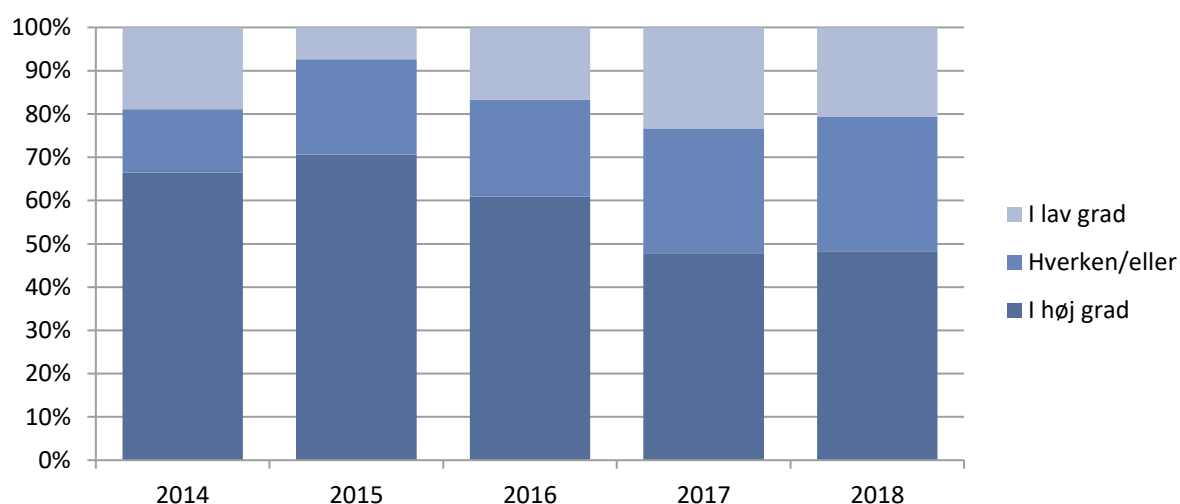
Figur 18: I hvilken grad respondenterne mener, at følgende redskaber er vigtige for dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. 5=i meget høj grad, 1=i meget lav grad. Gennemsnit (2014-2018).

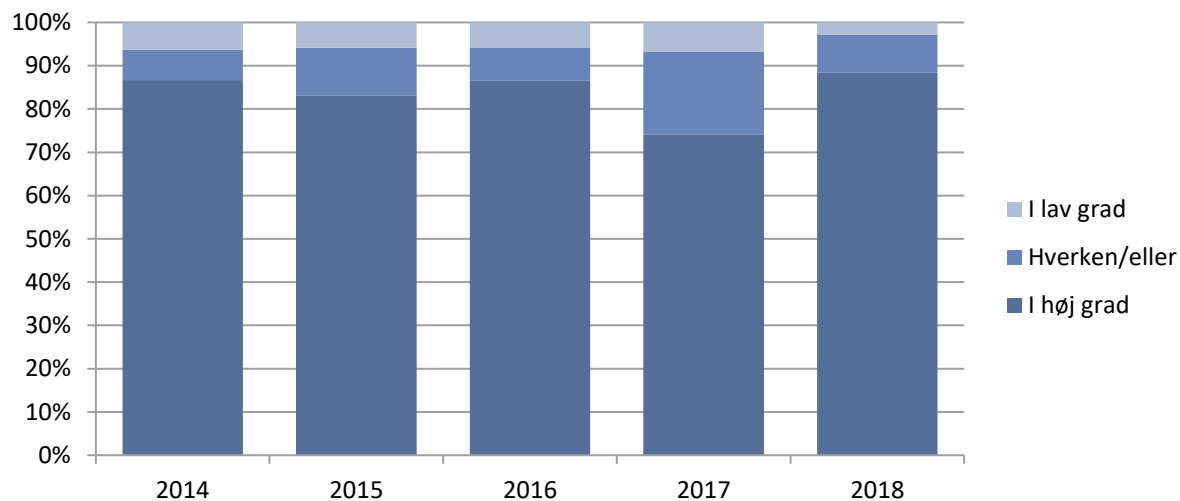
Figur 19: I hvilken grad respondenterne mener, at den danske regering har en sammenhængende udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2014-2018).

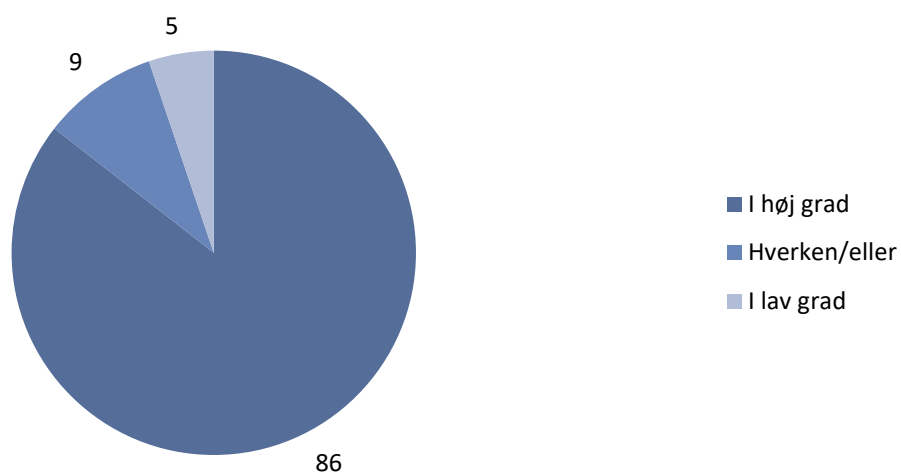
Figur 20: I hvilken grad respondenterne mener, at værdier er en drivkraft i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2014-2018).

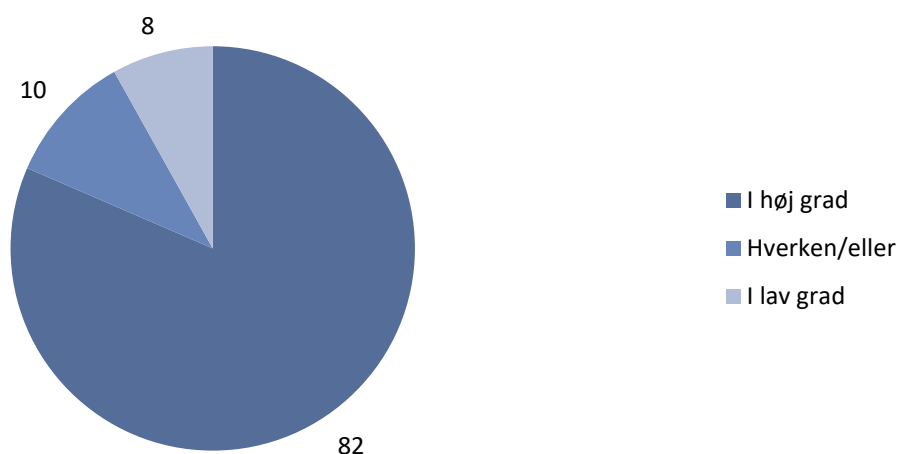
Figur 21: I hvilken grad respondenterne mener, at interesser er en drivkraft i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2014-2018).

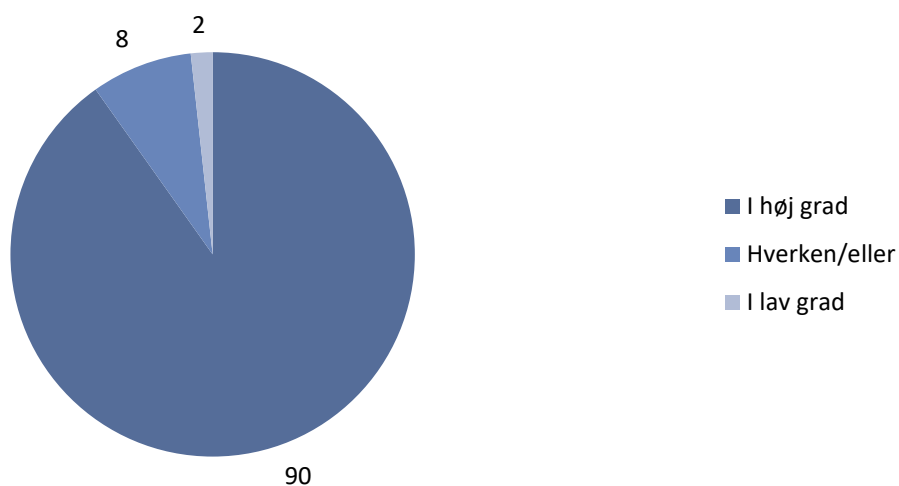
Figur 22: I hvilken grad respondenterne mener, at migration, ustabilitet og terrorisme udgør et vigtigt fokusområde i Udenrigs- og Sikkerhedspolitisk Strategi 2017-2018. Procent (2018).

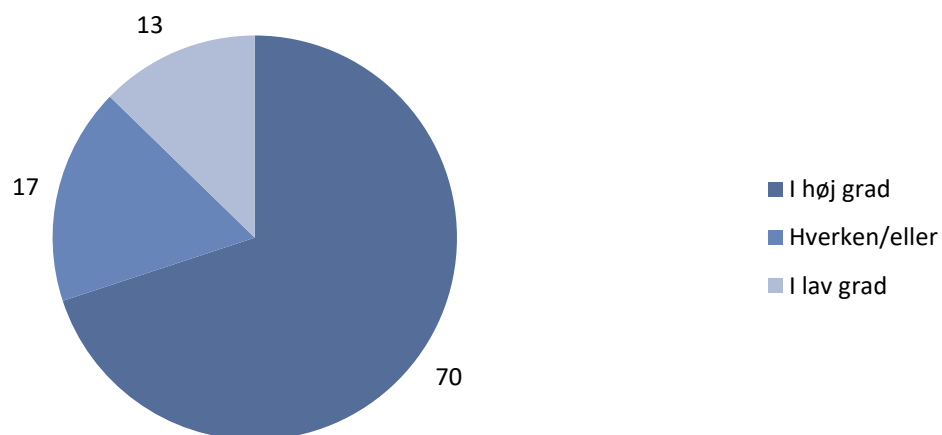
Figur 23: I hvilken grad respondenterne mener, at sikkerhed i nærområdet udgør et vigtigt fokusområde i Udenrigs- og Sikkerhedspolitisk Strategi 2017-2018. Procent (2018).

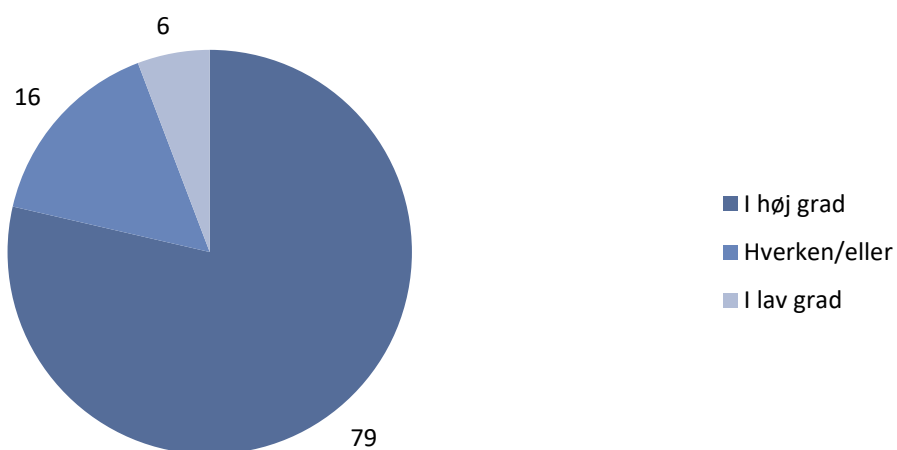
Figur 24: I hvilken grad respondenterne mener, at Brexit og EU's fremtid udgør et vigtigt fokusområde i Udenrigs- og Sikkerhedspolitisk Strategi 2017-2018. Procent (2018).

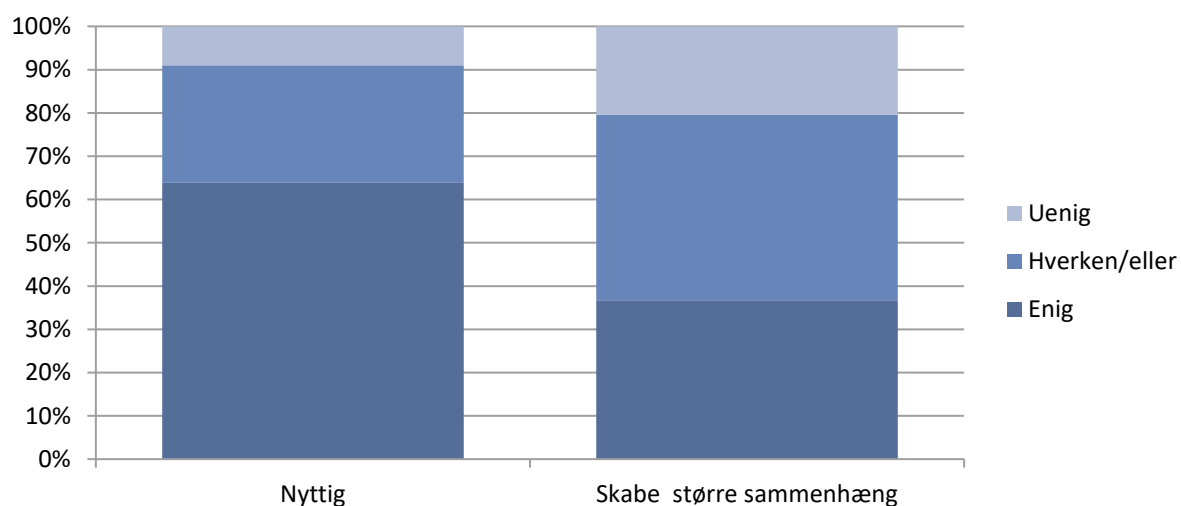
Figur 25: I hvilken grad respondenterne mener, at globalisering samt økonomisk og teknologisk diplomati udgør et vigtigt fokusområde i Udenrigs- og Sikkerhedspolitisk Strategi 2017-2018. Procent (2018).

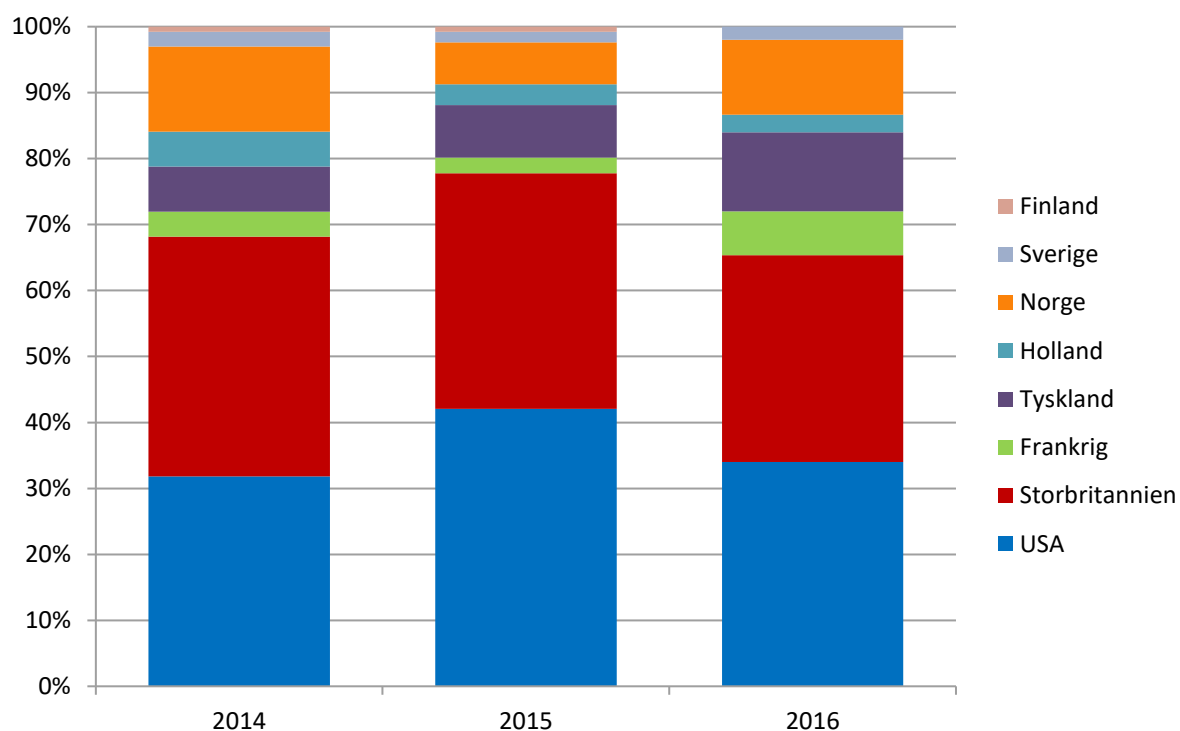
Figur 26: I hvilken grad respondenterne mener, at Arktis udgør et vigtigt fokusområde i Udenrigs- og Sikkerhedspolitisk Strategi 2017-2018. Procent (2018).

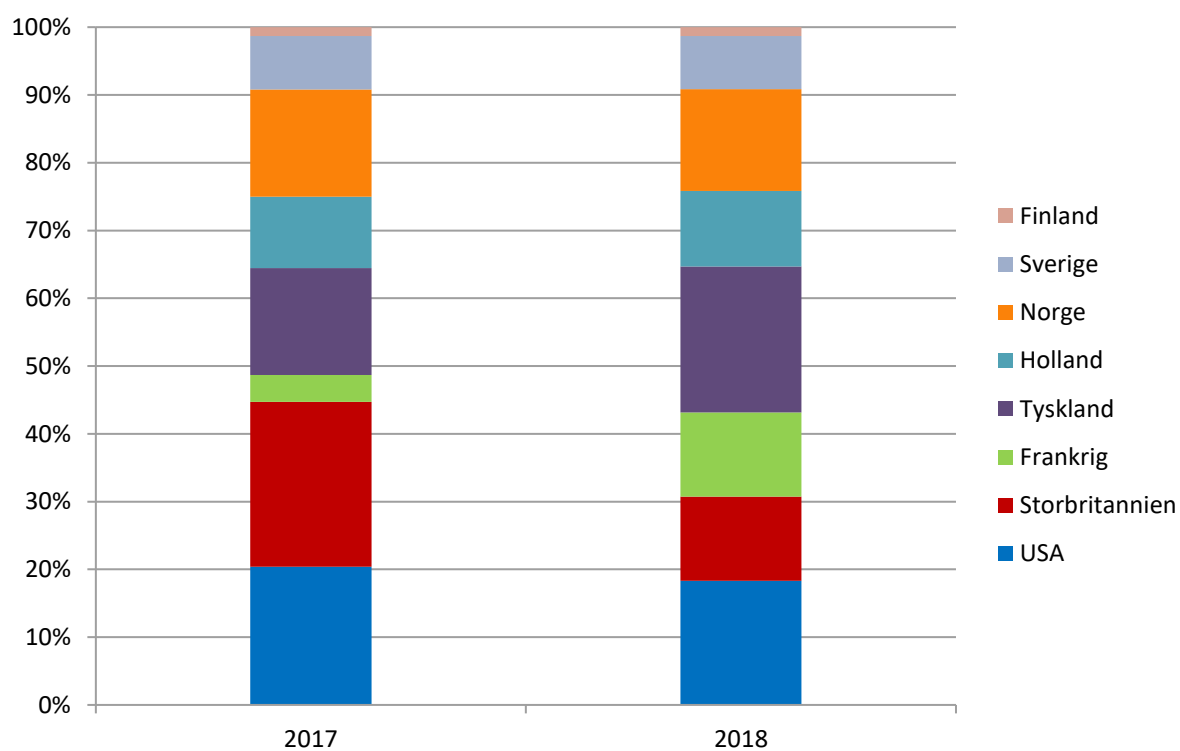
Figur 27: I hvilken grad respondenterne mener, at Udenrigs- og Sikkerhedspolitisk Strategi 2017-2018 er hhv. nyttig og vil skabe større sammenhæng i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2018).

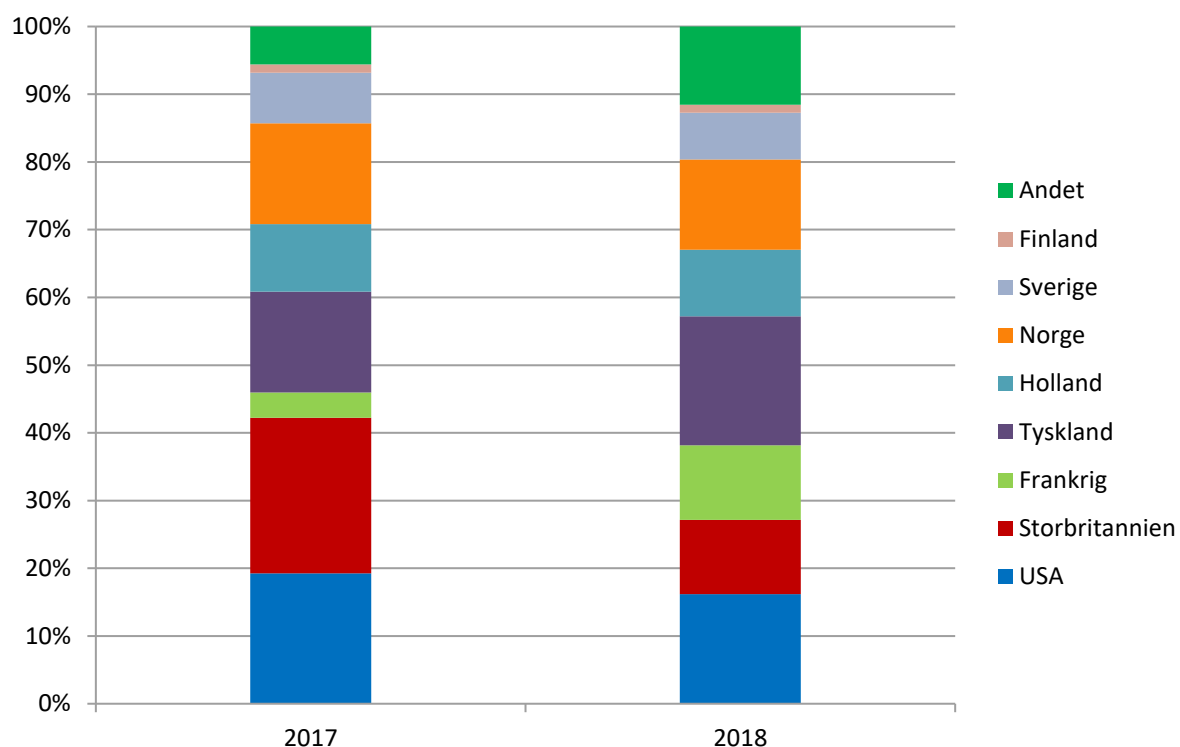
Figur 28: Respondenternes vurdering af, hvilket land der er foregangsland for Danmark på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område (eksklusive kategorien "andet"). Procent (2014-2016).

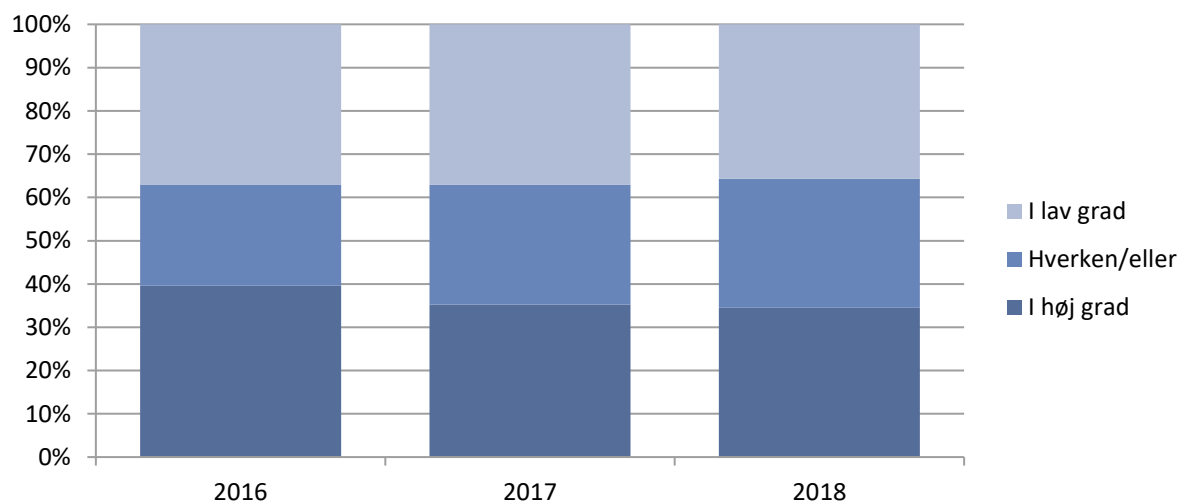
Figur 29: Respondenternes vurdering af, hvilket land der bør være foregangsland for Danmark på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område (eksklusive kategorien "andet"). Procent (2017-2018).⁶

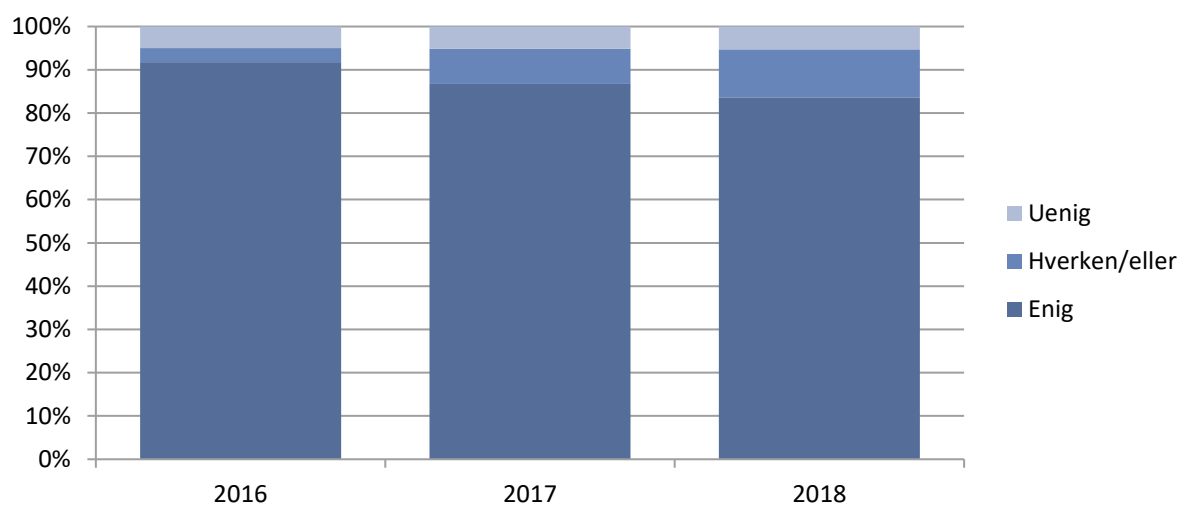
Figur 30: Respondenternes vurdering af, hvilket land der bør være foregangsland for Danmark på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område. Procent (2017-2018).

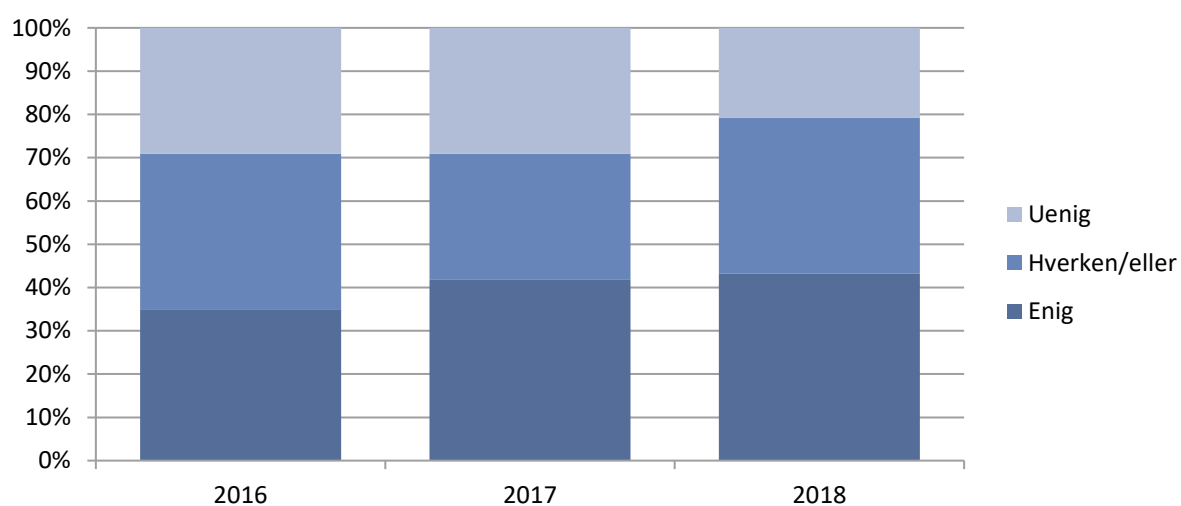
Figur 31: I hvilken grad respondenterne mener, at Vestens sanktioner over for Rusland som følge af begivenhederne i Ukraine har virket efter hensigten. Procent (2016-2018).

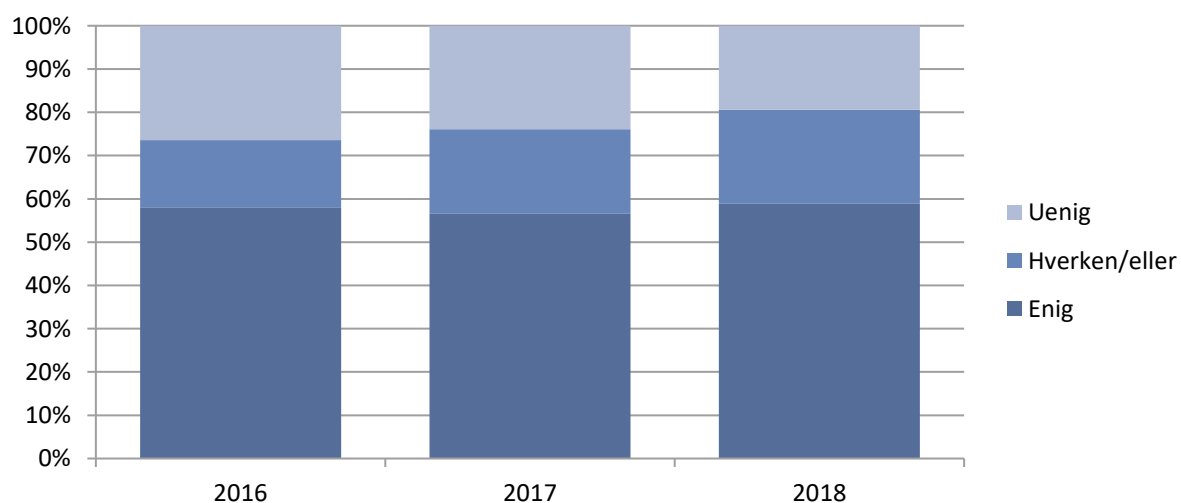
Figur 32: Hvor enige respondenterne er i, at Vesten bør bestræbe sig på at øge dialog med Rusland. Procent (2016-2018).

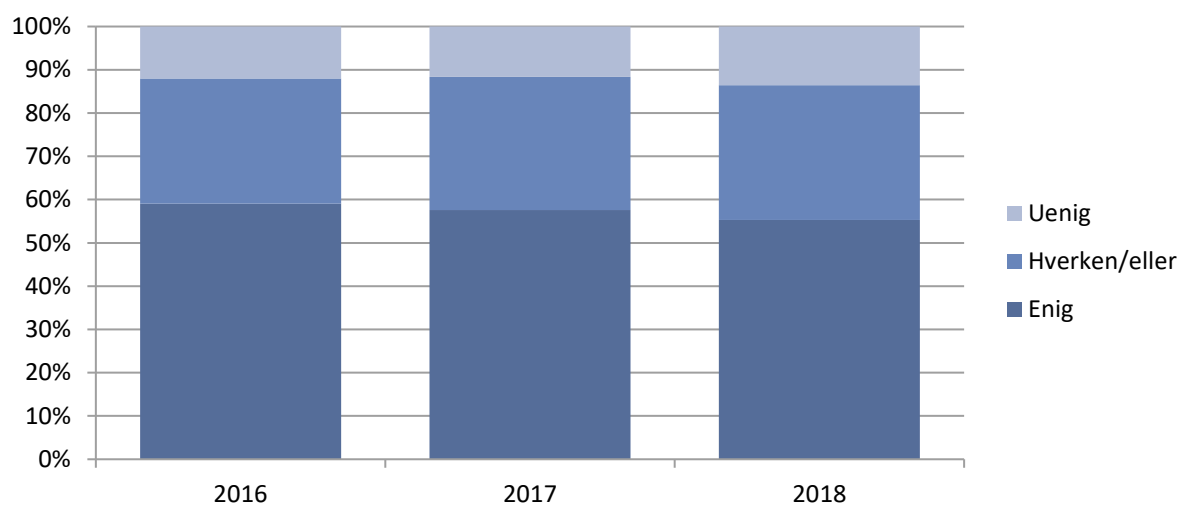
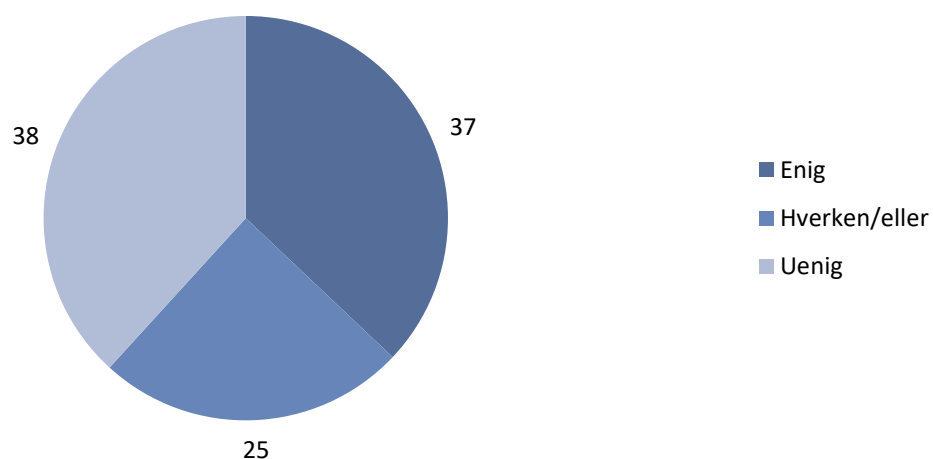
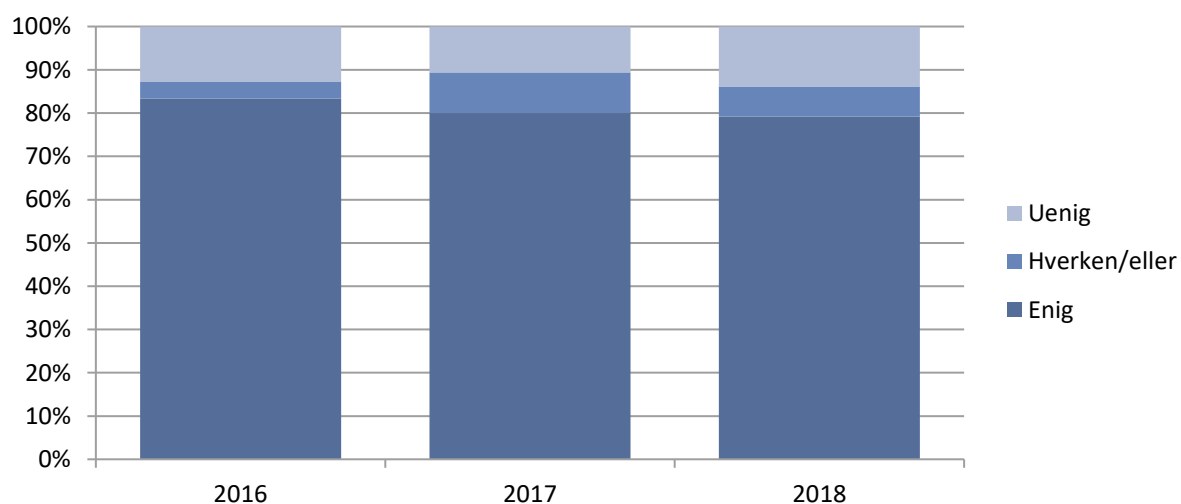

Figur 33: Hvor enige respondenterne er i, at Vesten bør indføre yderligere økonomiske sanktioner over for Rusland. Procent (2016-2018).

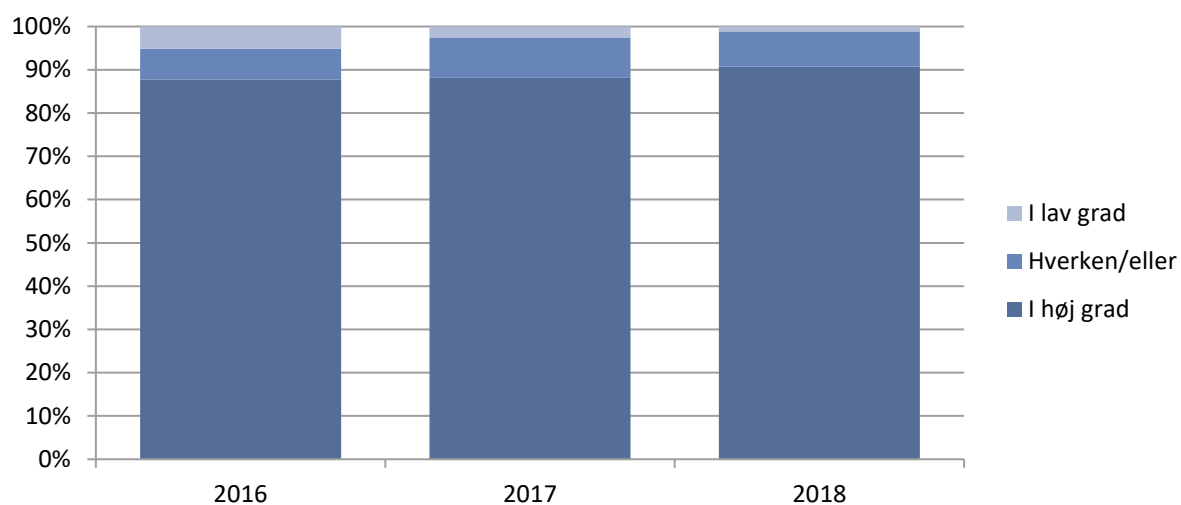

Figur 34: Hvor enige respondenterne er i, at Vesten bør øge sin militære afskrækkelse over for Rusland. Procent (2016-2018).

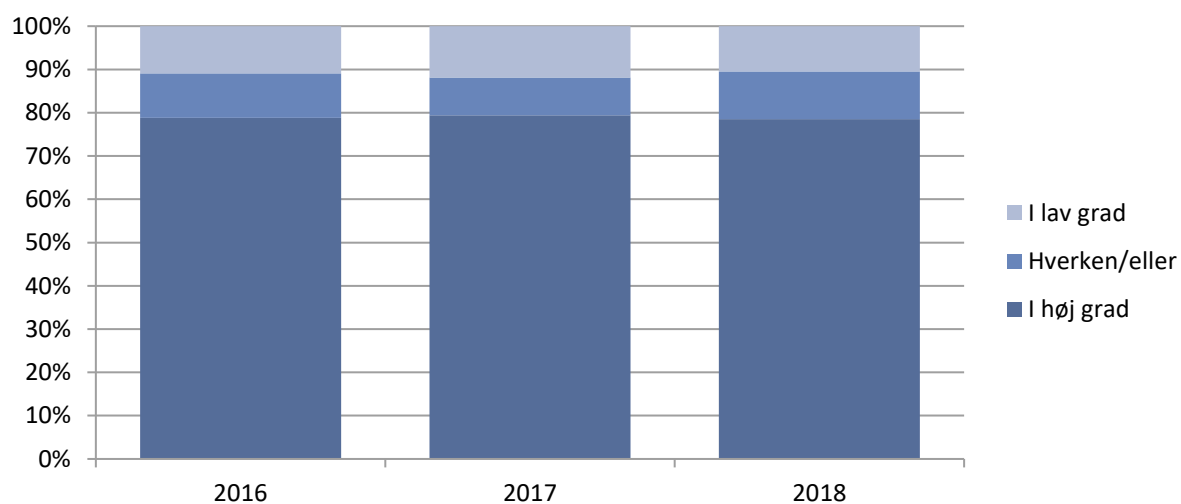

Figur 35: Hvor enige respondenterne er i, at Vesten bør give yderligere støtte til Ukraine. Procent (2016-2018).**Figur 36: Hvor enige respondenterne er i, at Vesten bør acceptere, at Rusland som stormagt har en legitim indflydelsessfære. Procent (2018).****Figur 37: Hvor enige respondenterne er i, at migration (inklusive flygtningestrømme) udgør en strategisk udfordring for Danmark. Procent (2016-2018).**

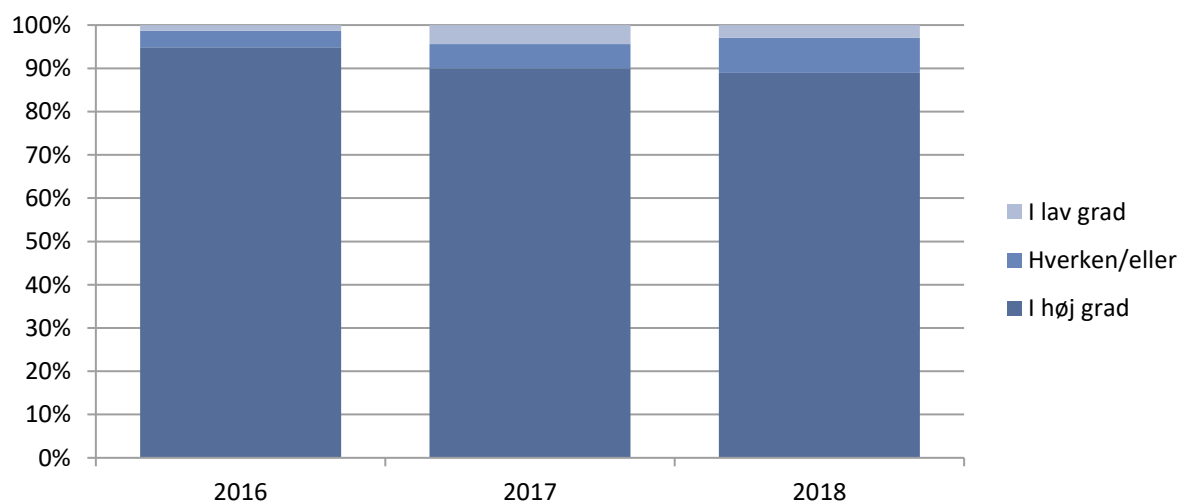
Figur 38: I hvilken grad respondenterne mener, at Danmark bør håndtere udfordringen fra migration (inklusive flygtningestrømme) vha. diplomati. Procent (2016-2018).

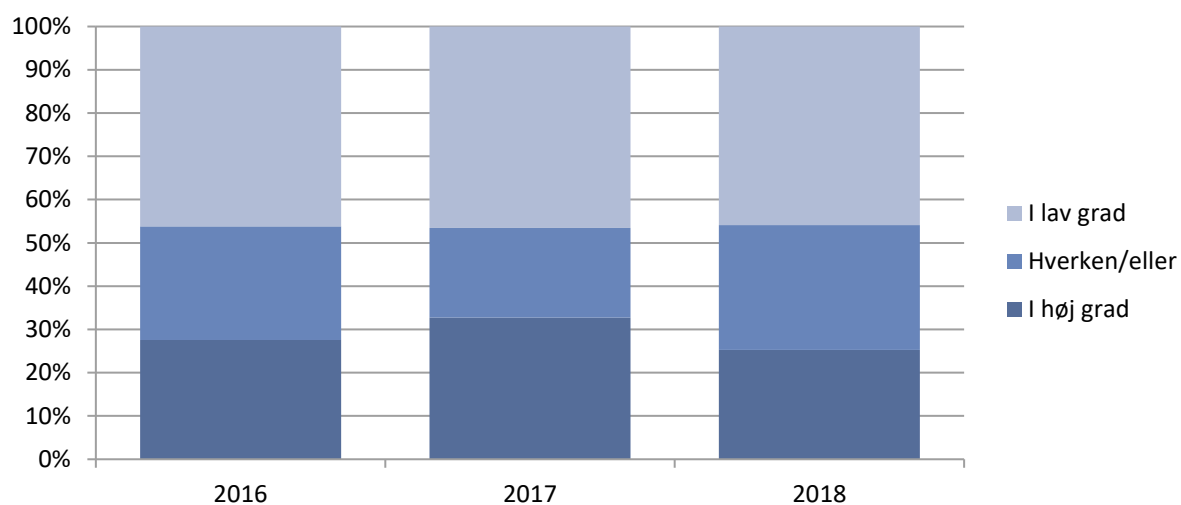
Figur 39: I hvilken grad respondenterne mener, at Danmark bør håndtere udfordringen fra migration (inklusive flygtningestrømme) vha. udviklingsbistand. Procent (2016-2018).

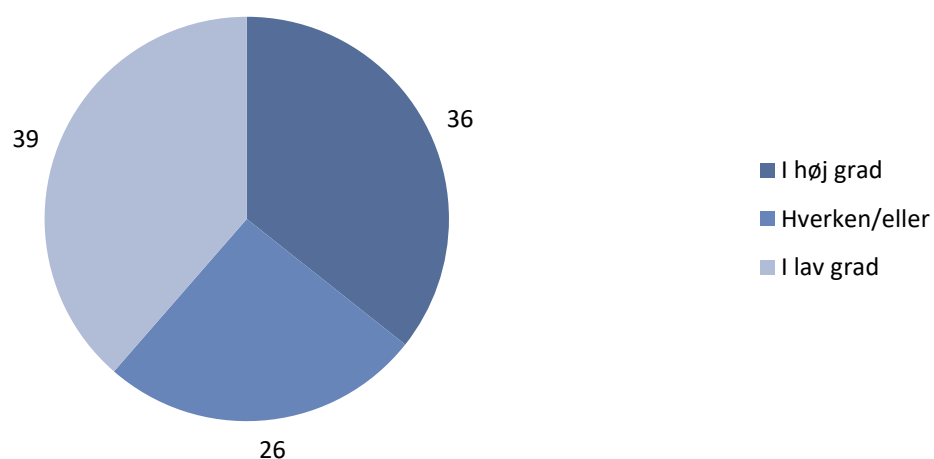
Figur 40: I hvilken grad respondenterne mener, at Danmark bør håndtere udfordringen fra migration (inklusive flygtningestrømme) vha. en humanitær indsats. Procent (2016-2018).

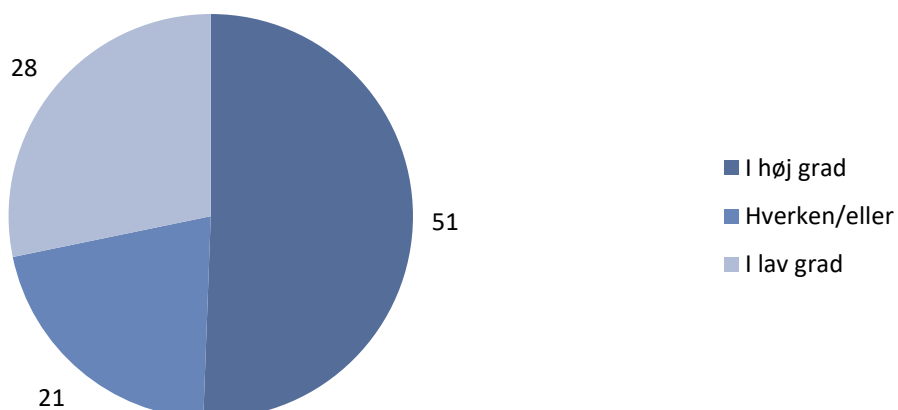
Figur 41: I hvilken grad respondenterne mener, at Danmark bør håndtere udfordringen fra migration (inklusive flygtningestrømme) vha. en militær indsats. Procent (2016-2018).

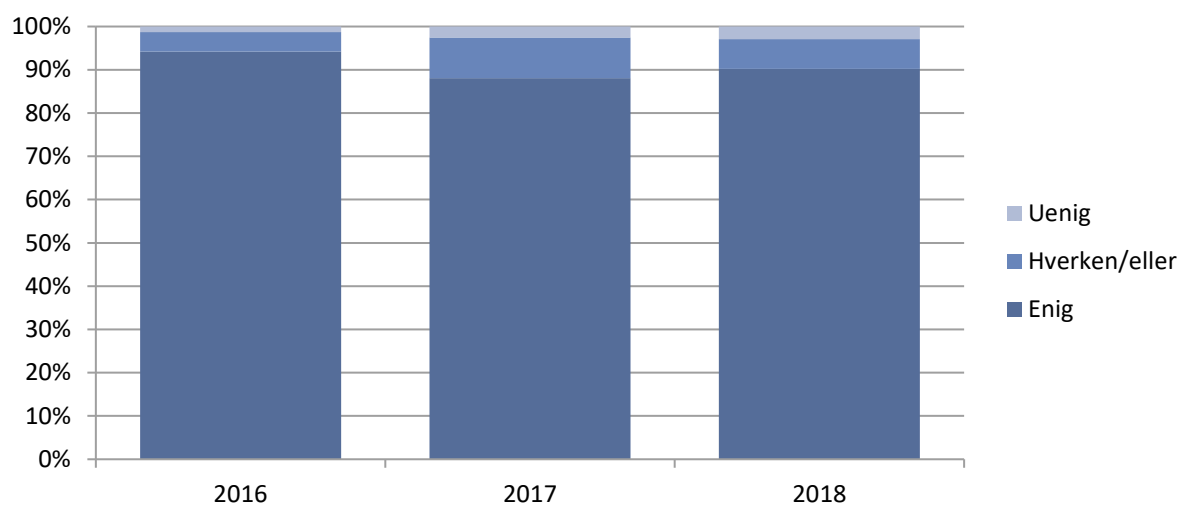
Figur 42: I hvilken grad respondenterne mener, at Danmark bør håndtere udfordringen fra migration (inklusive flygtningestrømme) vha. national grænsekontrol. Procent (2018).

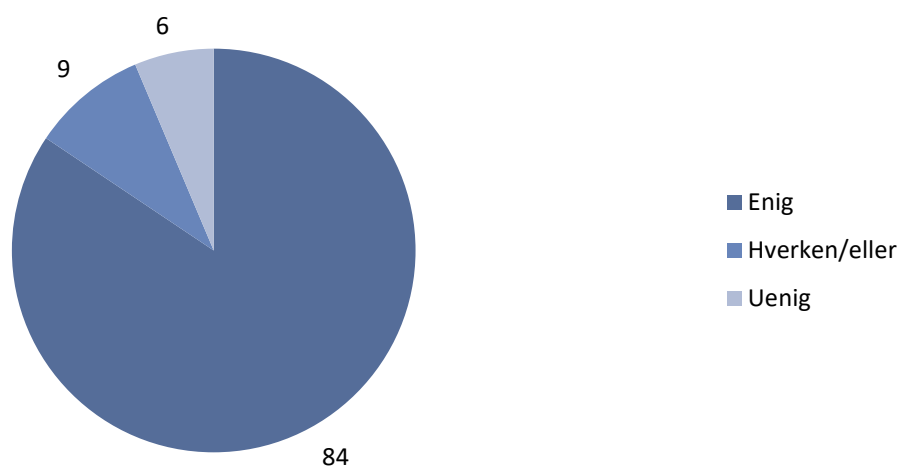
Figur 43: I hvilken grad respondenterne mener, at Danmark bør håndtere udfordringen fra migration (inklusive flygtningestrømme) vha. politiindsats indenfor Danmarks grænser. Procent (2018).

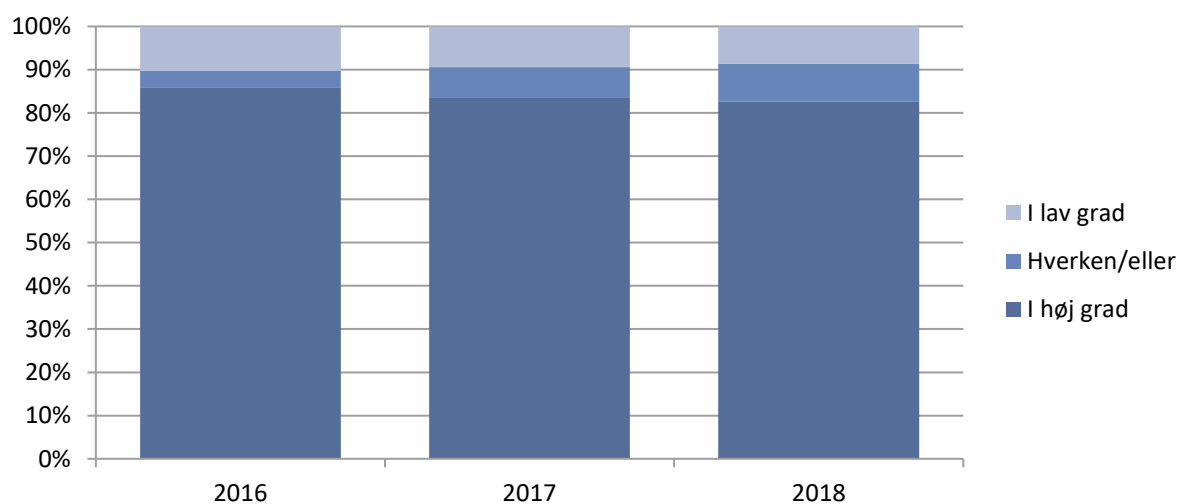
Figur 44: Hvor enige respondenterne er i, at verdenssamfundet bør prioritere sin evne til at gennemføre stabiliseringsindsatser og konfliktforebyggende indsatser. Procent (2016-2018).⁷

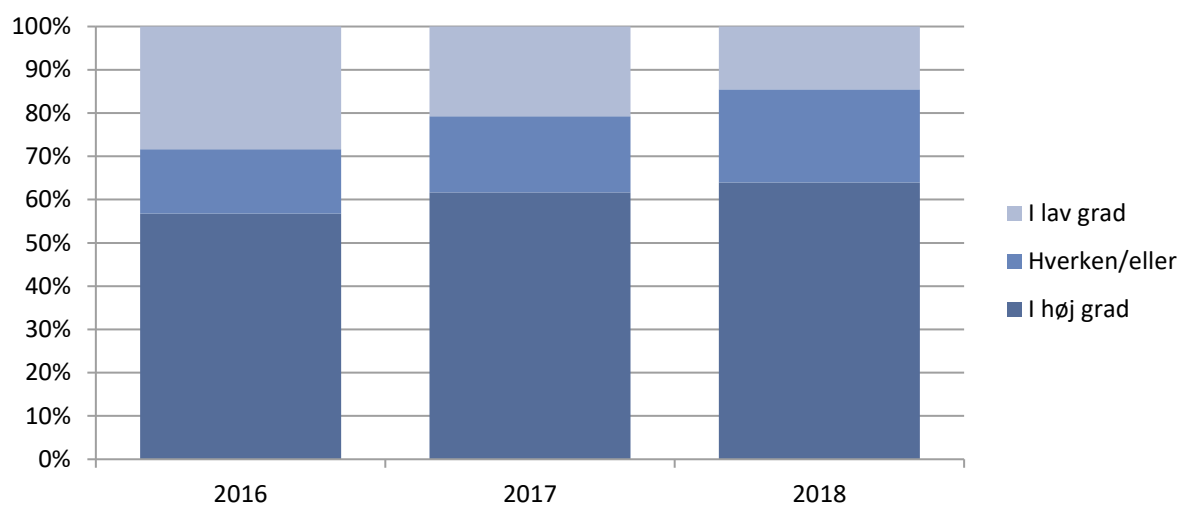
Figur 45: Hvor enige respondenterne er i, at EU bør prioritere at styrke kontrollen med sine ydre grænser. Procent (2018).

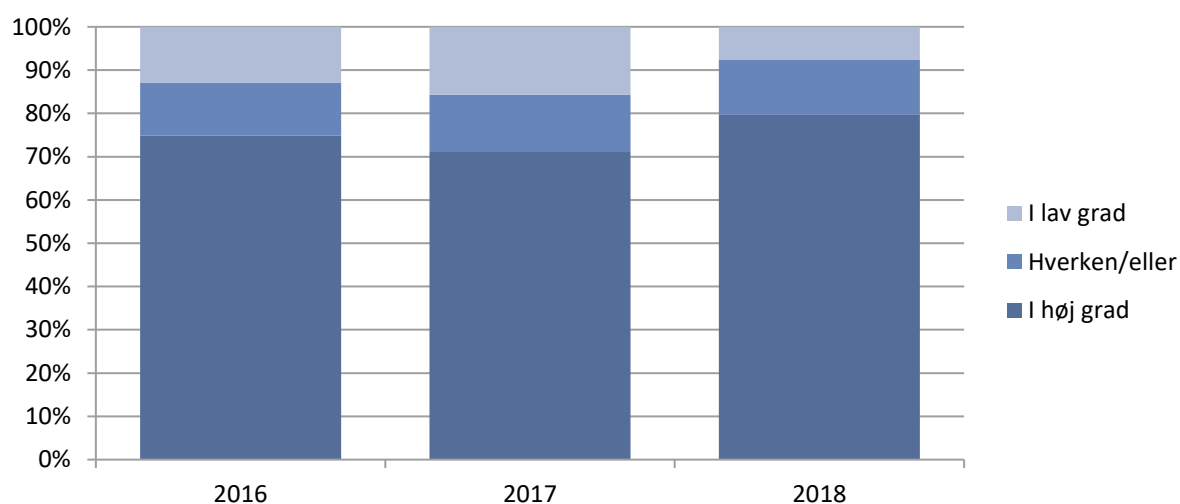
Figur 46: I hvilken grad respondenterne mener, at stabiliseringsindsatser og konfliktforebyggende indsatser bør organiseres i regi af FN. Procent (2016-2018).

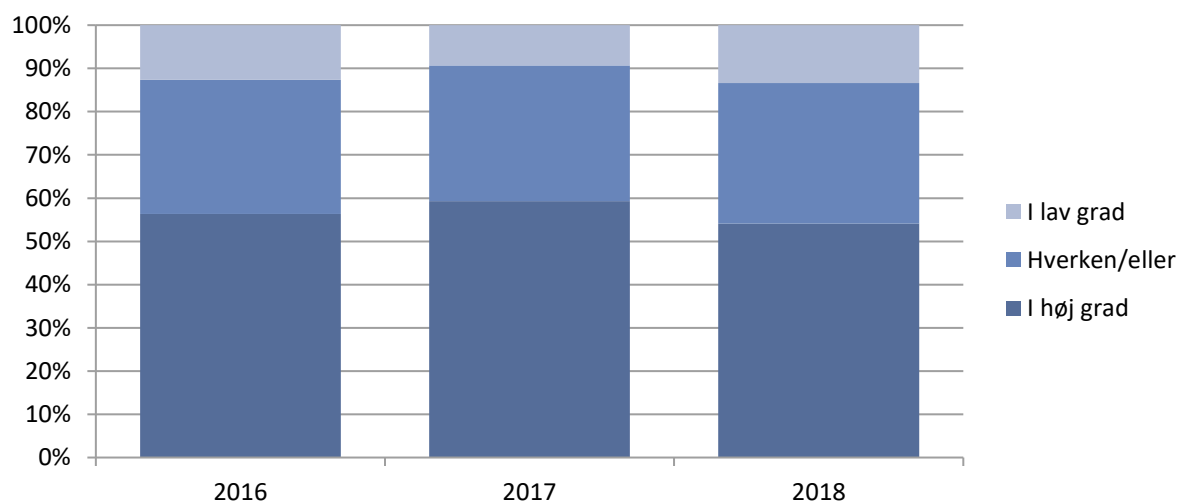
Figur 47: I hvilken grad respondenterne mener, at stabiliseringsindsatser og konfliktforebyggende indsatser bør organiseres i regi af NATO. Procent (2016-2018).

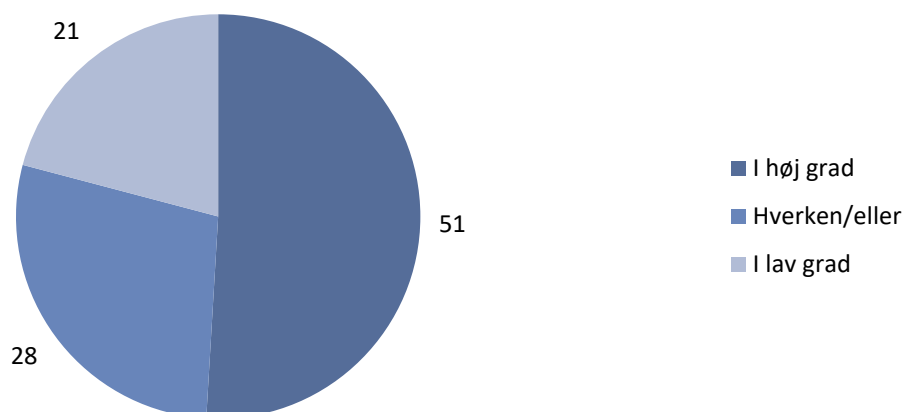
Figur 48: I hvilken grad respondenterne mener, at stabiliseringsindsatser og konfliktforebyggende indsatser bør organiseres i regi af EU. Procent (2016-2018).

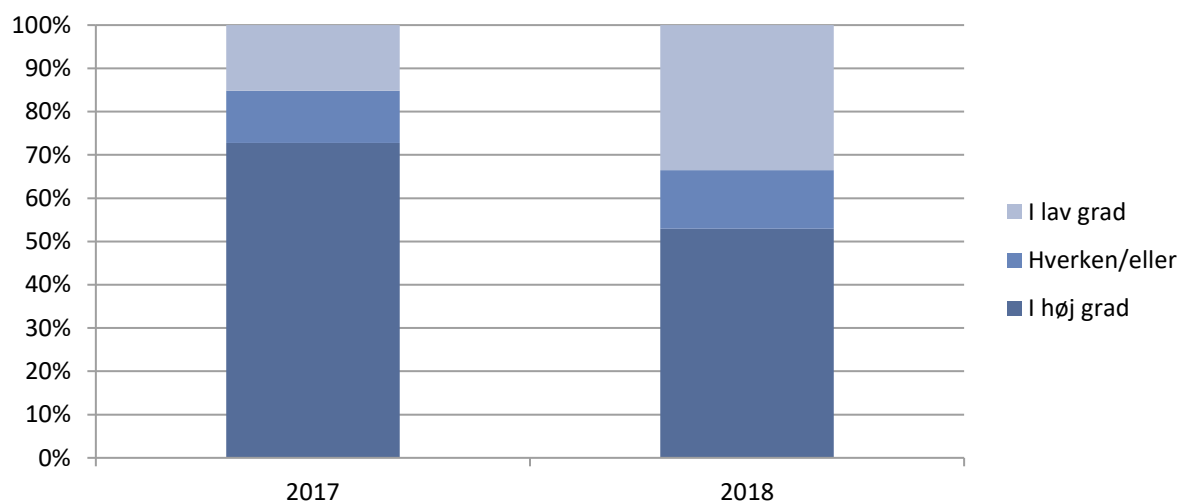
Figur 49: I hvilken grad respondenterne mener, at stabiliseringsindsatser og konfliktforebyggende indsatser bør organiseres i regi af andre regionale organisationer. Procent (2016-2018).

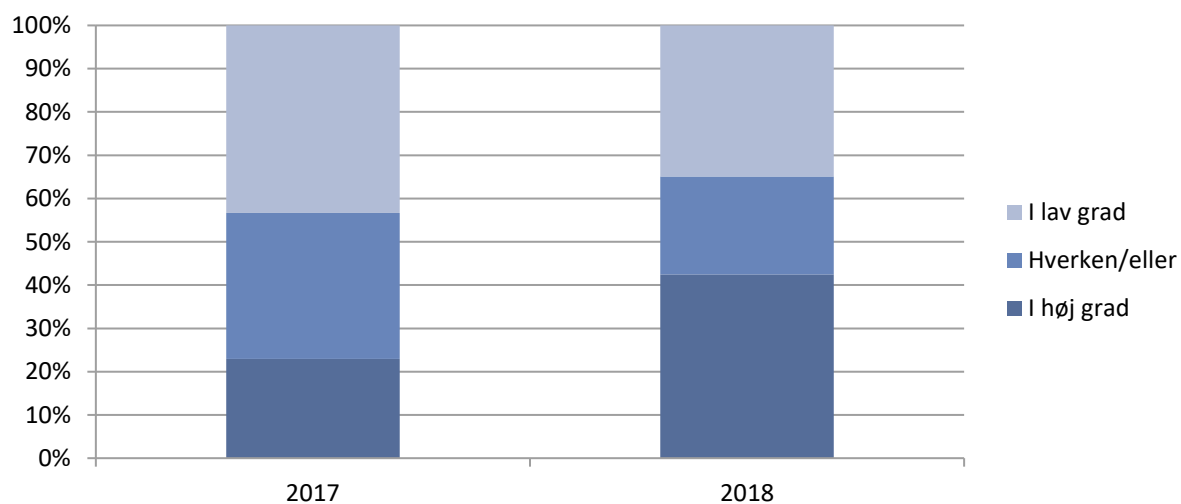
Figur 50: I hvilken grad respondenterne mener, at stabiliseringsindsatser og konfliktforebyggende indsatser bør organiseres i regi af ad hoc-koalitioner. Procent (2018).

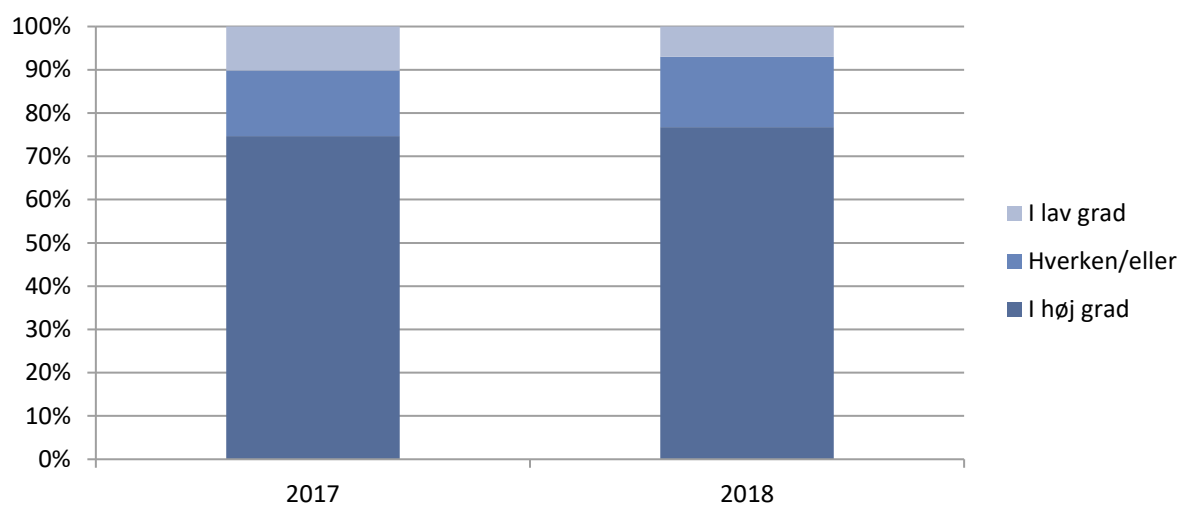
Figur 51: I hvilken grad respondenterne mener, at resultatet af Storbritanniens afstemning om EU-medlemskab vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2017-2018).

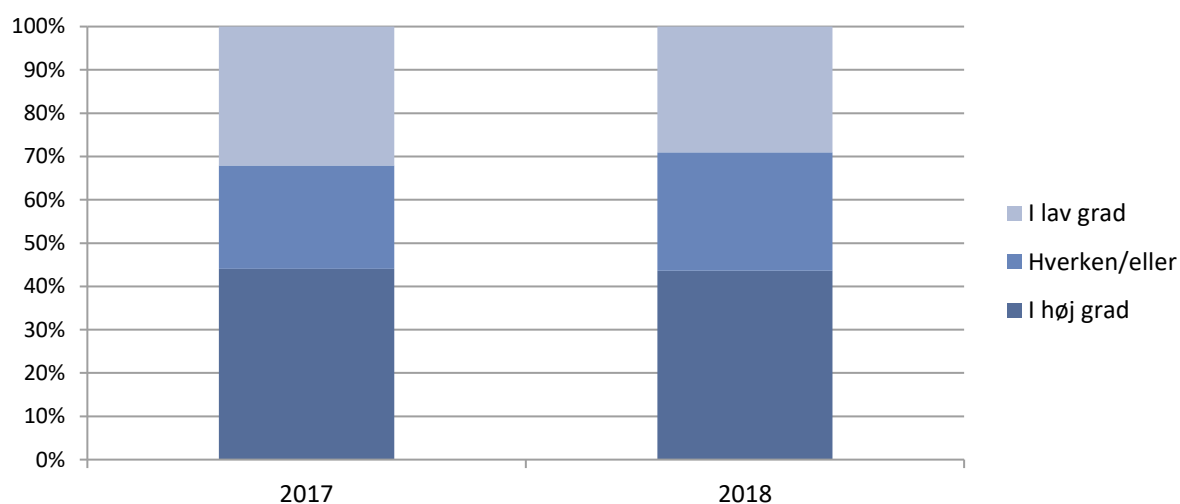
Figur 52: I hvilken grad respondenterne mener, at den ikke-demokratiske politiske udvikling i Tyrkiet vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2017-2018).⁸

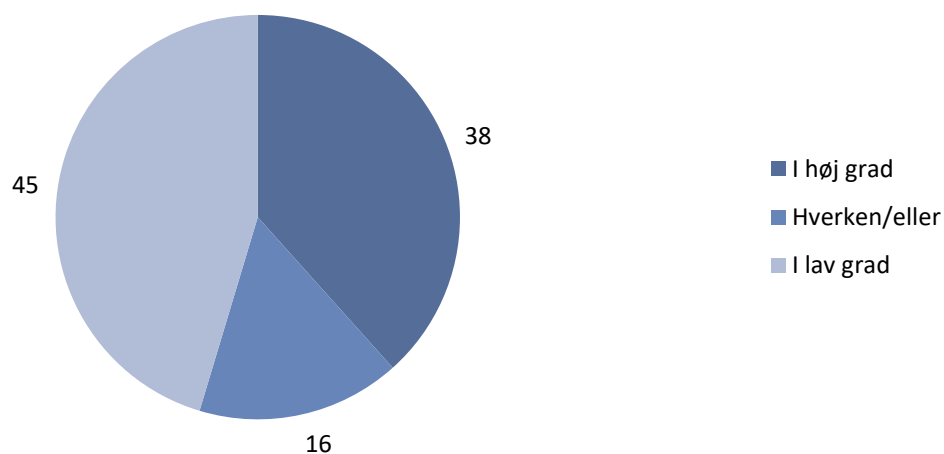
Figur 53: I hvilken grad respondenterne mener, at illiberale tendenser i Østeuropa vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2017-2018).

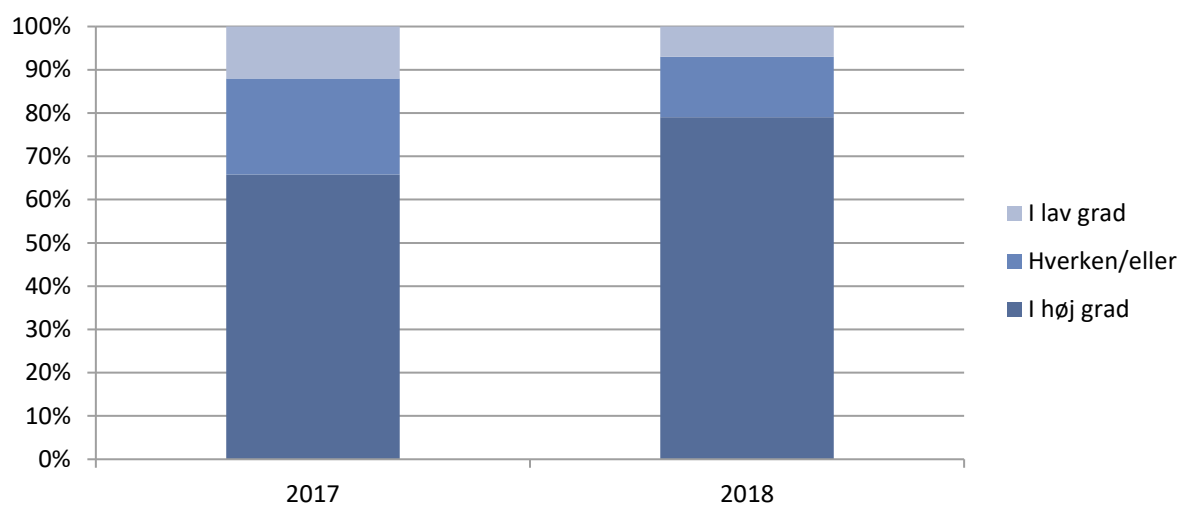
Figur 54: I hvilken grad respondenterne mener, at et mere selvhævdende Rusland vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2017-2018).

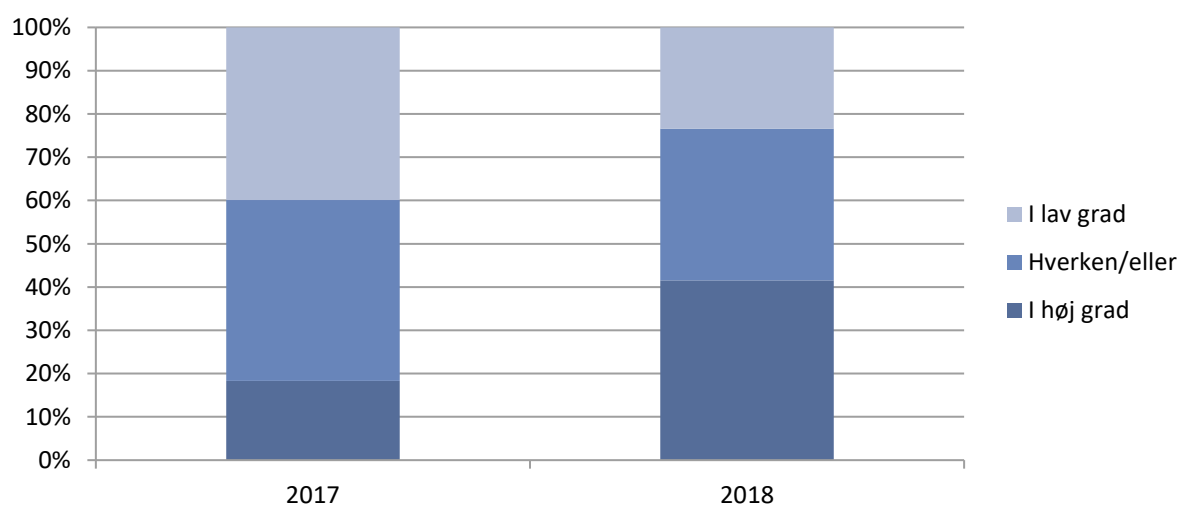
Figur 55: I hvilken grad respondenterne mener, at valget af Donald Trump som USA's præsident vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2018).

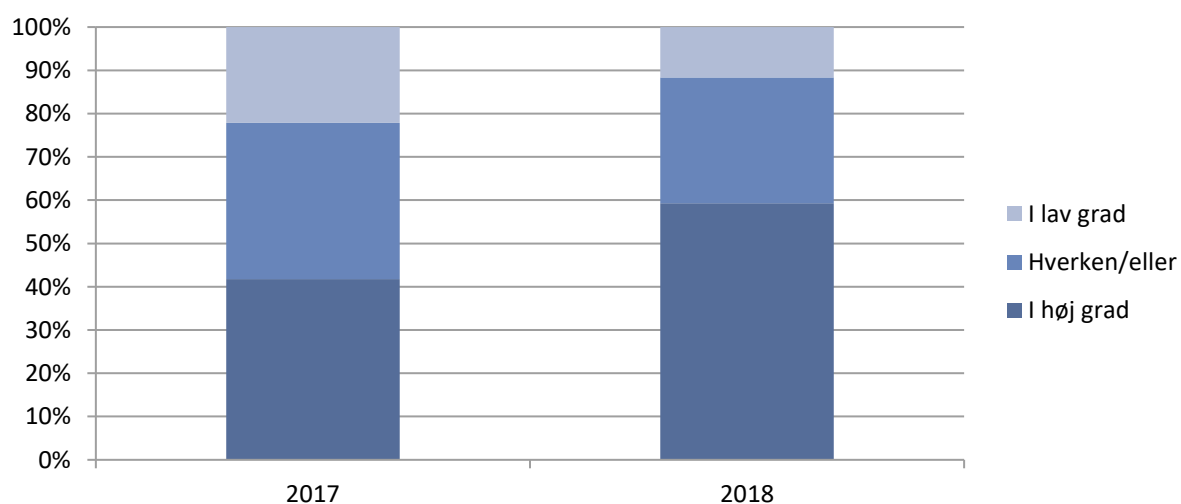
Figur 56: I hvilken grad respondenterne mener, at resultatet af Storbritanniens afstemning om EU-medlemskab vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2017-2018).

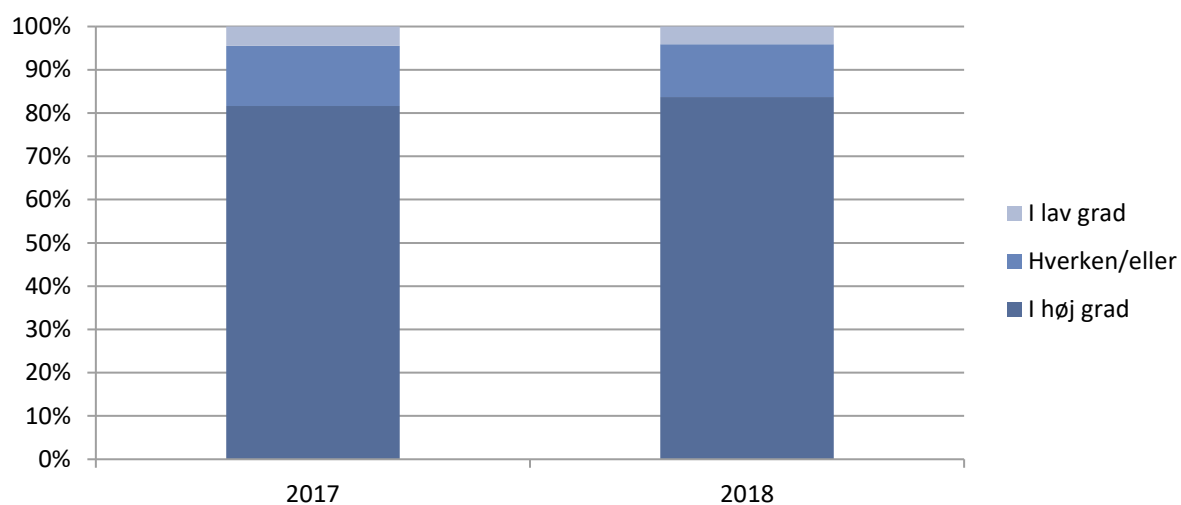
Figur 57: I hvilken grad respondenterne mener, at den ikke-demokratiske politiske udvikling i Tyrkiet vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2017-2018).⁹

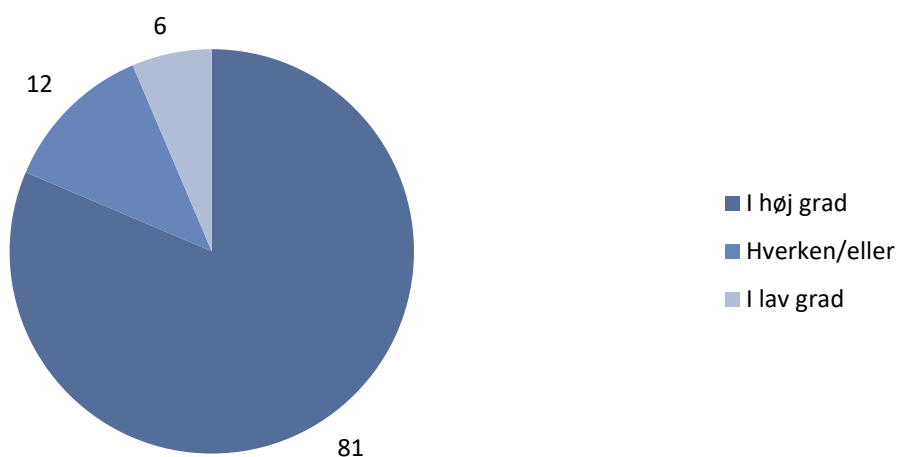
Figur 58: I hvilken grad respondenterne mener, at illiberale tendenser i Østeuropa vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2017-2018).

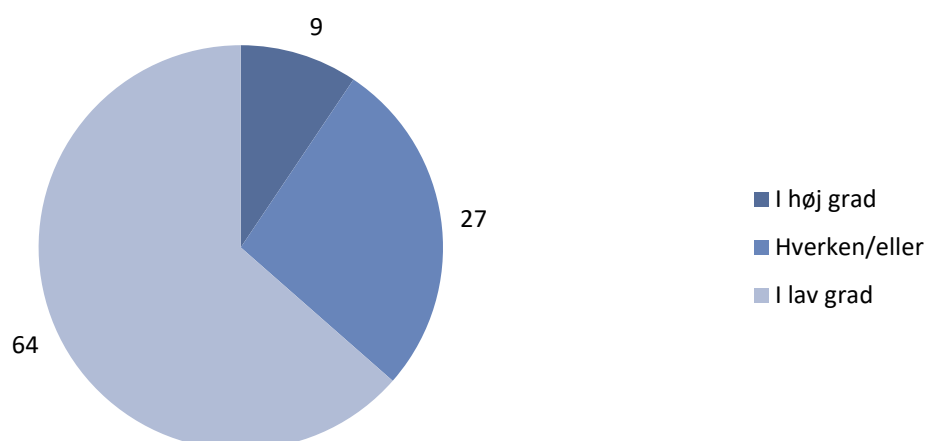
Figur 59: I hvilken grad respondenterne mener, at et mere selvhævdende Rusland vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2017-2018).

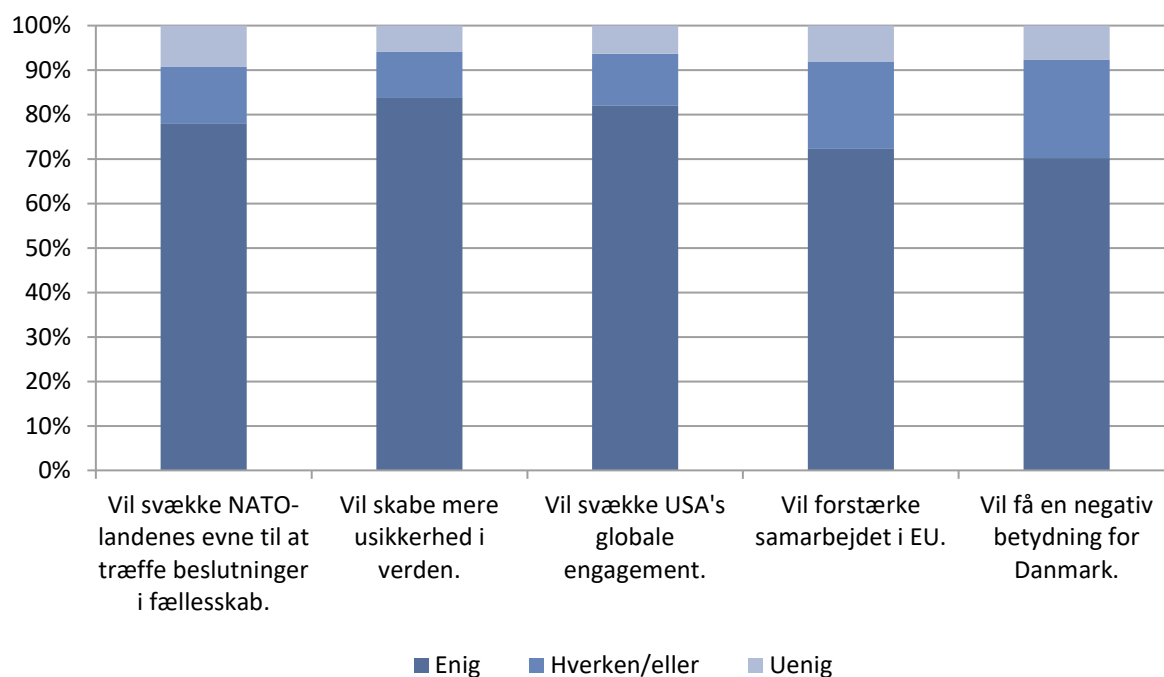
Figur 60: I hvilken grad respondenterne mener, at valget af Donald Trump som USA's præsident vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2018).

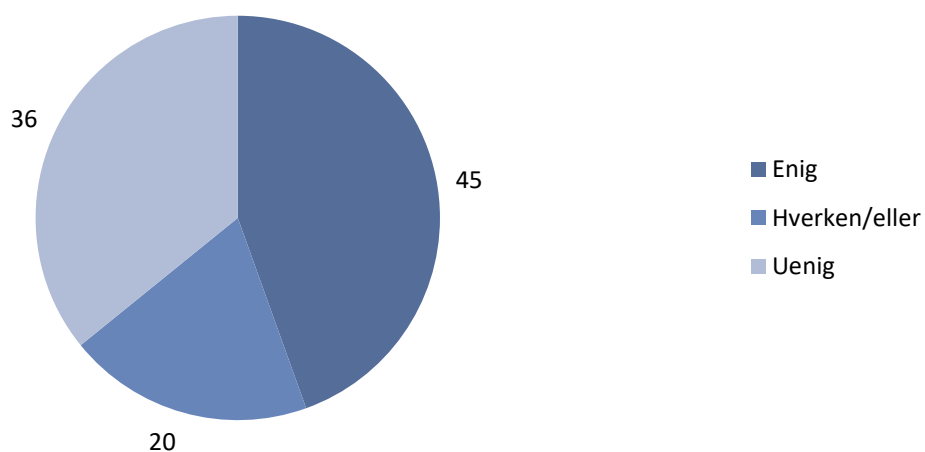
Figur 61: I hvilken grad respondenterne mener, at Nordkoreas aggressive adfærd vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2018).

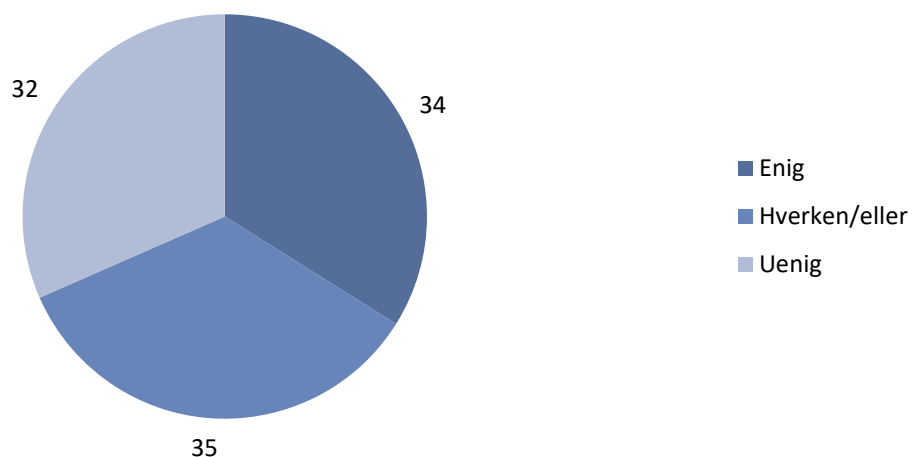
Figur 62: Respondenternes vurdering af en række udsagn om konsekvenserne af valget af Donald Trump som USA's præsident. Procent (2018).

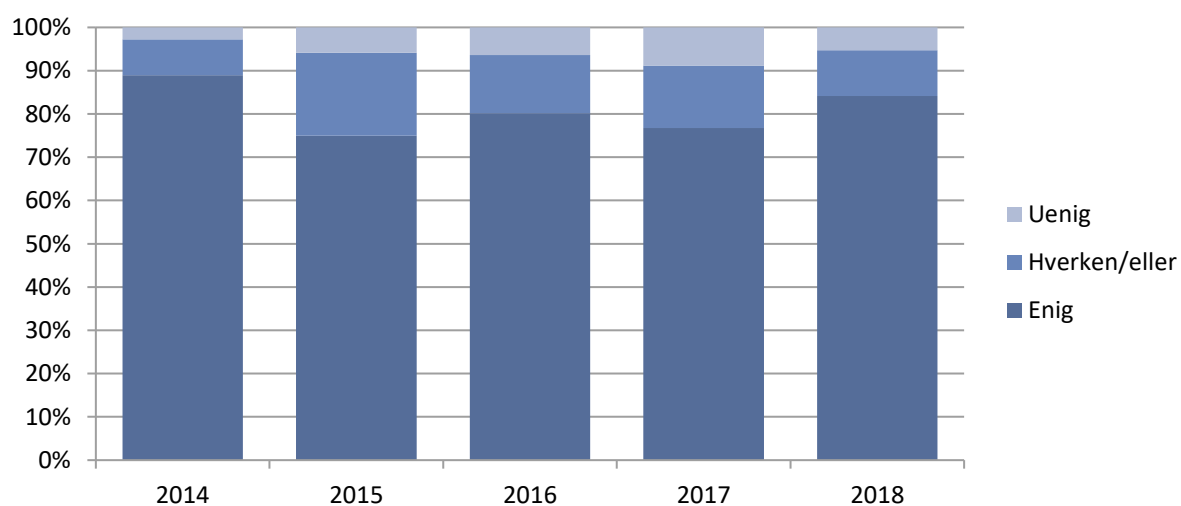
Figur 63: Hvor enige respondenterne er i, at valget af Donald Trump som USA's præsident bør få Danmark til at søge andre sikkerhedspolitiske samarbejdspartnere end NATO. Procent (2018).

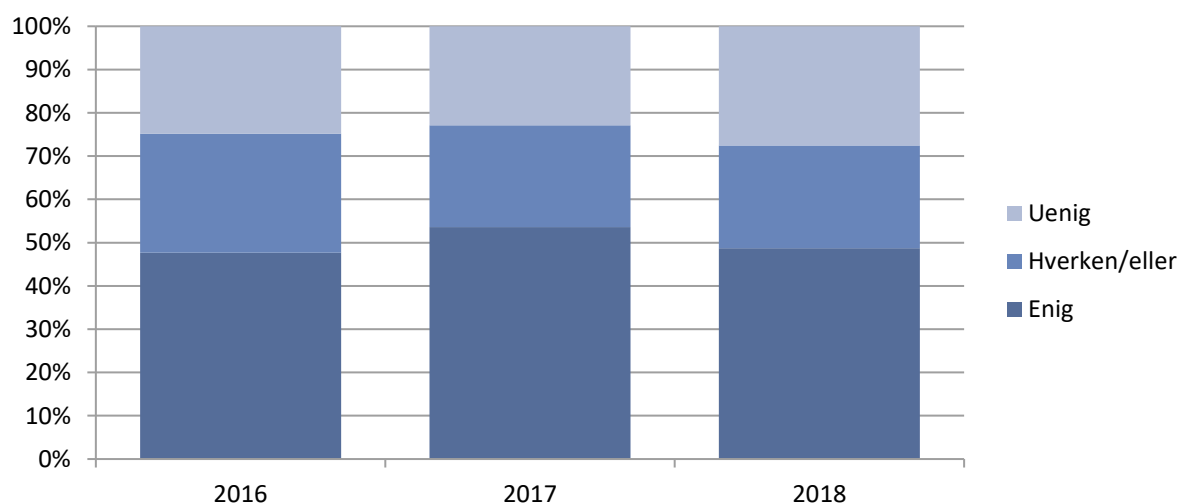
Figur 64: Hvor enige respondenterne er i, at valget af Donald Trump som USA's præsident bør få Danmark til at opprioritere det transatlantiske forhold. Procent (2018).

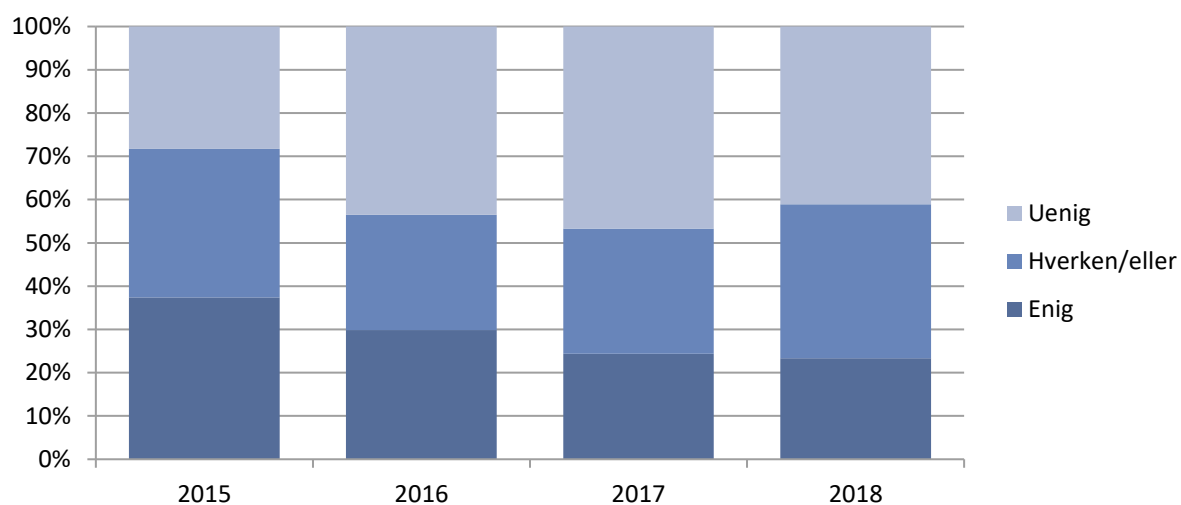
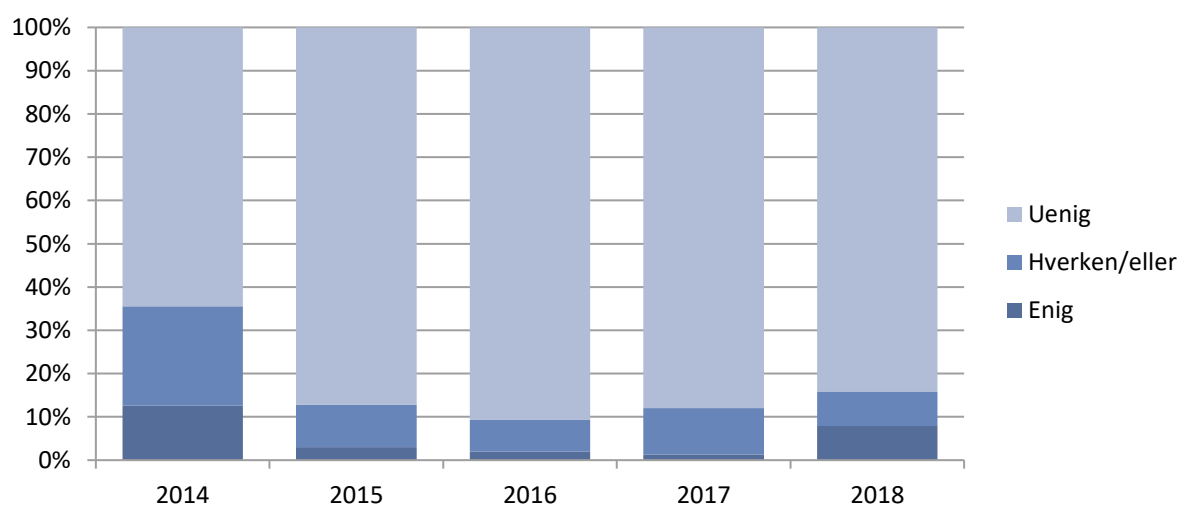
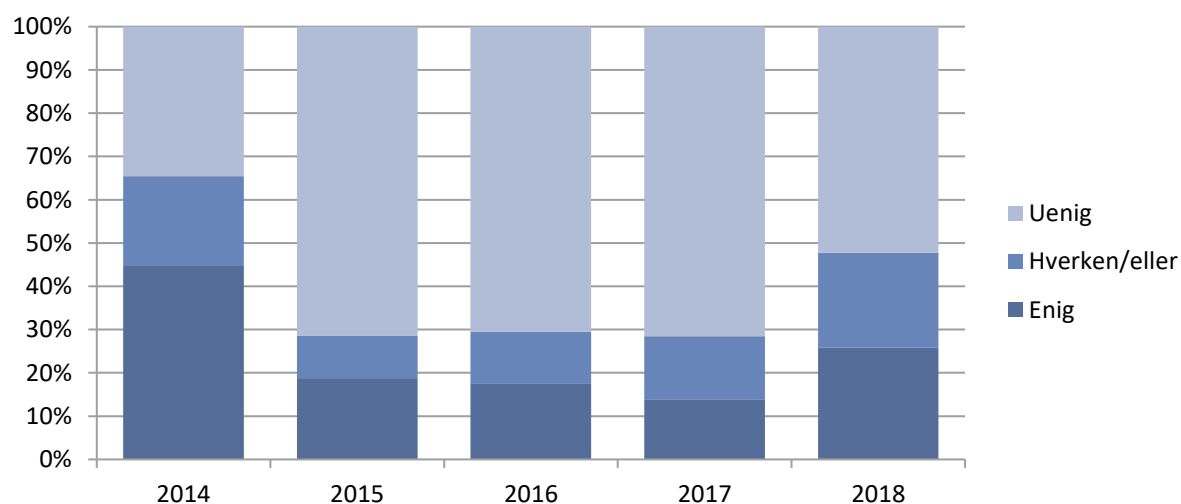

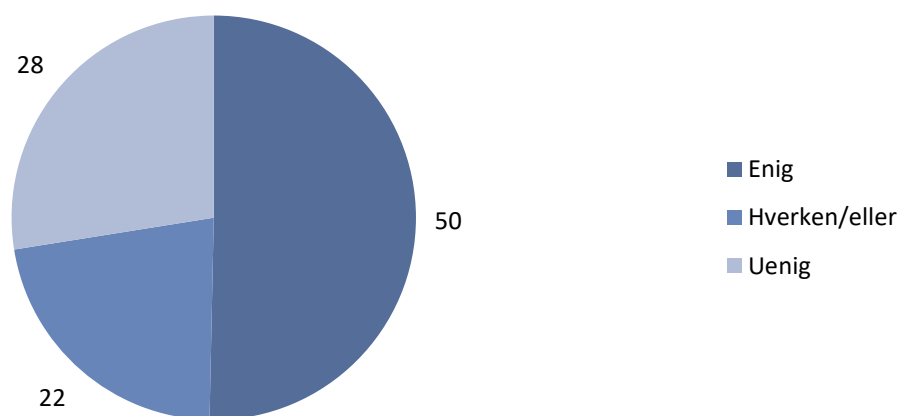
Figur 65: Hvor enige respondenterne er i, at Grønland bør prioriteres højt i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2014-2018).

Figur 66: Hvor enige respondenterne er i, at Rusland vil overholde bestemmelserne i UNCLOS (United Nations Convention on the Law of the Sea) vedr. havbunden i Arktis. Procent (2016-2018).¹⁰

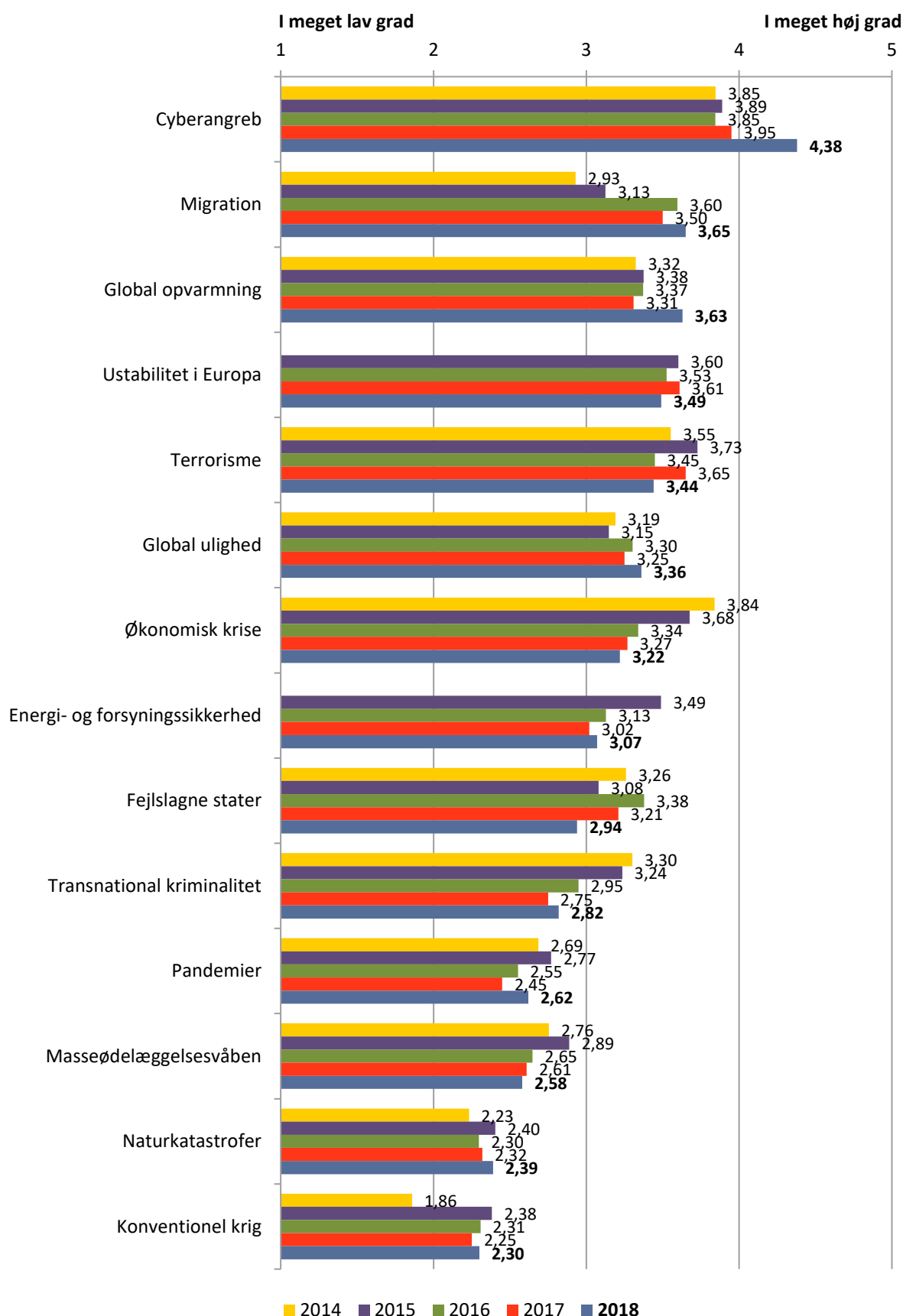
Figur 67: Hvor enige respondenterne er i, at Vestens krise med Rusland vil skabe konflikt i Arktis. Procent (2015-2018).**Figur 68: Hvor enige respondenterne er i, at Grønland vil blive selvstændigt inden for 10 år. Procent (2014-2018).****Figur 69: Hvor enige respondenterne er i, at Grønland vil blive selvstændigt inden for 20 år. Procent (2014-2018).**

Figur 70: Hvor enige respondenterne er i, at Grønland vil blive selvstændigt inden for 50 år. Procent (2018).

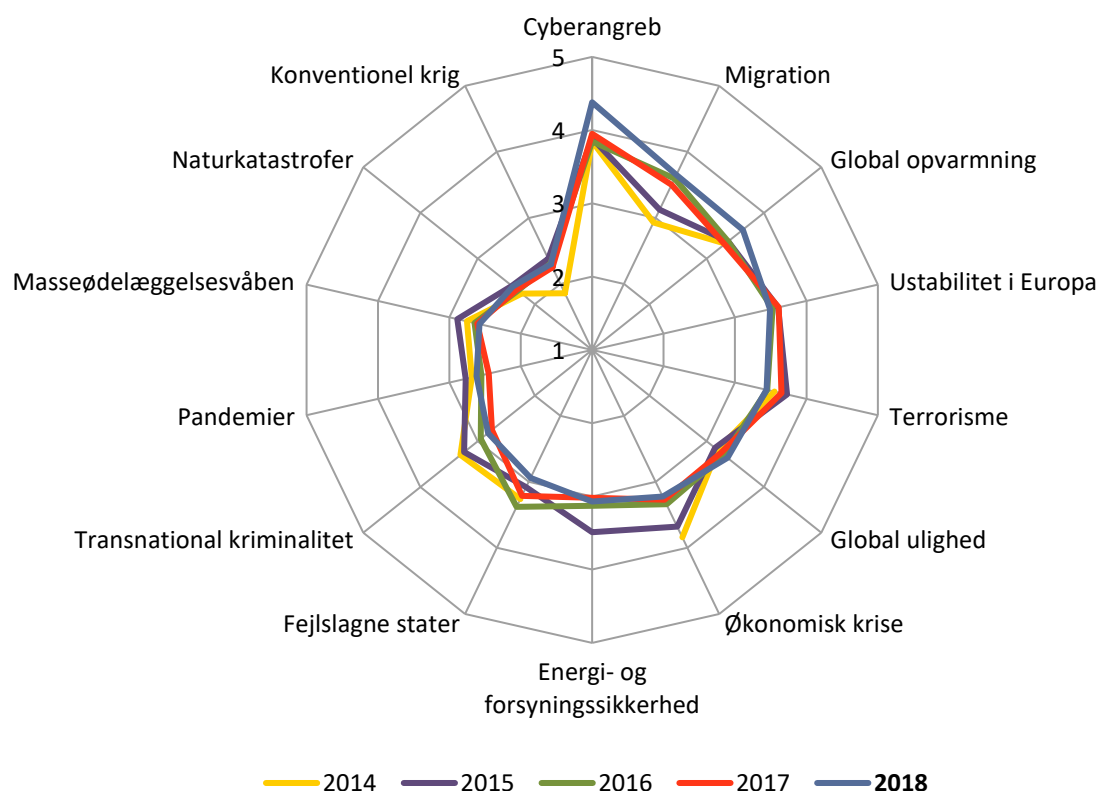
3.2

Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitik

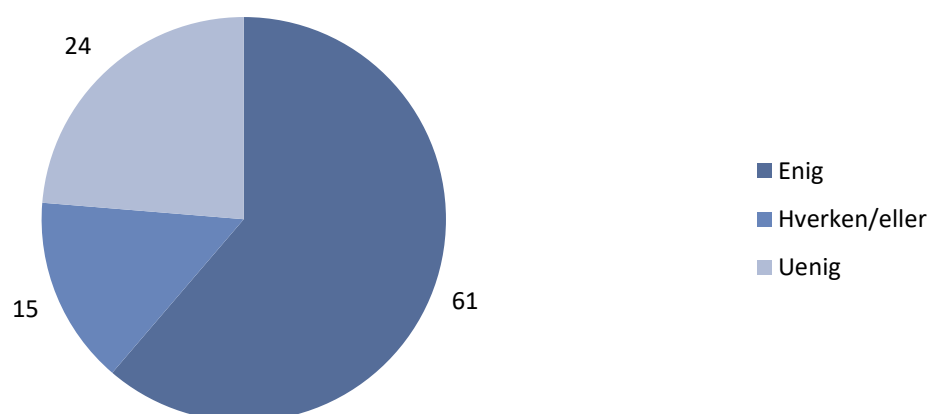
Figur 71a: I hvilken grad respondenterne mener, at nedenstående forhold udgør en trussel mod Danmark. 5=i meget høj grad, 1=i meget lav grad. Gennemsnit (2014-2018).¹¹

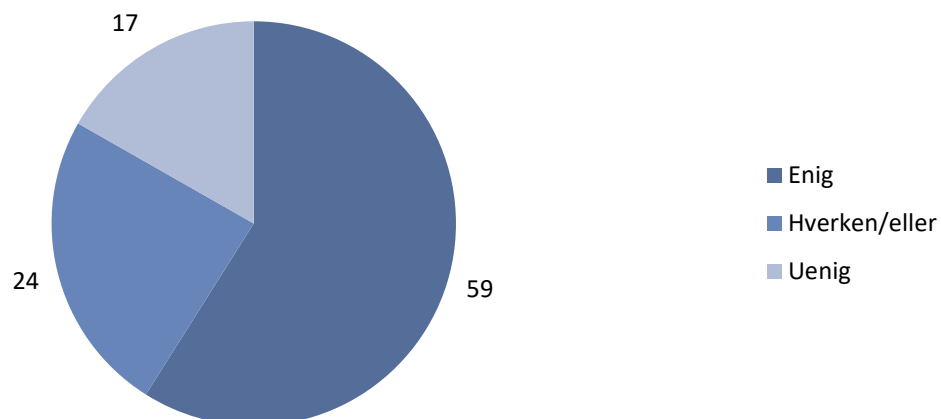
Figur 71b: I hvilken grad respondenterne mener, at nedenstående forhold udgør en trussel mod Danmark. 5=i meget høj grad, 1=i meget lav grad. Gennemsnit (2014-2018).¹²

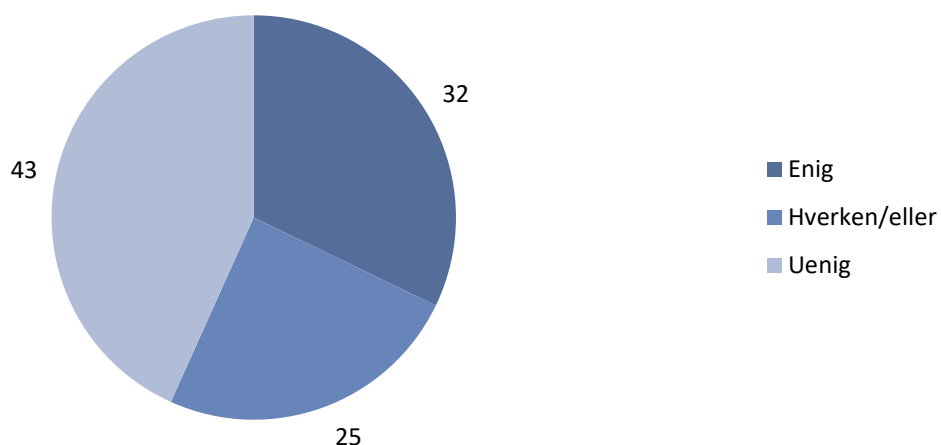
Figur 72: Hvor enige respondenterne er i, at terrorbølgen i Europa udgør en væsentlig sikkerhedspolitisk udfordring for Danmark. Procent (2018).

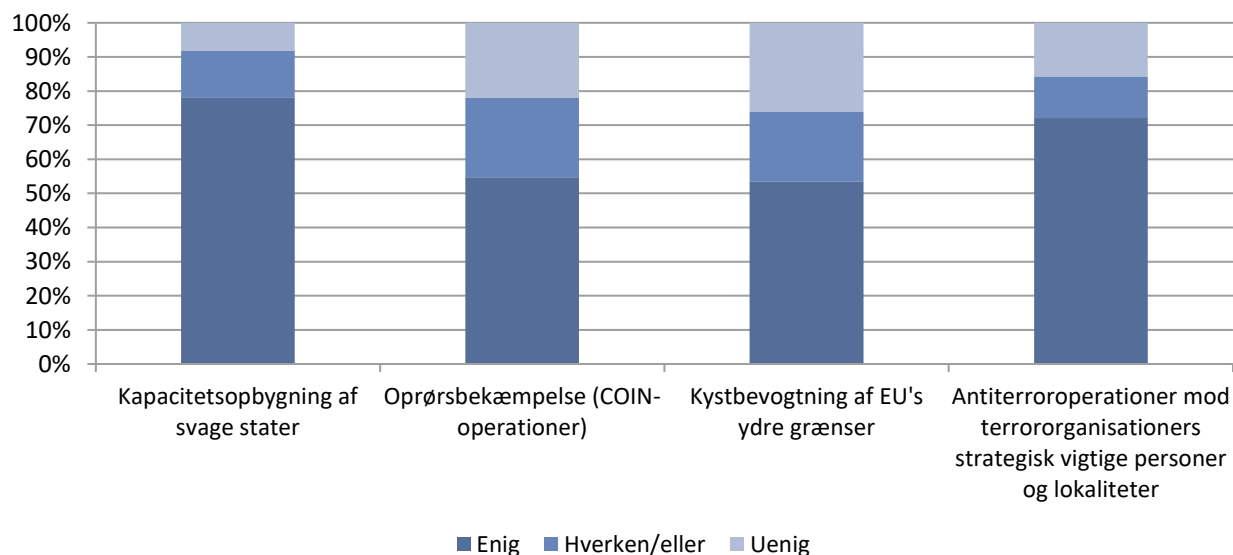
Figur 73: Hvor enige respondenterne er i, at forsvaret bør spille en øget rolle i international terrorbekæmpelse og -forebyggelse. Procent (2018).

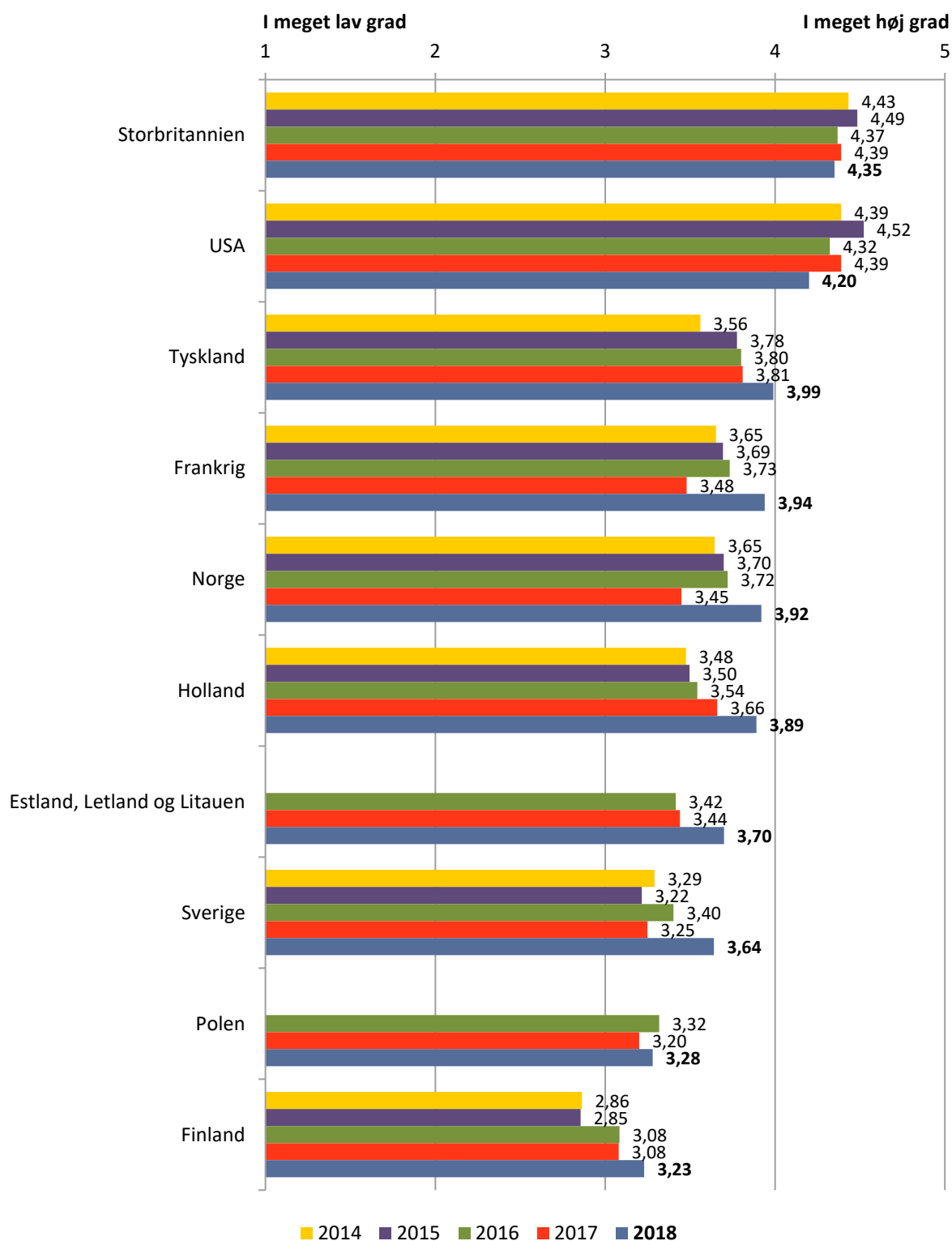
Figur 74: Hvor enige respondenterne er i, at forsvaret bør spille en øget rolle i national terrorbekæmpelse og -forebyggelse. Procent (2018).

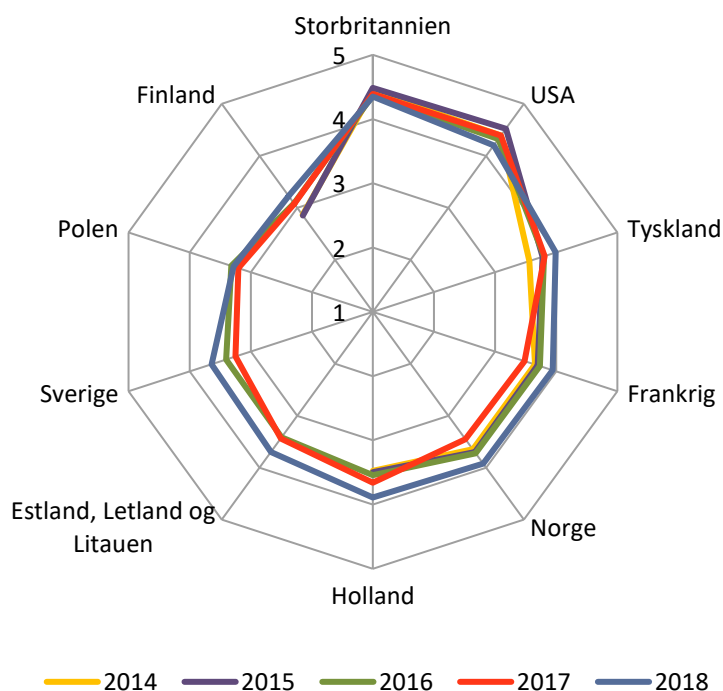
Figur 75 Hvor enige respondenterne er i, at forsvaret bør bidrage med international terrorbekæmpelse og -forebyggelse på følgende områder. Procent (2018).

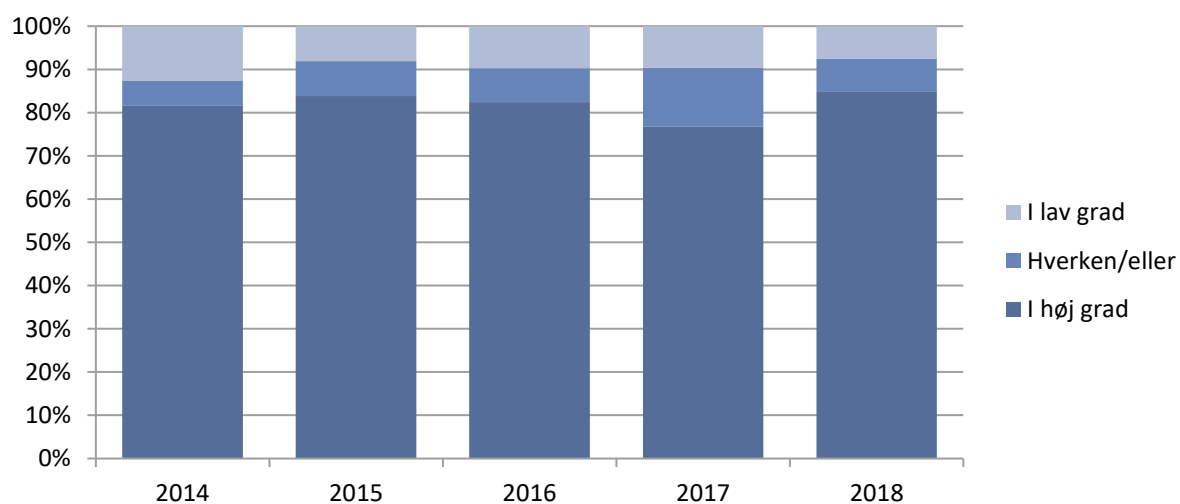
Figur 76a: I hvilken grad respondenterne mener, at det danske forsvar har fordel af at operere sammen med følgende lande. 5=i meget høj grad, 1=i meget lav grad. Gennemsnit.¹³

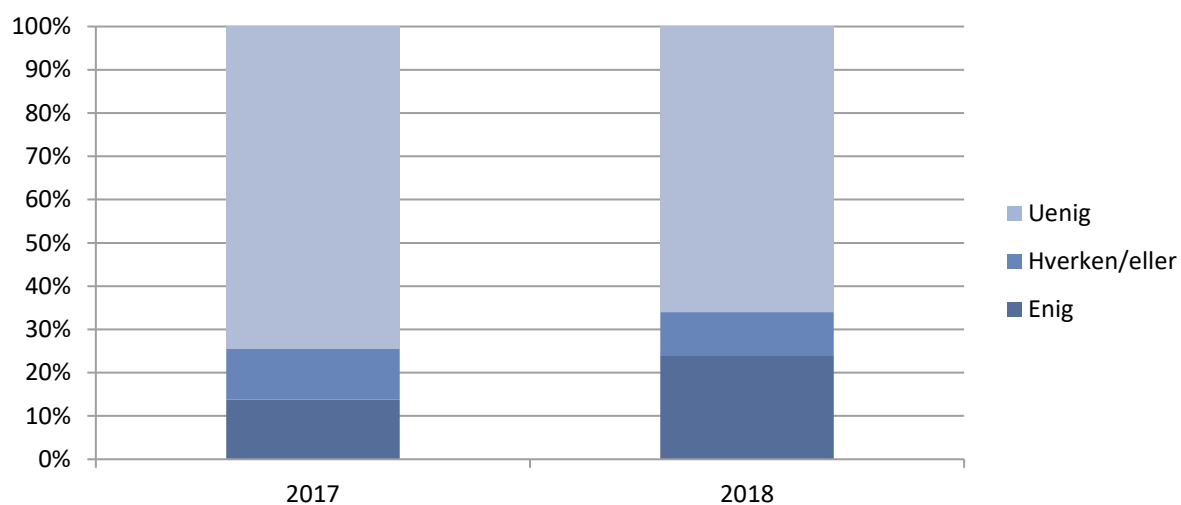
Figur 76b: I hvilken grad respondenterne mener, at det danske forsvar har fordel af at operere sammen med følgende lande. 5=i meget høj grad, 1=i meget lav grad. Gennemsnit.¹⁴

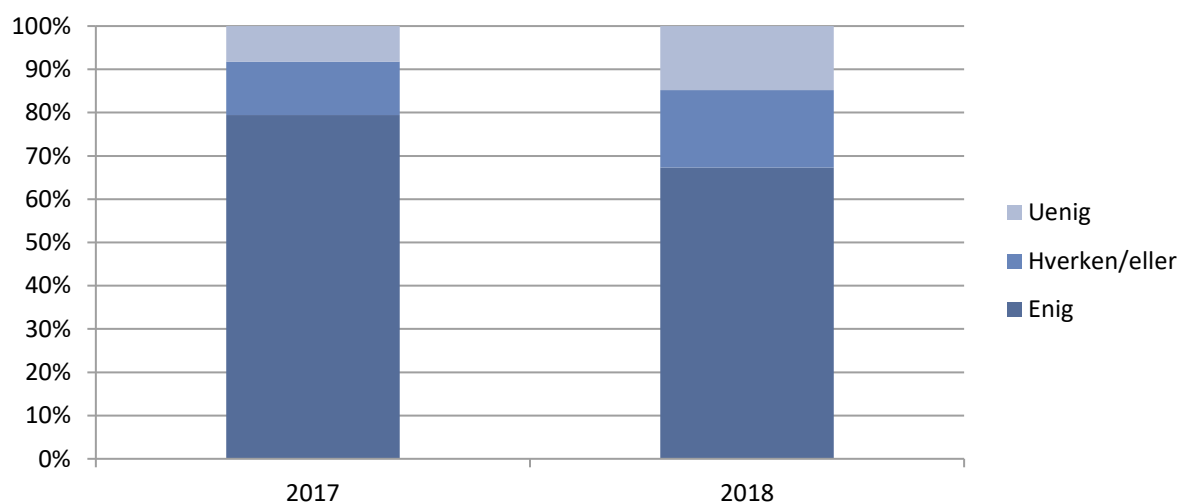
Figur 77: I hvilken grad respondenterne mener, at det danske EU-forsvarsforbehold bør afskaffes. Procent (2014-2018).

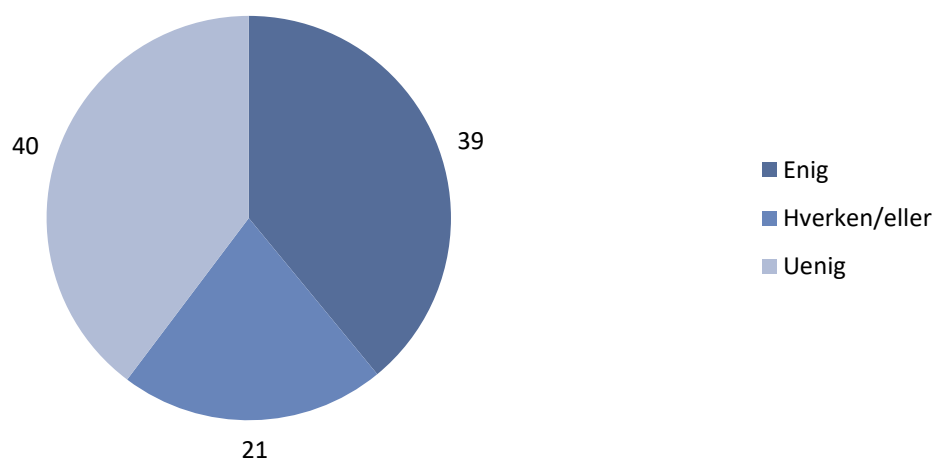
Figur 78: Hvor enige respondenterne er i, at finansieringen af F-35-kampflyene kan holdes inden for det planlagte budget. Procent (2017-2018).

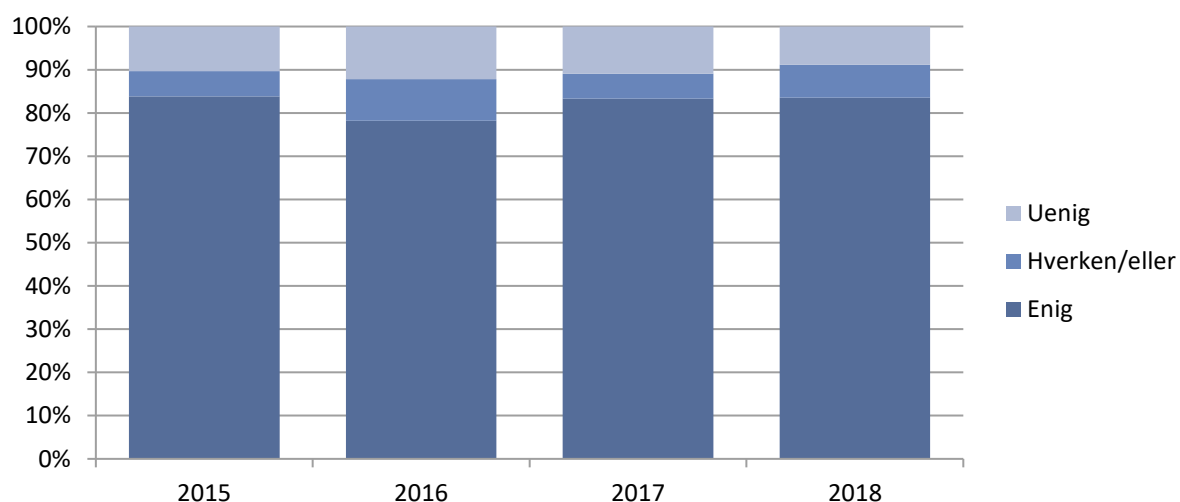
Figur 79: Hvor enige respondenterne er i, at kampflyindkøbet vil medføre en nedprioritering af investeringer i andet forsvarsmateriel. Procent (2017-2018).

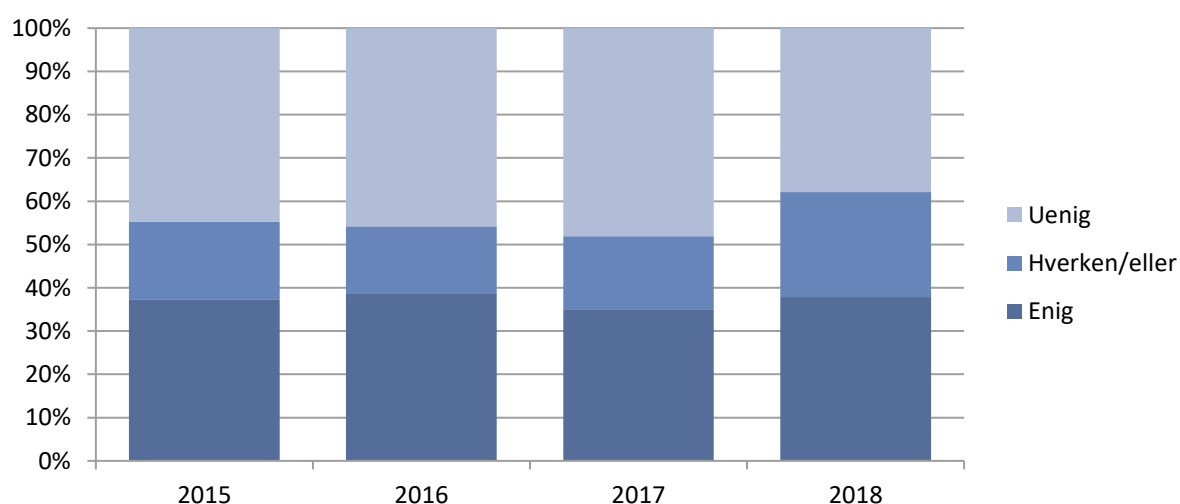
Figur 80: Hvor enige respondenterne er i, at 27 F-35-kampfly vil kunne løse de opgaver, som er forudsat i Forsvarsministeriets beslutningsgrundlag. Procent (2018).

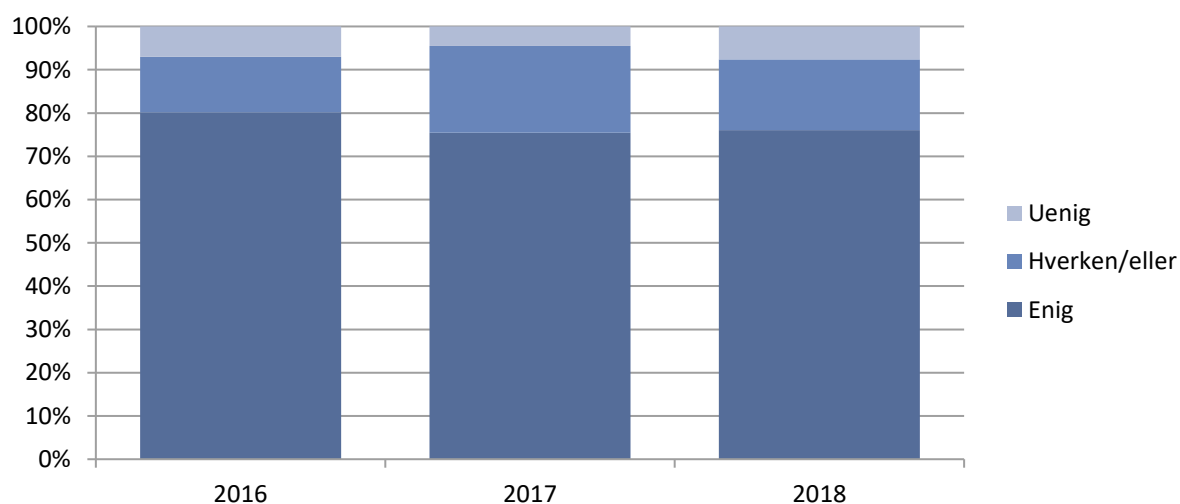
Figur 81: Hvor enige respondenterne er i, at det er en rigtig beslutning, at Danmark deltager i den koalition, som skal bekæmpe Islamisk Stat (IS). Procent (2015-2018).

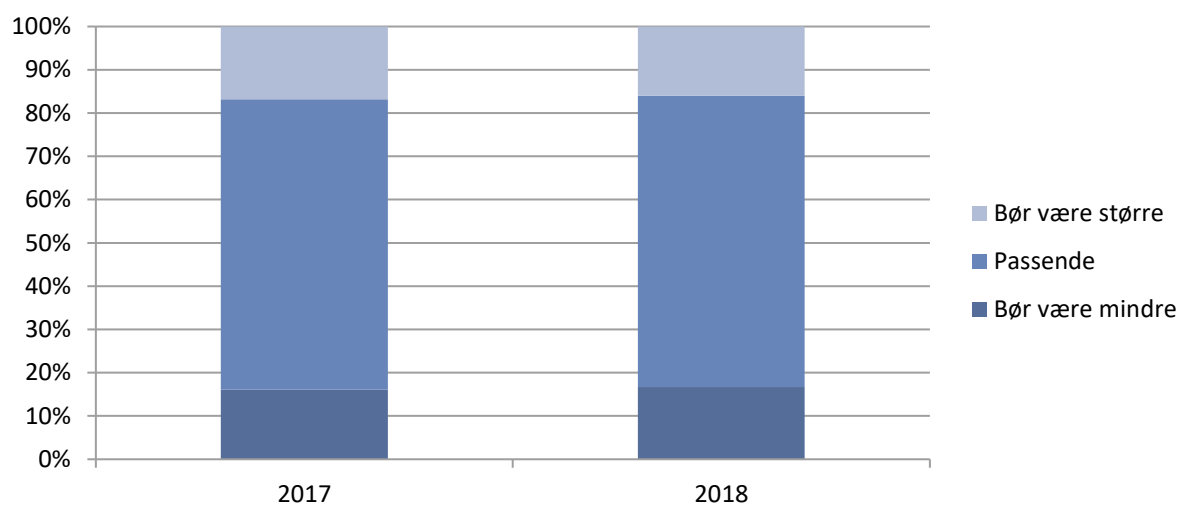
Figur 82: Hvor enige respondenterne er i, at Danmark også bør bidrage med konventionelle landtropper i bekæmpelsen af IS, hvis der bliver anmodet om det. Procent (2015-2018).

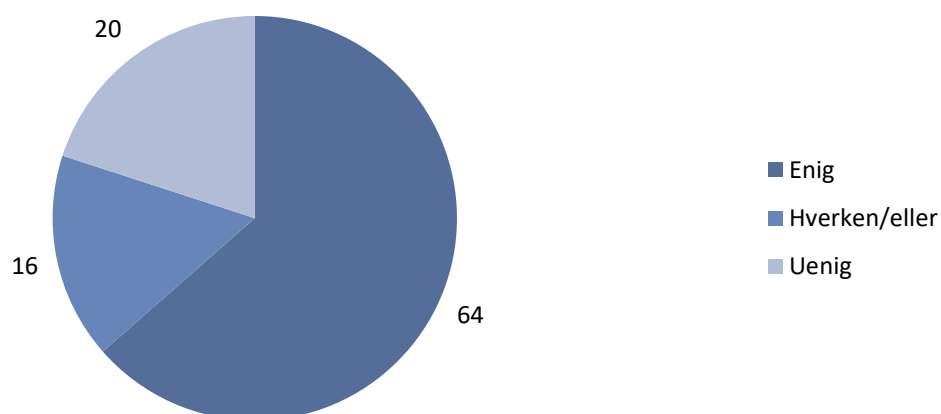
Figur 83: Hvor enige respondenterne er i, at Danmark bør øge sin humanitære bistand i forbindelse med konflikten mod IS. Procent (2016-2018).

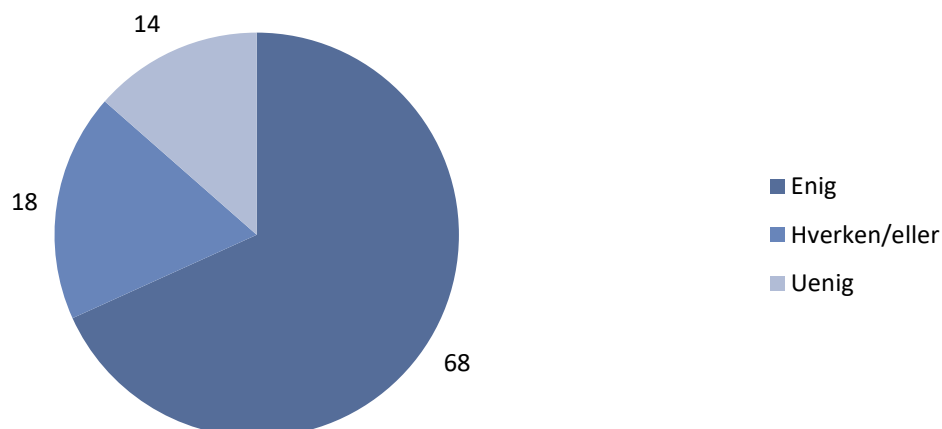
Figur 84: Respondenternes vurdering af størrelsen på det danske militære bidrag til bekæmpelsen af IS. Procent (2017-2018).

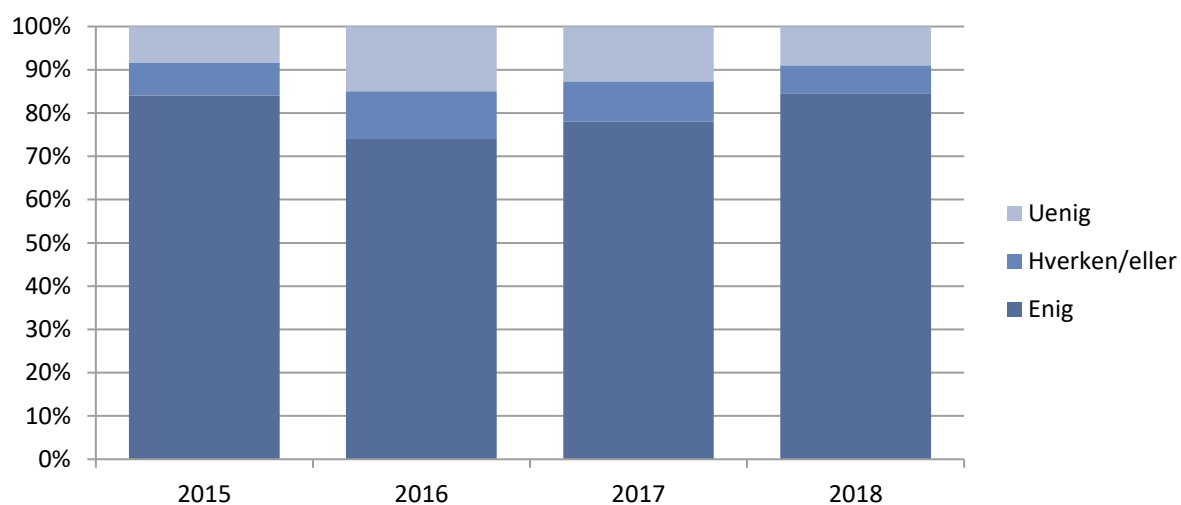
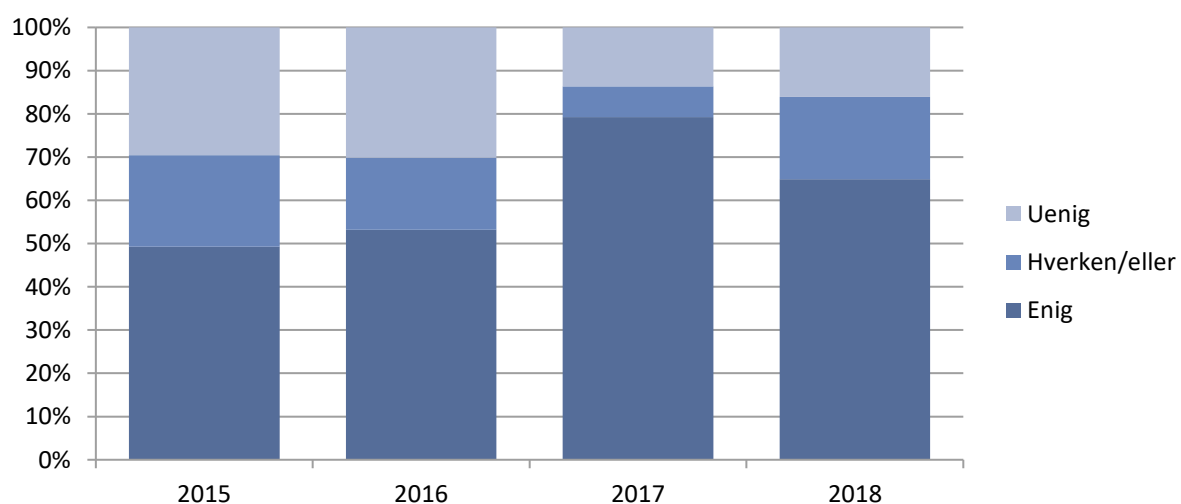
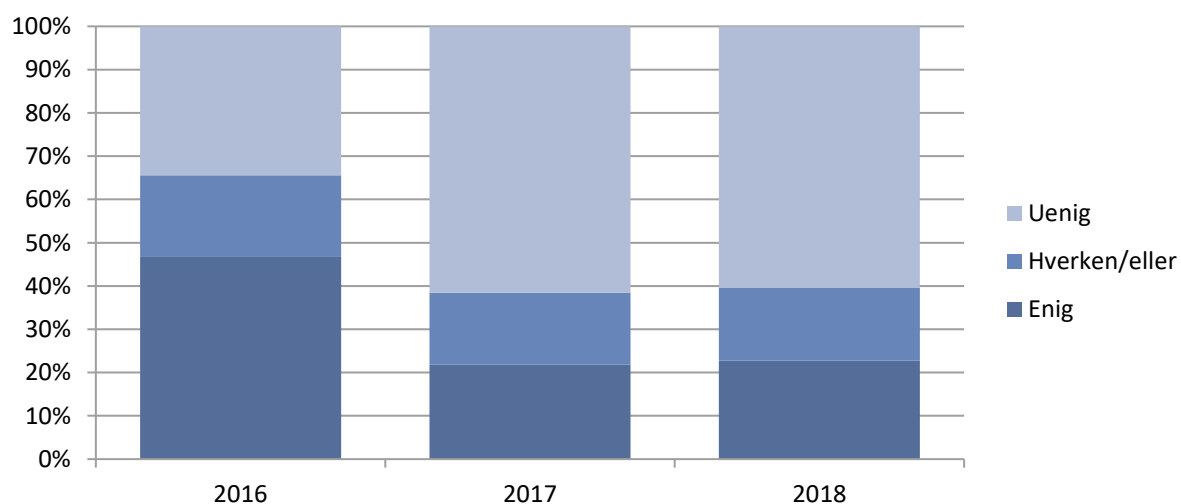

Figur 85: Hvor enige respondenterne er i, at Danmark bør genindsætte sit kampflybidrag, hvis der bliver anmodet om det.

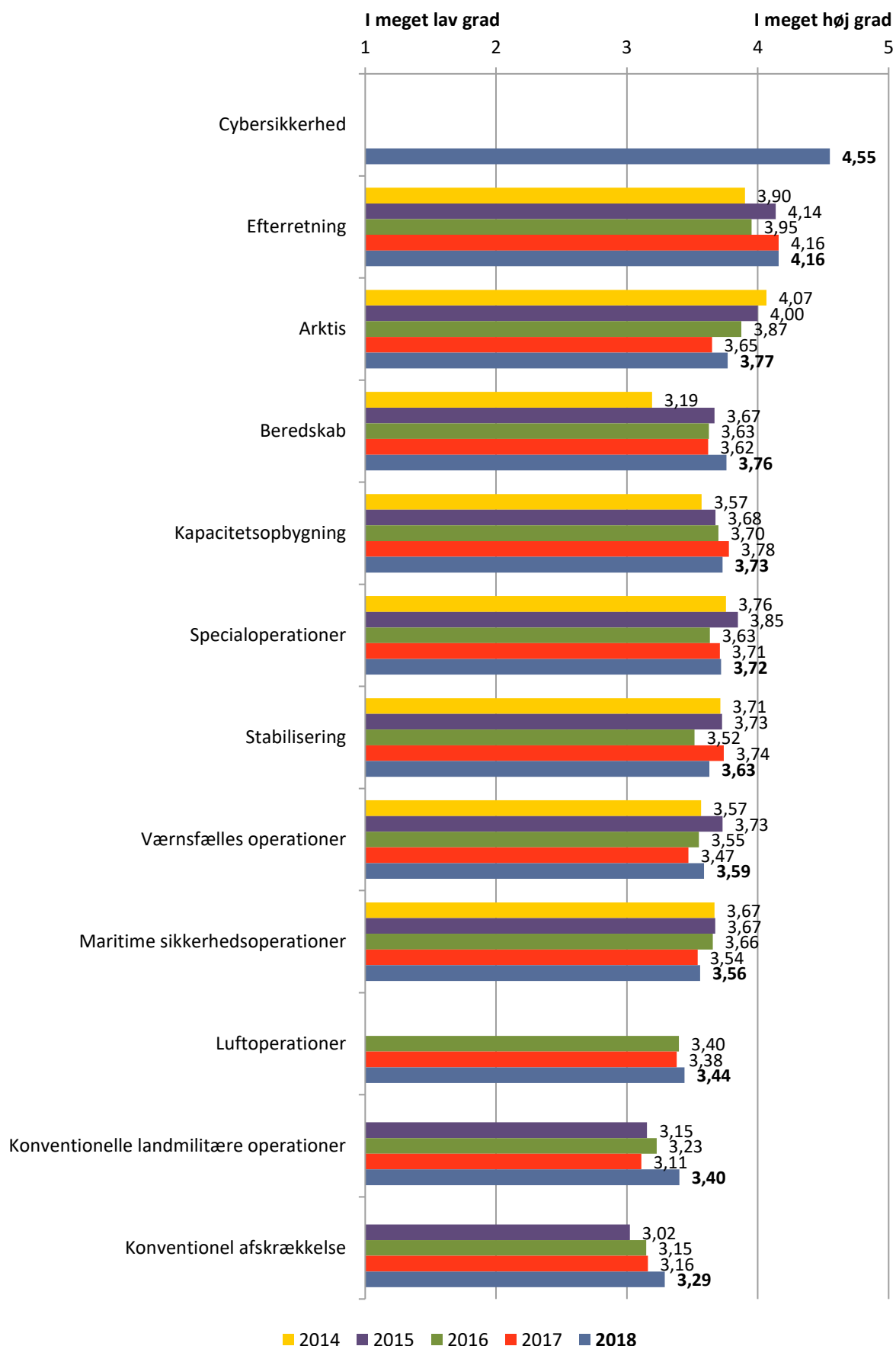

Figur 86: Hvor enige respondenterne er i, at Danmark bør genindsætte sit specialstyrkebidrag, hvis der bliver anmodet om det. Procent (2018).

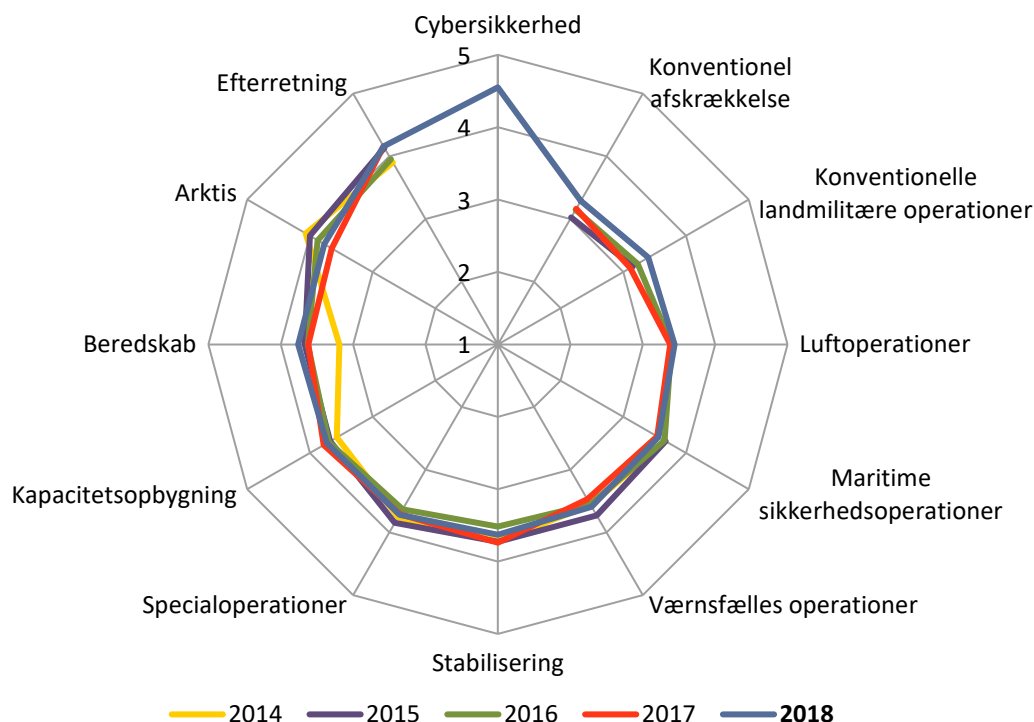

Figur 87: Hvor enige respondenterne er i, at det har været nødvendigt at intervenere i Syrien for at bekæmpe IS. Procent (2015-2018).¹⁵**Figur 88: Hvor enige respondenterne er i, at Danmark fortsat bør deltage i militære aktioner i Syrien. Procent (2015-2018).¹⁶****Figur 89: Hvor enige respondenterne er i, at Ruslands engagement i Syrien fremskynder en forhandlingsløsning på konflikten i Syrien. Procent (2015-2018).**

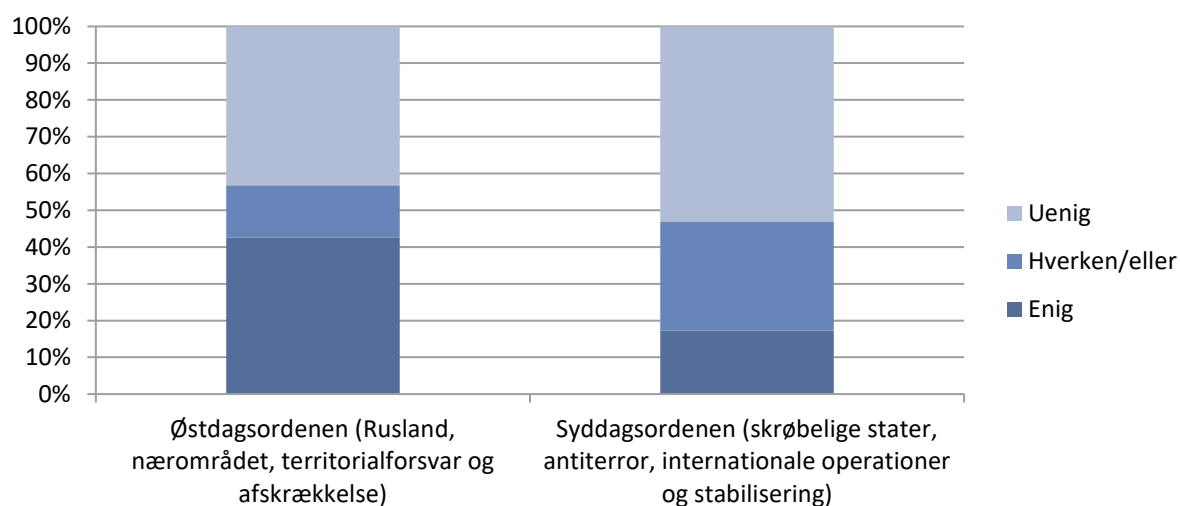
Figur 90a: I hvilken grad respondenterne mener, at forsvaret har behov for at udvikle sine kapaciteter på følgende områder inden for de næste fem år for at kunne imødegå nye trusler. 5=i meget høj grad, 1=i meget lav grad. Gennemsnit (2014-2018).¹⁷

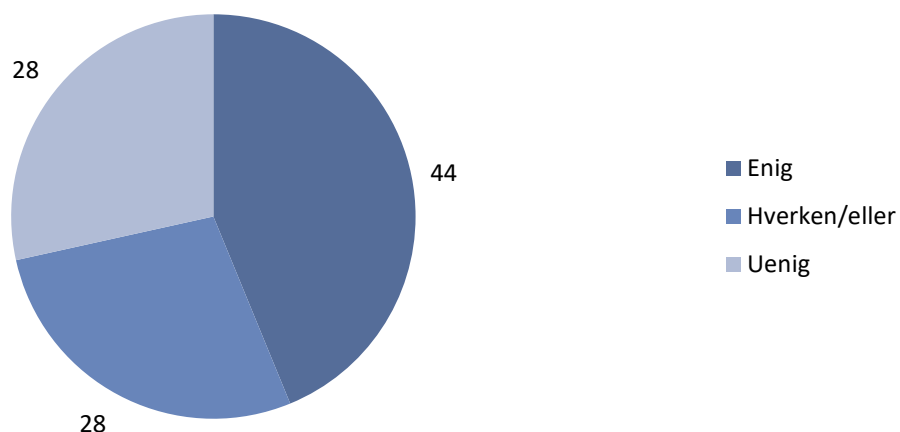
Figur 90b: I hvilken grad respondenterne mener, at forsvaret har behov for at udvikle sine kapaciteter på følgende områder inden for de næste fem år for at kunne imødegå nye trusler. 5=i meget høj grad, 1=i meget lav grad. Gennemsnit (2014-2018).¹⁸

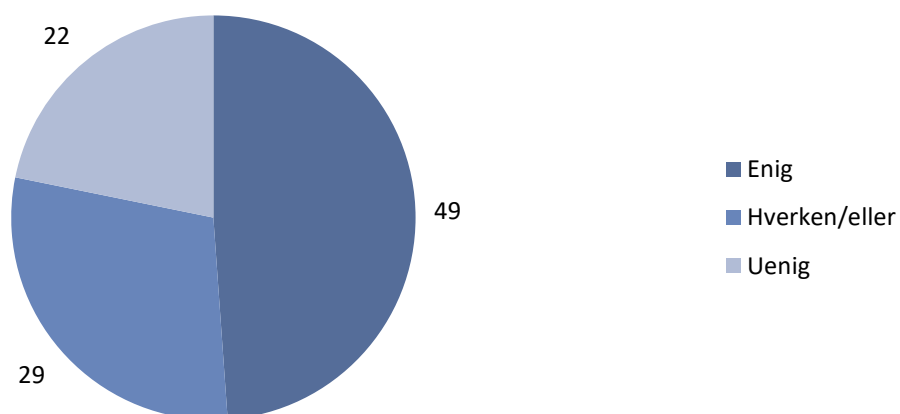
Figur 91: Hvor enige respondenterne er i, at forsvarsforliget 2018-2023 indeholder et for stort fokus på hhv. østdagsordenen og syddagsordenen. Procent (2018).

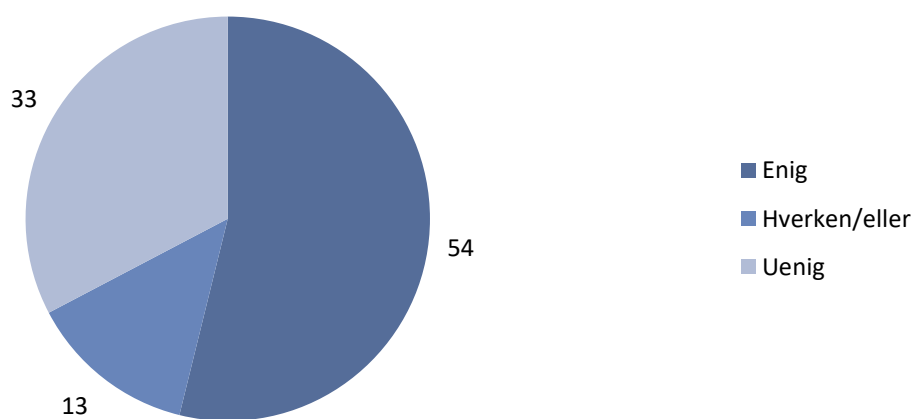
Figur 92: Hvor enige respondenterne er i, at forsvarsforliget 2018-2023 indeholder en passende balance mellem materiel og personel. Procent (2018).

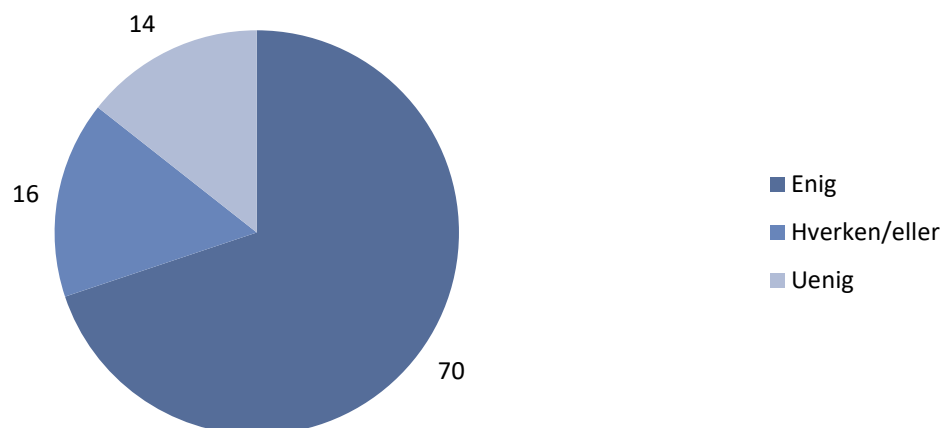
Figur 93: Hvor enige respondenterne er i, at forsvarsforliget 2018-2023 indeholder en passende balance mellem de tre værn. Procent (2018).

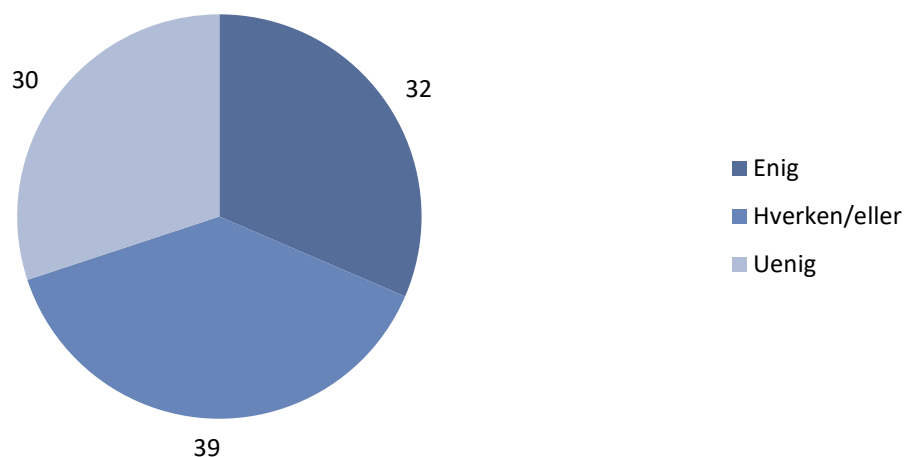
Figur 94: Hvor enige respondenterne er i, at "det substantielle løft" på 12,8 mia. kr. over forligsperioden 2018-2023 er for lidt. Procent (2018).

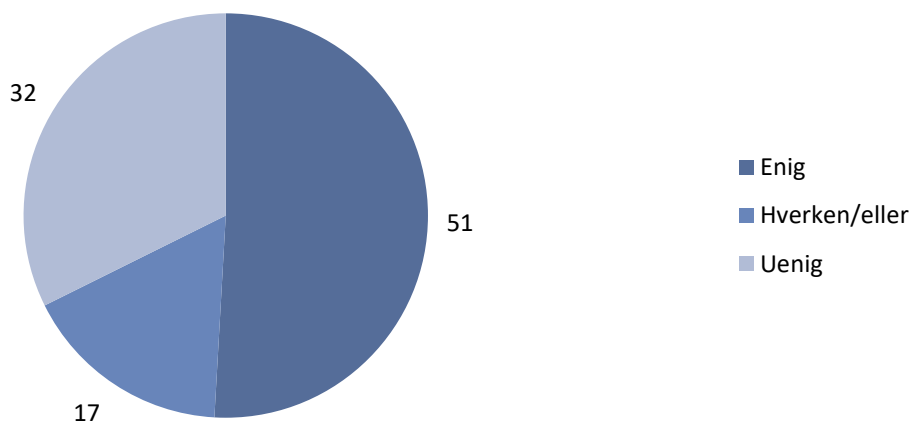
Figur 95: Hvor enige respondenterne er i, at forsvarsbudgettet vil blive yderligere forøget i den næste forligsperiode fra 2024. Procent (2018).

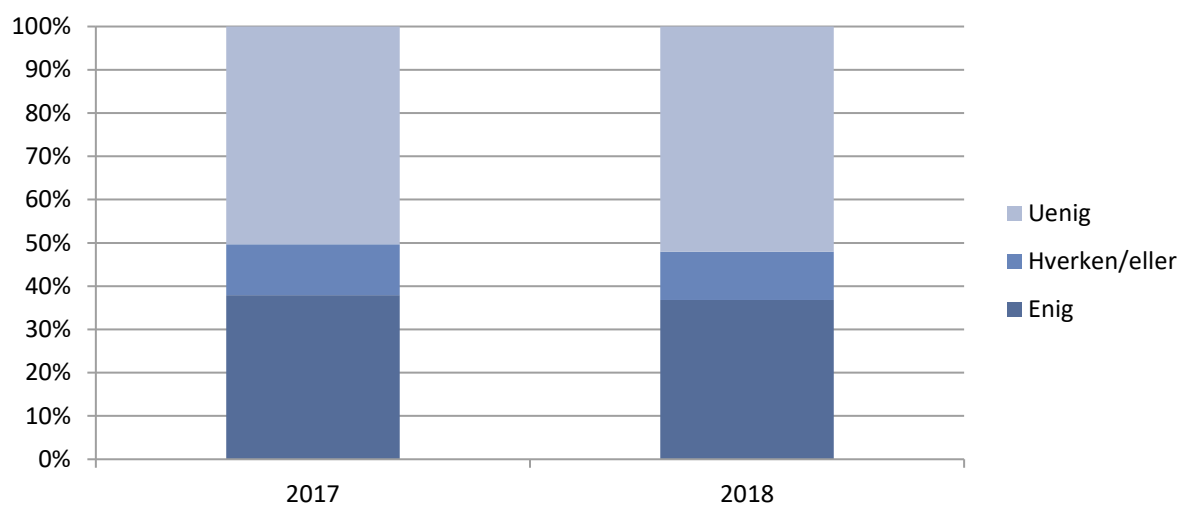
Figur 96: Hvor enige respondenterne er i, at Udenrigs- og sikkerhedspolitisk Strategi 2017-2018 har haft en stor indflydelse på forsvarsforligets indhold. Procent (2018).

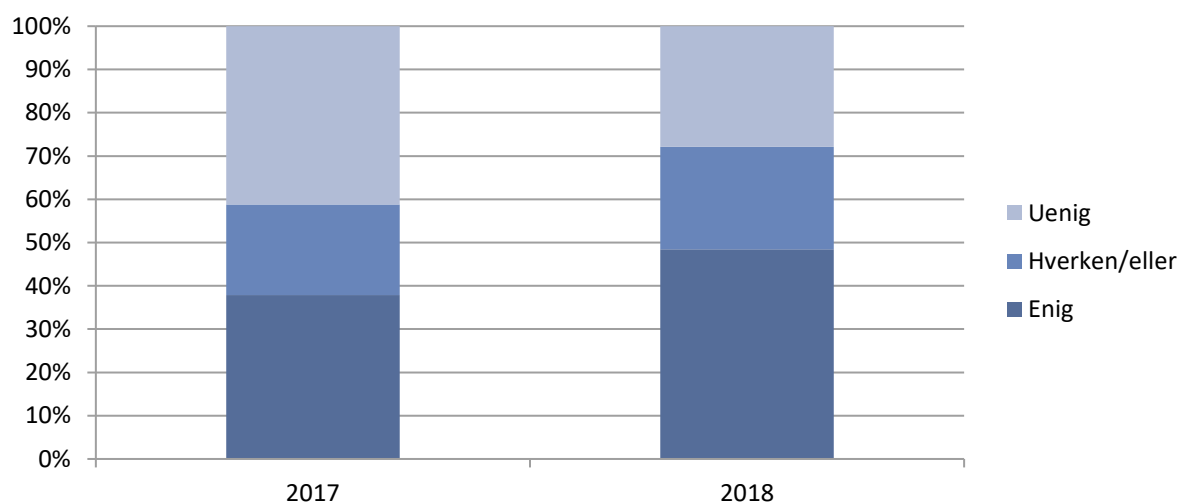
Figur 97: Hvor enige respondenterne er i, at det er problematisk at have uniformerede soldater i de danske gader i fredstid. Procent (2018).

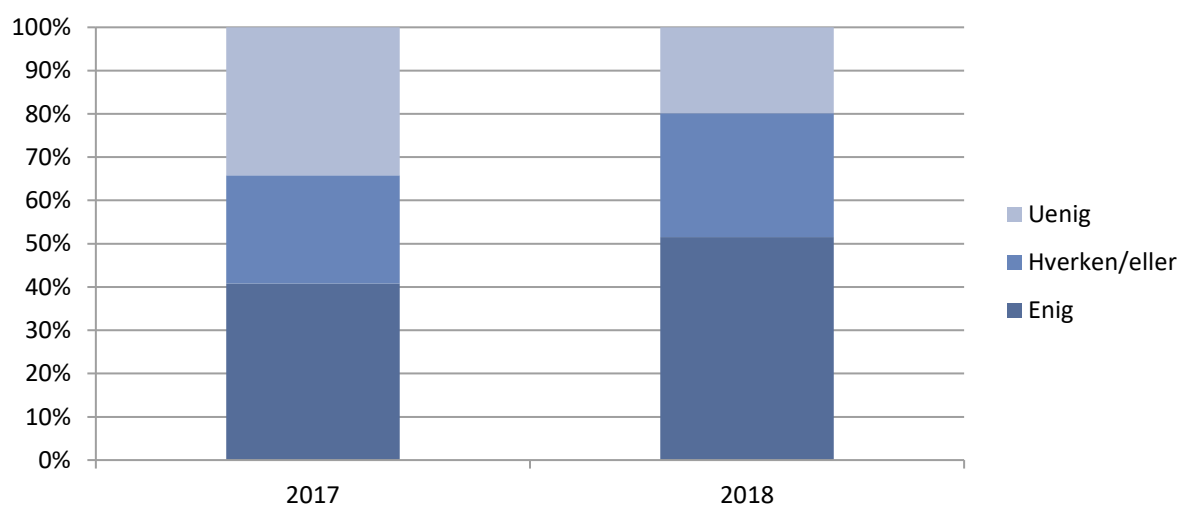
Figur 98: Hvor enige respondenterne er i, at den danske Afghanistan-indsats er belyst i tilstrækkelig grad. Procent (2017-2018).

Figur 99: Hvor enige respondenterne er i, at Folketingets beslutning om at gennemføre en historisk udredning af Danmarks militære engagement i Kosovo, Irak og Afghanistan er et godt alternativ til den lukkede Irak- og Afghanistankommission. Procent (2017-2018).

Figur 100: Hvor enige respondenterne er i, at den historiske udredning vil tilvejebringe ny, relevant viden. Procent (2017-2018).

4

Noter

- 1 I 2016 blev de baltiske lande tilføjet som én samlet svarkategori. Polen blev også tilføjet som selvstændig svarkategori. Der foreligger derfor ikke datapunkter for 2014 og 2015 i de figurer, der viser udviklingen over tid. I en tidligere version af "Sikkerhedspolitisk barometer: CMS Survey 2018" var 2018-værdierne for Polen og Finland beklageligvist angivet forkert. De er tilrettet i nærværende version.
- 2 Svarkategorierne "ustabilitet i Europa" og "energi- og forsyningssikkerhed" er tilføjet i 2015. Der foreligger derfor ikke datapunkter for 2014 i de figurer, der viser udviklingen over tid.
- 3 I 2016 erstattede svarkategorien "stabilisering" svarkategorien "samtænkning". Derudover blev svarkategorien "luftoperationer" tilføjet i 2016, og der foreligger derfor ikke datapunkter fra 2014 og 2015. I 2015 blev svarkategorierne "konventionel afskrækkelse" og "konventionelle landmilitære operationer" tilføjet, og der foreligger derfor ikke datapunkter for 2014. I 2018 blev svarkategorien cybersikkerhed tilføjet, og der foreligger derfor ikke datapunkter for 2014-2017.
- 4 I 2018-udgaven af det sikkerhedspolitiske barometer er data for de forskellige år angivet ud fra, hvilket år barometret er udgivet, og ikke (som tidligere) ud fra, hvornår data er indsamlet.
- 5 I 2014-2016 var spørgsmålsformuleringen: "Mener du, at den danske indsats står mål med det, som bliver investeret?" Fra 2017 var spørgsmålsformuleringen: "Mener du, at resultaterne af den danske indsats står mål med det, som bliver investeret?"
- 6 I 2017 har vi ændret spørgsmålsformuleringen fra "Hvilket land er foregangsland for Danmark på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område" til "Hvilket land bør være foregangsland for Danmark på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område". 2017-2018-besvareelserne kan derfor ikke direkte sammenlignes med 2014-2016-besvareelserne og er derfor placeret i en selvstændig figur.
- 7 I 2018 er formuleringen ændret fra "Hvor enig er du i, at der er behov for, at verdenssamfundet øger sin evne til at gennemføre stabiliseringsindsatser og konfliktforebyggende indsatser" til "Hvor enig er du i, at verdenssamfundet bør prioritere sin evne til at gennemføre stabiliseringsindsatser og konfliktforebyggende indsatser".
- 8 I 2018 er formuleringen ændret fra "det fejlslåede militærkup i Tyrkiet" til "den ikke-demokratiske politiske udvikling i Tyrkiet".
- 9 Se slutnote 8.

- 10 I en tidligere version af "Sikkerhedspolitisk barometer: CMS Survey 2018" var resultaterne for dette spørgsmål ved en fejl udeladt. Nummereringen af de efterfølgende figurer er blevet justeret i forhold til den tidligere version af barometret.
- 11 Se slutnote 2.
- 12 Se slutnote 2.
- 13 Se slutnote 1.
- 14 Se slutnote 1.
- 15 I 2018 er formuleringen ændret fra "Det er nødvendigt at intervenere i Syrien for at bekæmpe ISIL" til "Det har været nødvendigt at intervenere i Syrien for at bekæmpe ISIL",
- 16 I 2015 og 2016 blev respondenterne bedt om at forholde sig til udsagnet: "Danmark bør også deltage i militære aktioner i Syrien". Fra 2017 var udsagnet: "Danmark bør fortsat deltage i militære aktioner i Syrien".
- 17 Se slutnote 3.
- 18 Se slutnote 3.